

Een kwestie van tijd

Afstemming van tijden in de stad Groningen: een behoeften- en knelpuntenanalyse

Ard Jan Leeferink
Linda Ligthart
Louis Polstra
Jeanine Vosselman

met medewerking van:
Marcel Daalman

Bureau Onderzoek Gemeente Groningen, augustus 2004

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het project
"Tijden van de Stad Groningen".

Het project ontvangt subsidie van de Commissie
Dagindeling, Ministerie SZW en wordt gefinancierd
door het Europees Sociaal Fonds van de Europese Unie.

Een digitale versie van dit rapport en / of de samenvatting kan worden gedownload van de website van het project 'Tijden van de stad Groningen':

www.groningen.nl/tijd

Inhoud

Samenvatting	5
1. Inleiding en vraagstelling	9
1.1 Inleiding	9
1.2 Achtergrond van het onderzoek	10
1.3 Doelstelling van het onderzoek	10
1.4 Vraagstelling van het onderzoek	11
1.5 Methode van onderzoek	11
1.6 Responsverantwoording	13
1.7 Indeling van dit rapport	16
2. Tijdsbesteding burgers	19
2.1 Inleiding	19
2.2 Werk	19
2.3 Studietijden	22
2.4 Vrijwilligerswerk	23
2.5 Huishouden	25
2.6 Ontspanning en cultuur	27
2.7 Samenvatting	31
3 Zorgtaken	33
3.1 Inleiding	33
3.2 Zorg voor kinderen	33
3.3 Mantelzorg	39
3.4 Samenvatting	40
4. Tijdsinfrastructuur van de stad Groningen	41
4.1 Inleiding	41
4.2 Openingstijden voorzieningen en diensten	42
4.3 Onderscheid openingsduur centrum en overige buurten	49
4.4 Frequentie gebruik voorzieningen en diensten	50
4.5 Samenvatting	56

5. Mobiliteit	57
5.1 Inleiding	57
5.2 Reizen tussen woon- en werklocatie	59
5.3 Cultuur- en ontspanningslocaties	69
5.4 Vervoersmiddel	69
5.5 Reistijden	72
5.6 Reizen naar voorzieningen	74
5.7 Samenvatting	76
6 Knelpunten en problemen	79
6.1 Inleiding	79
6.2 Knelpunten bij werk en studie	79
6.3 Knelpunten bij zorg voor kinderen	82
6.4 Knelpunten bij zorg voor anderen	83
6.5 Problemen met voorzieningen en diensten	84
6.6 Verkeersknelpunten	88
6.7 Samenvatting	90
7 Gewenste oplossingen	93
7.1 Inleiding	93
7.2 Genoemde oplossingen	93
7.3 Gewenst tijdstip gebruik voorzieningen en diensten	97
7.4 Bereidheid tot verandering	99
7.5 Samenvatting	101
8. Conclusies en aanbevelingen	103
8.1 Conclusies	103
8.2 Aanbevelingen	106
Literatuurlijst	109
Bijlage 1 Begripsomschrijving	111
Bijlage 2 Deelvragen onderzoek	113
Bijlage 3 Openingstijden	115
Bijlage 4 GSB-wijkindeling	117
Bijlage 5 Achtergrondkenmerken respondenten	119
Bijlage 6 Dagbesteding	121
Bijlage 7 Gewenste dag activiteiten voor kinderen	123
Bijlage 8 Gewenste dagen open	125

Samenvatting

Gezien het toenemend maatschappelijk belang van het thema 'tijd' is onder meer in Groningen het project 'Tijden van de stad' gestart, gesubsidieerd door het Europees Sociaal Fonds. De dienst Onderwijs Cultuur Sport en Welzijn (OCSW) van de gemeente Groningen heeft aan Bureau Onderzoek gevraagd een behoeften- en knelpuntenanalyse voor de stad Groningen te maken. De vraag die in het onderzoek centraal staat is:

Welke tijdsknelpunten ervaren gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad Groningen in het combineren van de functies wonen, werken, zorgen, recreatie, verkeer, gezondheidszorg, studie en kinderopvang?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn 5000 vragenlijsten verspreid onder inwoners van Groningen in de leeftijd van 18 tot 65 jaar. Hiervan zijn er 1143 teruggestuurd. Ook zijn er 400 vragenlijsten verspreid onder forensen. De respons bij deze groep is 69. Als aanvulling op de resultaten die voortkomen uit de enquêtes is er een groepsinterview georganiseerd.

Dagindeling

Ruim 80 procent van de respondenten werkt op doordeweekse dagen. Hun werkdag begint om negen uur en eindigt rond vijf uur. Studenten beginnen met hun college, werkgroep of zelfstudie doordeweeks meestal een uur later, maar eindigen gelijk. Vrijwilligerswerk is veelal een middagaangelegenheid. Aan het begin van de avond is er tijd om aan georganiseerde ontspannings- of culturele activiteiten te besteden. Samenwonende respondenten met kinderen besteden hun avonden ook regelmatig aan vrijwilligerswerk. Zaterdag is bij uitstek de dag waarop huishoudelijke taken worden verricht.

Zorgtaken

Het halen en brengen naar de opvang is voor de respondenten met kinderen tot en met 12 jaar een dagelijks terugkerende bezigheid en kost hen veelal een klein half uur. Daarnaast is bijna 40 procent van de ouders met 4- tot en met 12 jarige kinderen minimaal één keer in de week een half uur tijd kwijt aan reistijd naar een sportvereniging en/of naar zwembles.

Behalve aan de zorg voor kinderen besteden 120 respondenten tijd aan mantelzorg voor familieleden, partner of vrienden. Tussen werkenden en niet-werkenden is wat de mantelzorg betreft nagenoeg geen verschil. Op zaterdag en zondag worden gemiddeld meer uren aan deze zorgtaken besteed dan op doordeweekse dagen, respectievelijk tussen de 3 en 4 uur en tussen de 2 en 2,5 uur per dag.

Openingstijden en gebruik voorzieningen

De openingstijden van 291 voorzieningen en diensten zijn geïnventariseerd. Winkels, financieel-zakelijke en bestuurlijke dienstverleners sluiten de deuren tussen 17:00 en 18:00 uur, met uitzondering van de supermarkten en de koopavond op donderdag. Boodschappen in de supermarkt haalt men één of meerdere keren per week en dan vooral 's middags. Met financiële dienstverleners heeft men één of twee keer per jaar contact, veelal ook 's middag, maar verhoudingsgewijs ook vaak in de avond.

Recreatieve voorzieningen bezoekt men vooral 's avonds. Het aantal bezoeken schommelt afhankelijk van de voorziening tussen de één keer per week en de één keer per maand.

Mobiliteit

De respondenten werken vooral in het centrum van de stad. In het centrum bevinden zich enkele locaties van grote werkgevers, zoals de Rijksuniversiteit Groningen, de gemeente Groningen en de provincie Groningen. Daarnaast zijn er in het centrum veel winkels en horecabedrijven. Ook het zuiden, waar onder andere het Martiniziekenhuis en een aantal grote dienstverlenende bedrijven zijn gevestigd, scoort hoog. Evenals het noorden van de stad (Zernikecomplex). Dertig procent van de respondenten verlaat voor hun werk de stad.

De spreiding van de voorzieningen is zodanig dat men niet langer dan een half uur nodig heeft om het werk of een benodigde voorziening te bereiken.

Voor de favoriete supermarkt in de buurt heeft men in het algemeen niet langer dan 10 minuten nodig.

Om naar het werk te gaan of voorzieningen te bezoeken, gebruikt men vooral de fiets. Eén op de drie werkenden pakt de auto. Hoe verder de respondent van het centrum woont, hoe minder er gebruik wordt gemaakt van de fiets en hoe meer van de auto.

Knelpunten

Door drukte in de avonduren zit er te weinig tijd tussen (vrijwilligers)werk en studie overdag en de activiteiten 's avonds, waaronder sport en studie. Hierdoor komt volgens 20 procent van de respondenten het koken en eten in het gedrang.

Het combineren van de zorg voor de kinderen met werk, het huishouden en ontspanning is lastig voor respectievelijk 23, 36 en 28 procent van de 218 respondenten met kinderen. Ook blijkt het eigen huishouden en de ontspanning ten koste te gaan van het geven van mantelzorg. Met werk blijkt deze zorg aardig te combineren.

De ervaren knelpunten met voorzieningen en (gemeentelijke) diensten hebben vooral te maken met openingstijden en wachttijden. 70% van de respondenten blijkt de openingstijden van de bibliotheek als knelpunt te ervaren.

Bij de verkeersknelpunten worden frequent de files op de zuidelijke Ringweg genoemd. Ook daarnaast doen zich met name in het zuiden van de stad relatief gezien veel verkeersknelpunten voor.

Voor de forensen zijn vooral vertragingen bij het openbaar vervoer een probleem.

Oplossingen

De tijden worden als gegeven beschouwd. Men accepteert ze en spreekt slechts in beperkte mate wensen voor verandering uit. Er worden oplossingen aangedragen die men zelf in de hand heeft. Een veel genoemde oplossing is het beter plannen en organiseren van het leven. Thuiswerken en telewerken worden evenals flexibel werken regelmatig genoemd. Ook ruimere openingstijden worden gezien als oplossing. De top vijf van de gewenste voorzieningen waarvoor men zou willen betalen is: a) huishoudelijke hulp, b) bezorgservice boodschappen, c) was- en strijkservice, d) kinderopvang in supermarkten, warenhuizen en restaurants en e) betere parkeerfaciliteiten.

Aanbevelingen

Op basis de bevindingen wordt de gemeente Groningen een actieve opstelling aanbevolen om samen met burgers en werkgevers te zoeken naar en te experimenteren met oplossingen. Eén van de voorgedragen oplossingen is het creëren van flex-werkplekken: werkplekken, bijvoorbeeld in de vorm van kantoorruimtes, in de nabijheid van de directe woonomgeving, waarvan de werknemer flexibel gebruik kan maken. Een andere oplossing is oppas voor de avond.

En omdat gebleken is dat vrijwilligerswerk steeds meer onder druk komt te staan wegens tijdgebrek, kan met werkgevers overlegd worden om, vanuit het oogpunt van maatschappelijk ondernemen, personeel één of enkele uren per week de mogelijkheid te geven om vrijwilligerswerk te doen in werktijd. Vrijwilligerswerk bevordert de participatie en interactie van burgers van uiteenlopende pluimage en daarmee de leefbaarheid van de stad.

1. Inleiding en vraagstelling

1.1 Inleiding

Werk, huishouden, kinderen, studie, hobby's...en dat allemaal binnen de vierentwintig uur die een dag nu eenmaal telt. Meer mensen werken, meer mensen combineren allerlei taken. Er is minder tijd voor vrijetijdsbesteding. Voor velen van ons geldt dat de dag eerder om is dan gehoopt en dat er minder gedaan kan worden dan we dachten.

Onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) laat zien dat Nederlanders het tussen 1995 en 2000 beduidend drukker hebben gekregen (Trends in de tijd, 2001).

De toegenomen drukte blijkt niet zozeer in het werk te zitten, maar in de combinatie van werk met privé-activiteiten. Vooral werkenden en éénoudergezinnen ervaren extra drempels bij het combineren van werk en privé-activiteiten.

Nederland neemt weinig tijd voor tijdbeleid (Ruimte voor tijd, 2002).

Terwijl knelpunten in de 'tijden van de samenleving' grote economische gevolgen hebben. Onderzoek naar tijden is nodig om werktijden, schooltijden, openingstijden van diensten en voorzieningen, vervoerstijden en de tijd die wordt besteed aan ontspanning in beeld te brengen en daardoor beter op elkaar af te kunnen stemmen (Projectbureau Dagindeling, 2003).

Het thema 'tijd' gaat om concrete problemen. Tijd is kostbaar. We hebben er allemaal maar een beperkte hoeveelheid van. Vooral mensen die werk en zorg willen combineren komen nu nog vaak klem te zitten in strakke tijdschema's. Dat heeft te maken met de openingstijden van winkels, kinderopvang en andere voorzieningen, en ook met ruimtelijke ordening. Omdat voorzieningen qua afstand ver uit elkaar kunnen liggen, kan er sprake zijn van veel reistijd, bijvoorbeeld tussen werk en kinderopvang. Door files en vertragingen in het openbaar vervoer kost dat reizen nóg meer tijd. Daarom is het van belang dat er wordt nagedacht over openingstijden en de bereikbaarheid van de stad (www.emancipatieweb.nl).

1.2 Achtergrond van het onderzoek

In het licht van het toenemend maatschappelijk belang van het thema 'tijd' is in Groningen het project 'Tijden van de stad Groningen' gestart. Het project wordt gefinancierd vanuit het Europees Sociaal Fonds (ESF). De gemeente Groningen heeft ESF-subsidie verkregen om na te gaan of er behoefte is aan verandering van haar 'tijdsinfrastructuur' en te experimenteren met één of meerdere wijzigingen in deze infrastructuur.

Het project bestaat uit meerdere stappen om deze doelstellingen te verwezenlijken. De eerste stappen zijn onderzoeksmatig van aard. Ervaren knelpunten en behoeften van gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad Groningen worden in kaart gebracht. De daaropvolgende stappen, die buiten het kader van dit onderzoek liggen, zijn gericht op het creëren van een maatschappelijk draagvlak voor mogelijke veranderingen van de tijdsinfrastructuur van de stad Groningen en het opzetten en uitvoeren van een (of meerdere) experiment(en).

De dienst Onderwijs Cultuur Sport en Welzijn (OCSW) van de gemeente Groningen heeft aan Bureau Onderzoek gevraagd een behoeften- en knelpuntenanalyse te maken.

1.3 Doelstelling van het onderzoek

Doel van het onderzoek is het geven van inzicht in ervaren behoeften en knelpunten van gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad Groningen, zodat de openingstijden van loketten, winkels, voorzieningen en zorginstellingen beter afgestemd kunnen worden op de wensen en behoeften van gebruikers.

Bij *'gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad Groningen'* gaat het om personen die gebruik maken van diensten dan wel goederen in de stad Groningen en in de stad de verschillende functies wonen, werken, zorgen, recreatie, verkeer, gezondheidszorg, studie en kinderopvang combineren. Ook forensen, personen die buiten de stad Groningen wonen en hun werk of studie in de stad hebben of om andere redenen in de stad gebruik maken van voorzieningen en diensten, worden hiertoe gerekend. Zie bijlage 1 voor een lijst met begripsomschrijvingen.

1.4 Vraagstelling van het onderzoek

De centrale vraag in dit onderzoek luidt:

‘Welke tijdsknelpunten ervaren gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad Groningen in het combineren van de functies wonen, werken, zorgen, recreatie, verkeer, gezondheidszorg, studie en kinderopvang?’

Deze centrale onderzoeksvraag omvat een aantal deelvragen op het gebied van beschikbaarheid van tijd, reistijd en de toegankelijkheid van voorzieningen en diensten. Voor een compleet overzicht van de deelvragen verwijzen we naar bijlage 2.

1.5 Methode van onderzoek

Om antwoorden op de vraagstellingen te kunnen formuleren is gebruik gemaakt van meerdere onderzoeksmethoden.

A. Verzameling van openingstijden van voorzieningen en diensten

Van 291 voorzieningen en diensten in de stad Groningen zijn openingstijden verzameld. Zie bijlage 3 voor een overzicht. De openingstijden van bedrijven en instellingen zijn verzameld met behulp van:

- Internet
- Telefonische interviews
- Registratie ter plekke

B. Schriftelijke enquête Stadjes

Onder de inwoners van Groningen is een representatieve steekproef getrokken uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA).

De steekproef is op persoonsniveau getrokken uit de GBA daterend uit april 2004.

Om een afspiegeling te krijgen van de gebruikers van de stad is er geselecteerd op basis van de kenmerken: leeftijd, geslacht, etniciteit, uitkering en gezinssamenstelling.

5.000 Stadjes in leeftijd variërend van 18 tot 65 jaar, zijn vervolgens voor deelname aan het onderzoek benaderd door middel van een schriftelijke enquête. Ouderen boven de 65 jaar zijn niet in het onderzoek betrokken omdat deze groep naar verwachting specifieke behoeften en wensen kent.

Met behulp van de schriftelijke enquête zijn gegevens verzameld over de tijdsbesteding van de Groningse burgers, hun gebruik van voorzieningen en diensten in de stad, de door hen ervaren knelpunten en behoeften ten aanzien van het gebruik hiervan.

Er is gekozen voor een steekproef op stadsniveau. De antwoorden van de respondenten ten aanzien van kenmerken en het gebruik van voorzieningen in de verschillende wijken worden bij de analyse van de gegevens toegespitst op wijkniveau. Bij het wijkniveau is uitgegaan van de GSB-indeling (Grote Steden-Beleid) waarbij de gemeente is opgedeeld in 14 stadsgebieden. Zie voor een overzicht van deze wijkindeling bijlage 4.

De personen die deel uitmaken van de steekproef zijn vooraf op de hoogte gebracht van het onderzoek. Dit is gebeurd middels een brief met de aankondiging dat men benaderd zou worden voor het invullen van een schriftelijke vragenlijst. Deze aankondigingsbrief is ondertekend door burgemeester Wallage. Om de respons te verhogen is er voorafgaande aan het verzenden van de vragenlijsten via de lokale media het project Tijden van de stad onder de aandacht gebracht.

C. Schriftelijke enquête forensen

De Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) bevat alleen gegevens over personen die ingeschreven zijn als inwoner van de stad Groningen. Om in te kunnen gaan op de tijdsbesteding van mensen die buiten de stad Groningen wonen en hun werk of studie in de stad hebben of om andere redenen in de stad gebruik maken van voorzieningen en diensten, zijn ook zij in het onderzoek betrokken. Dit om in kaart te brengen welke vervoersbewegingen deze gebruikers van de stad maken en hoe het is gesteld met de bereikbaarheid van de stad. Hiertoe is een vragenlijst uitgedeeld aan forensen die gebruik maken van het openbaar vervoer en aan forensen die met de auto naar de stad komen.

Onder deze forensen zijn ruim 400 vragenlijsten uitgezet. Er zijn vragenlijsten uitgedeeld op het centrale bus-en treinstation in de stad. Tevens is er uitgedeeld op carpoolplaatsen en bij een aantal grote parkeerplaatsen in de stad. Omdat de respons van de forensen in eerste instantie achterbleef bij de respons van de Stadgers is tevens gebruik gemaakt van de zogenaamde "sneeuwbalmethode".

Bij deze methode wordt de respondent gevraagd andere mogelijke respondenten te benaderen. De nieuw benaderde forens vormt dus het volgende deel van de sneeuwbal, waarbij de procedure opnieuw wordt vervolgd.

De resultaten van de enquête onder de forensen zijn integraal opgenomen in de tekst onder het subkopje 'forensen'. Er is dus geen afzonderlijk hoofdstuk aan deze enquête gewijd.

D. Groepsinterview

Als aanvulling op de resultaten van de schriftelijke enquêtes is er een groepsinterview georganiseerd. In de enquête is aan respondenten de vraag voorgelegd of zij willen deelnemen aan een groepsinterview over de tijden van de stad Groningen. Honderdnegenenvijftig personen hebben daarop aangegeven geïnteresseerd te zijn in deelname. Vijftien geïnteresseerden zijn vervolgens telefonisch uitgenodigd voor deelname aan dit interview. Uiteindelijk hebben vijf personen daadwerkelijk deelgenomen aan het interview. Tijdens dit interview zijn ervaringen en meningen uitgewisseld met betrekking tot de (tijds-) knelpunten die zich bij de respondenten voordoen, de oplossingen die denkbaar zijn en de mogelijke effecten die deze oplossingen hebben.

De samenstelling van de groep was gemêleerd. De groep bestond uit drie vrouwen en twee mannen, waarvan één persoon samenwoont of gehuwd is en geen kinderen heeft, één persoon alleenstaande ouder is en drie personen samenwonen of gehuwd zijn en kinderen hebben. Alle groepsleden verrichten betaalde arbeid voor 12 uur per week of meer.

Bij de analyse van het groepsinterview staat niet het kwantificeren van uitspraken van deelnemers centraal. Een groepsinterview is in die zin niet representatief en de uitkomsten zijn in aantal te klein om ze te kunnen generaliseren. De uitkomsten van het interview zijn bedoeld als verdieping van de onderzoeksresultaten. In dit rapport worden uitkomsten van het groepsinterview gepresenteerd in de vorm van cursief weergegeven citaten.

1.6 Responsverantwoording

In totaal zijn er 1169 van de 5000 opgestuurde enquêtes teruggestuurd. Dat bepaalt de respons op drieëntwintig procent en deze is daarmee groot genoeg om valide uitspraken te kunnen doen.

Bureau Onderzoek heeft de respondentengroep gecontroleerd op representativiteit. Er is, om de respondentgroep overeen te laten komen met de steekproef, een correctie toegepast in de vorm van een weging op het bestand op basis van geslacht en leeftijd (zie voor een overzicht bijlage 5).

Figuur 1.1 Vergelijking responsgroep met steekproef en forensengroep

	responsgroep algemeen		steekproef n = 5000	forensen n = 69
	aantal	perc.	perc.	perc.
geslacht				
man	581	51%	49%	41%
vrouw	562	49%	51%	59%
totaal	1143	100%	100%	100%
leeftijd				
18-24 jaar	291	25%	19%	10%
25-34 jaar	308	27%	29%	18%
35-44 jaar	219	19%	22%	24%
45-54 jaar	191	17%	16%	39%
55 tot 64 jaar	134	12%	14%	9%
totaal	1143	100%	100%	100%
etnische achtergrond				
nederlands	1093	97%	82%	94%
niet-nederlands	31	3%	18%	6%
totaal	1124	100%	100%	100%

Uit figuur 1.2 kan worden opgemaakt dat 50 procent van de respondenten een inkomen heeft van minder dan 1500 euro netto. Een kwart verdient tussen de 1500 en 2500 euro en een even grote groep meer dan 2500 euro. Zes van de tien respondenten verkrijgt het inkomen uit werk.

Het opleidingsniveau is hoog te noemen.

Figuur 1.2 Andere kenmerken van de respondentengroep

	Aantal	Percentage
netto inkomen		
500 euro of minder	108	9%
500 – 1000 euro	212	19%
1000 – 1500 euro	246	22%
1500 – 2000 euro	164	14%
2000 - 2500 euro	125	11%
2500 - 3000 euro	106	9%
3000 - 3500 euro	70	6%
3500 - 4000 euro	35	3%
4000 - 4500 euro	21	2%
4500 euro of meer	25	2%
hoogst genoten opleiding		
geen	14	1%
basisonderwijs/ lager onderwijs	25	2%
LAVO en VGLO	56	5%
LBO	96	9%
MAVO	200	18%
HAVO/VWO	180	16%
MBO	306	27%
HBO	229	20%
WO	16	1%
woonsituatie		
alleenstaand zonder kinderen	413	37%
alleenstaand met kinderen	51	5%
samenwonend/gehuwd zonder	282	25%
samenwonend/gehuwd met kinderen	189	17%
inwonend bij ouders	41	4%
studentenhuis	119	11%
anders	22	2%
kinderen		
geen thuiswonende kinderen	902	77%
kinderen 0-3 jaar	77	7%
kinderen 4-12 jaar	124	11%
kinderen 13-17 jaar	73	6%
kinderen 18 jaar en ouder	35	3%
werk		
werkt wel	710	62%
werkt niet	433	38%

De grootste groep respondenten heeft geen kinderen. De grootste groep is daarbij alleenstaand. 218 respondenten hebben aangegeven een of meerdere kinderen te hebben.

In de analyse zijn respondenten onderscheiden naar huishoudentype. Deze typen zijn samengesteld op basis van de kenmerken: samenwonen, werk en kinderen. We onderscheiden de volgende huishoudenstypen:

- werkend samenwonend met kinderen, 165 personen
- werkend samenwonend zonder kinderen, 220 personen
- niet-werkend samenwonend met kinderen, 13 personen
- niet-werkend samenwonend zonder kinderen, 60 personen
- alleenwonend met kinderen, 50 personen
- alleenwonend met werk zonder kinderen, 273 personen
- alleenwonend zonder werk zonder kinderen, 133 personen

Daarnaast hebben we nog een afzonderlijk huishoudtype onderscheiden, namelijk dat van studenten, deze categorie telde 119 personen.

Studenten zijn personen die ingeschreven staan bij een onderwijsinstelling en wiens hoofdbezigheid het volgen van een deel- dan wel voltijdstudie in de stad Groningen is. Werk is voor hen een nevenactiviteit. Als criterium is gekozen dat zij minder dan 12 uur per week werken. Indien zij meer dan 12 uur per week werken, dan zijn ze conform de SCP-definitie ingedeeld bij de groep wekenden.

1.7 Indeling van dit rapport

Het rapport is als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 2 biedt inzicht in de dagindeling van respondenten.

Hoofdstuk 3 gaat in op de tijdsbesteding aan zorgtaken voor kinderen of anderen.

Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer van de studie die is gedaan naar de openingstijden van 291 voorzieningen en diensten in de stad Groningen.

Hoofdstuk 5 beschrijft de reistijden en de gebruikte vervoermiddelen.

Hoofdstuk 6 is een beschrijving van de behoeften- en knelpuntenanalyse ten aanzien van het gebruik van voorzieningen en diensten in de stad.

In *hoofdstuk 7* wordt ingegaan op de gewenste veranderingen en de bereidheid tot veranderen van de respondenten.

In *hoofdstuk 8* worden aan de hand van de onderzoeksbevindingen conclusies getrokken. In aansluiting op deze conclusies worden aanbevelingen geformuleerd.

2. Tijdsbesteding burgers

2.1 Inleiding

Hoe is de samenleving zo in te richten dat mannen en vrouwen de taken in het bestaan van alledag makkelijker kunnen combineren?

Om deze vraag draait het bij het thema “dagindeling”. Dagindeling raakt bijna elk aspect van de samenleving: ruimtelijke ordening, emancipatie, cultuur in arbeidsorganisaties, openingstijden van opvang, ondersteuning voor mensen met zorgtaken, etc.

Op het gebied van tijdsbesteding is al veel onderzoek verricht. Met name het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) verrichtte jarenlang tijdsbestedingonderzoek. In het kader daarvan hebben enige duizenden personen een week lang een dagboekje bijgehouden. Dit onderzoek is voor het eerst gehouden in 1975 en voor het laatst in 2000. Het verschaft een uniek inzicht in de wijze waarop Nederlanders hun tijd indelen en besteden. Hoeveel tijd wordt er besteed aan arbeid, onderwijs, huishoudelijke en zorgtaken, slapen, eten en verzorging? Hoeveel vrije tijd blijft er over en waar gaat die aan op?

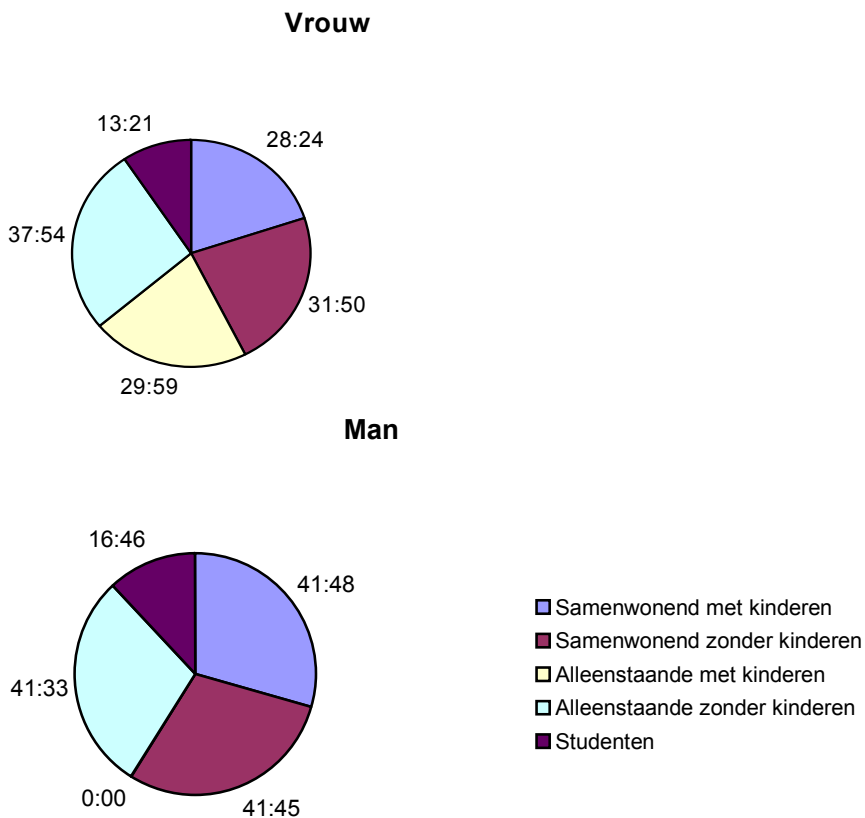
Het onderzoek ‘Een kwestie van tijd’ wil achterhalen welke knelpunten gebruikers van de stad Groningen ervaren bij hun dagindeling en daar oplossingen voor aandragen. In dit hoofdstuk staan we stil bij die dagindeling. We geven een beschrijving van de dagindeling van respondenten op basis van de resultaten van de enquêtes.

2.2 Werk

De activiteit die voor velen de meeste tijd in beslag neemt is betaald werk. In dit rapport wordt onder het verrichten van betaald werk verstaan: het verrichten van betaalde arbeid voor 12 uur per week of meer (SCP,2003). Van de respondenten geeft 62 procent aan voor 12 uur per week of meer betaald werk te verrichten.

Figuren 2.1 en 2.2. geven een overzicht van het gemiddelde aantal uren dat per week wordt gewerkt (> 12 uur), onderverdeeld naar woonsituatie en geslacht. De uren en minuten zijn weergegeven als 00:00.

Figuur 2.1 en 2.2 Werkuren per week respondententen naar geslacht

Een werkweek van mannen telt duidelijk meer uren dan die van vrouwen, 37 uur tegen 28 uur. Dit verschil is hoofdzakelijk terug te voeren tot het al dan niet samenwonen. Samenwonende vrouwen werken beduidend minder dan samenwonende mannen. Als er kinderen zijn wordt het verschil nog iets groter.

Ik heb flexibele werktijden. Ik kan beginnen wanneer ik wil, kan naar huis wanneer ik wil. Mijn partner studeert, dus die heeft in principe de tijd om overdag de boodschappen of wat dan ook te doen. Ik ben wat dat betreft een heel gelukkig mens.

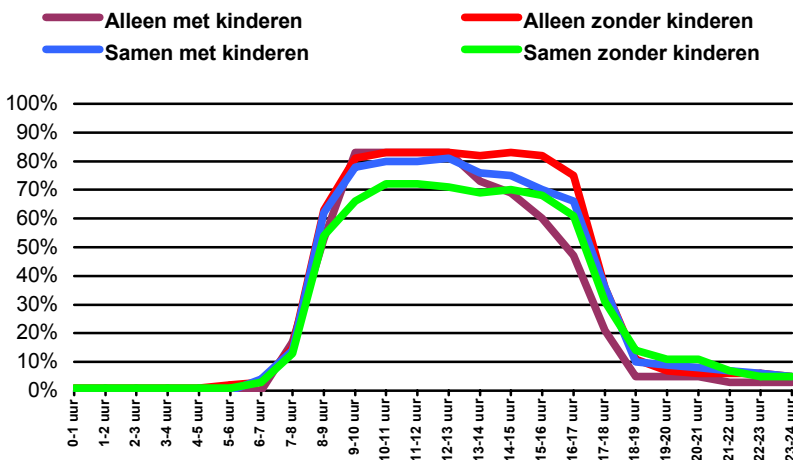
Werktijden

De gemiddelde aanvangstijd op een doordeweekse dag schommelt tussen 8:53 uur en 9:16 uur (zie tabel 2 in bijlage). Op vrijdag begint men wat later te werken. Ook de eindtijd laat weinig variatie zien, van 16:39 uur tot 16:49 uur. Hier is de donderdag de dag dat men iets later stopt. Ruim tachtig procent van de respondenten werkt doordeweeks. Dertien procent gaf aan ook op zaterdag te werken. Men begint dan gemiddeld om 11:08 uur en stopt op 16:00 uur. Op zondag werkt zeven procent. Zij werken het kortst. Gemiddeld starten ze met hun werkzaamheden om 12:43 uur en ze stoppen ermee om 15:24 uur.

Er is voor gekozen om de resultaten niet voor iedere werkdag in een figuur te presenteren. We kiezen voor de dinsdag (figuur 2.2). Op deze dag zijn relatief de meeste personen met een betaalde baan werkzaam (84 procent).

Uit figuur 2.3 kan worden opgemaakt dat vanaf 7:00 uur het aantal werkenden toeneemt, met een forse stijging tussen 8:00 en 9:00 uur. Om 9.00 uur is ruim 80 procent van drie groepen aan het werk. De groep samenwonenden zonder kinderen begint iets later. Na 16:00 uur stopt men met werken. Na 19:00 uur is nog circa 6 procent werkzaam en na 24:00 uur nog een klein procent.

Figuur 2.3 Dagindeling in percentage werkende respondenten op dinsdag naar type huishouden

Werkenden met kinderen werken korter dan werkenden zonder kinderen. Na 13:00 uur begint het aandeel respondenten uit huishoudens met kinderen dat aan het werk is te dalen. De daling bij alleenstaanden met kinderen is sterker dan voor samenwonenden met kinderen. Het aandeel werkenden onder de alleenstaanden is continu hoger dan onder de samenwonenden, omdat samenwonenden vaker in deeltijd werken.

2.3 Studietijden

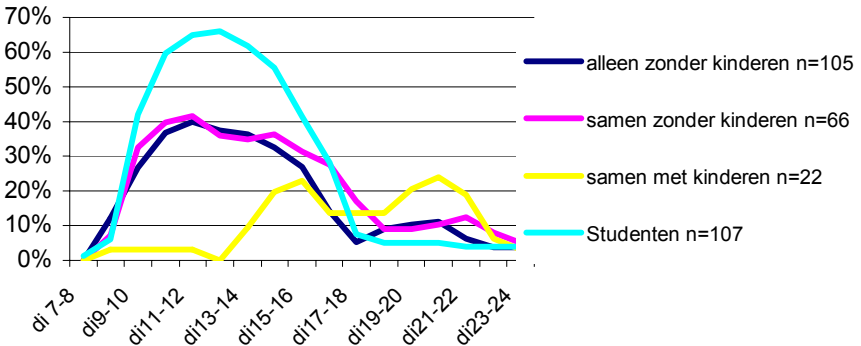
Studenten zijn personen die ingeschreven staan bij een onderwijsinstelling en wiens hoofdbezigheid het volgen van een deel- dan wel voltijdsstudie in de stad Groningen is. Werk is voor hen een nevenactiviteit. Als criterium is gekozen dat zij minder dan 12 uur per week werken.

Opvallend is dat de gemiddelde studietijd per dag voor studenten en respondenten die naast hun werk een opleiding volgen nauwelijks verschilt. Voor beide groepen is de gemiddelde studietijd per dag ruim 5 uur. De gemiddelde studietijd per week onder respondenten die naast hun werk een opleiding volgen is echter duidelijk lager, omdat zij gemiddeld minder dagen per week studeren (zie bijlage 6).

Studenten beginnen doordeweeks meestal rond 10:00 uur met hun studieactiviteiten: college, werkgroepen en/of zelfstudie. Een uitzondering vormt maandag, dan beginnen ze met hun studieactiviteiten tegen elf. De gemiddelde eindtijd schommelt tussen de 16.00 uur en 17:00 uur.

Een kleine groep studenten (12%) geeft aan ook op zaterdag te studeren. Zij starten om half twaalf en besteden gemiddeld bijna 6 uur aan hun studie. Enkele studenten (5%) studeren ook op zondag. Ze beginnen dan gemiddeld rond 14.00 uur en eindigen twee uur later.

Figuur 2.4 Percentage studerende respondenten op dinsdag naar huishoudtype

De patronen van de kinderloze respondenten die uit hoofde van hun werk of uit interesse een studie volgen komen redelijk overeen. Samenwonende respondenten met kinderen wijken in patroon wat af omdat zij veel meer 's avonds studeren. Dit zal samenhangen met het naar bed zijn van de kinderen.

2.4 Vrijwilligerswerk

De tijdsbesteding aan vrijwilligerswerk is ook onderzocht. Ongeveer vijftien procent van de respondenten geeft aan wel eens vrijwilligerswerk te doen.

Opvallend is dat er meer vrijwilligers te vinden zijn onder samenwonenden met kinderen dan onder samenwonenden zonder kinderen (respectievelijk 20 procent en 13 procent). Een andere bevinding is dat niet-werkenden hoger scoren dan werkenden. Dit gaat op voor elk huishoudenstype (zie bijlage 6).

Wie vrijwilligerswerk doet, besteedt daar gemiddeld 6:36 uur aan. Samenwonenden zonder kinderen scoren het hoogst: 8:03 uur. Alleenstaanden met kinderen het laagst: 4:42 uur.

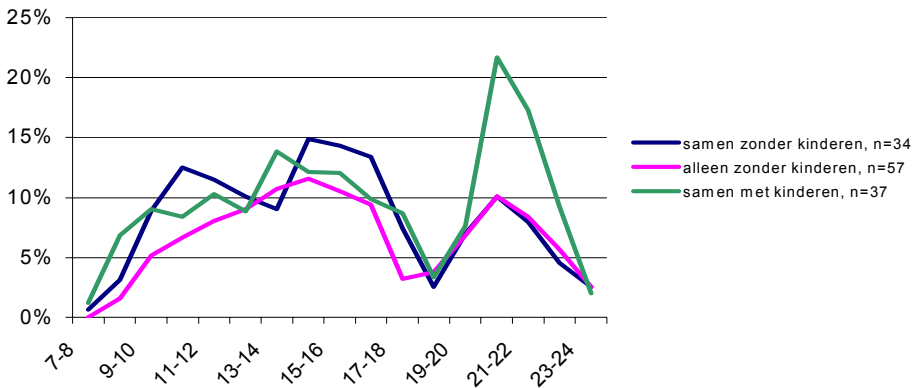
De besteding per dag schommelt voor zowel de doordeweekse dagen als in het weekend rond de 3 uur.

De patronen van maandag tot en met donderdag lijken sterk op elkaar. Dat van vrijdag wijkt af en komt veel meer overeen met die van zaterdag en zondag.

Opvallend, maar begrijpelijk - het avondeten -, is de dip tussen 17:00 uur en 20:00 uur. Verder is het opmerkelijk dat samenwonende respondenten die vrijwilligerswerk doen en kinderen hebben dit vooral in de avonden doen.

De tijd dat je echt even kunt gaan zitten en tijd hebt voor jezelf is heel beperkt. Wat ik merk is dat in dat stramien, het vrijwilligerswerk wat ik nu nog doe voor een sportclub, moeilijk wordt. Ik heb dan al mijn dagprogramma afgewerkt en dan moet ik daarvoor nog aan de bak. Aan het eind van de week moet dat wel klaar zijn, want ook daar heb ik mijn deadlines voor. Wat ik merk, is dat ik daar nu toch graag vanaf wil. Maar mede doordat iedereen dat heeft en samen met de individualisering van de samenleving krijg je voor dat vrijwilligerswerk geen mensen meer. Dat vind ik een veel groter probleem, dan openingstijden van winkels etc.

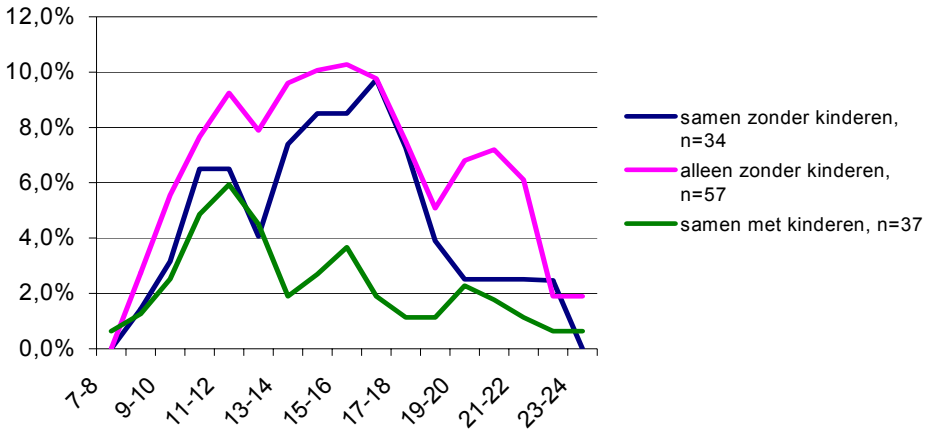
Figuur 2.5 Dagindeling respondenten met vrijwilligerswerk van maandag t/m donderdag naar huishoudenstype

Op scholen wordt het ook steeds moeilijker. Veel ouders kunnen gewoon niet als er activiteiten georganiseerd worden. Dan doen ze een herhaalde oproep.

In het weekend zijn de vrijwilligers met kinderen veel minder actief als vrijwilliger. De alleenwonende respondenten daarentegen hebben de neiging om meer uren aan vrijwilligerswerk te besteden. Waarschijnlijk heeft dit voor deze groep respondenten te maken met het opdoen van sociale contacten via vrijwilligerswerk.

Figuur 2.6 Dagindeling vrijwilligerswerk in weekend naar huishoudtype

2.5 Huishouden

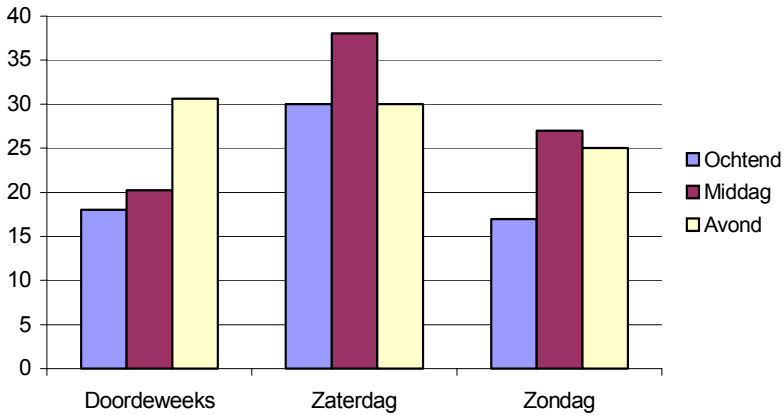
De respondent is gevraagd aan te geven hoeveel tijd hij of zij per dag besteedt aan het huishouden. Het gaat daarbij om activiteiten zoals koken, boodschappen doen, schoonmaken, tuinonderhoud.

Omdat een huishouden uit meerdere personen kan bestaan, geven deze gegevens die in deze paragraaf worden gepresenteerd geen accuraat beeld van het aantal minuten dat per huishouden aan huishoudelijke taken wordt besteed.

In figuur 2.7 is te zien hoeveel minuten per dag door de respondent worden besteed aan huishoudelijke taken. Hierbij is een onderscheid gemaakt naar drie dagdelen: ochtend, middag en avond. Gemiddeld worden per dag ruim 70 minuten vrijgemaakt voor huishoudelijke taken. 's Avonds is men het langst bezig, gemiddeld een half uur. In de ochtend en de middag is dat op doordeweekse dagen ongeveer 20 minuten.

Zaterdag is bij uitstek de dag waarop huishoudelijke taken worden verricht. Op deze dag besteden de respondenten gemiddeld bijna 1 uur en 40 minuten aan deze taken. Met name in de ochtend (30 minuten) en in de middag (40 minuten) is men op zaterdag meer dan op andere dagen tijd kwijt aan huishoudelijk werk.

Figuur 2.7 Aantal minuten huishoudelijke taken per dagdeel

2.5.1 Huishoudenstype en huishoudelijke taken

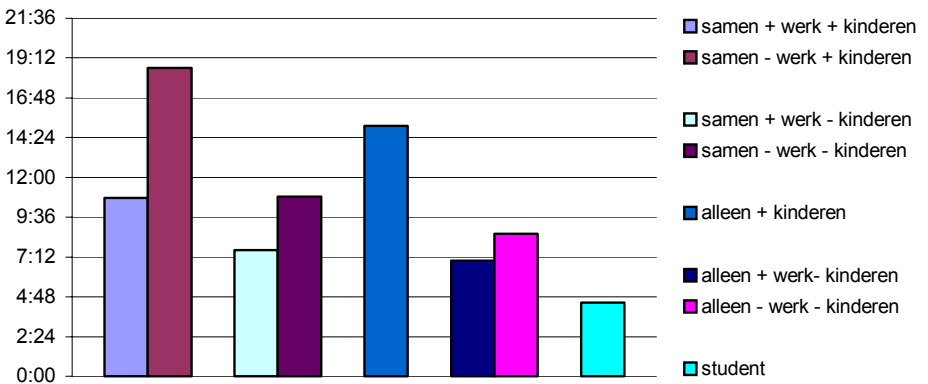
In hoeverre de woon- en werksituatie het huishoudelijk werk beïnvloeden wordt duidelijk in figuur 2.8. Gemiddeld wordt per inwoner wekelijks 8 uur en 28 minuten besteed aan huishoudelijke taken. Het hebben van kinderen vertoont een duidelijke samenhang met het aantal uren huishoudelijk werk. Alleenstaanden met kinderen en samenwonenden met kinderen zijn zowel op doordeweekse dagen als in het weekend gemiddeld het langst bezig.

Het totale gemiddelde voor alleenstaanden met kinderen is 15 uur en voor samenwonenden met kinderen is dat 12 uur. Alleenstaanden zonder kinderen en samenwonenden zonder kinderen scoren met 7 uur en 30 minuten, en 8 uur en 40 minuten duidelijk lager. Studenten doen met 4 uur en 28 minuten het minst aan huishoudelijk werk.

Ook het hebben van betaald werk is van invloed op het aantal uren huishoudelijke taken. Degenen die een betaalde baan hebben besteden minder tijd aan deze taken dan zij die geen werk hebben (voor 12 uur of meer). Voor samenwonenden is het verschil groter dan voor alleenstaanden. Wanneer er kinderen zijn neemt het verschil verder toe. Niet-werkende samenwonenden met kinderen zijn wekelijks gemiddeld 18 uur en 36 minuten kwijt aan huishoudelijk werk, meer dan twee keer het gemiddelde. Het gaat hier in 87 procent van de gevallen om vrouwen met een werkende partner.

Maandag werk ik tot 15:00 uur, dan moet ik de kinderen om 15:15 uur uit school halen. Dat is al een gevlieg. Dan naar huis, thee zetten. Om 16:30 uur moet mijn dochter naar streetdance, daar breng ik haar dan heen. Een uur later haal ik haar op. Tussen door nog even boodschappen doen, eten koken, dat soort dingen. Dan hoop ik om 18:00 uur aan tafel te zitten, daarna het spul naar bed. Dan hoop je dat ze dan om 20.30 uur liggen.

Figuur 2.8 Gemiddeld aantal uren dat wordt besteed aan huishoudelijke taken door de respondent, naar huishoudenstype

2.6 Ontspanning en cultuur

Bij de tijdsbesteding aan ontspanning en cultuur gaat het om de tijd die hieraan in georganiseerd verband wordt besteed. Hierbij kan worden gedacht aan sportbeoefening in teamverband, een muziekvereniging, bioscoopbezoek, enzovoort.

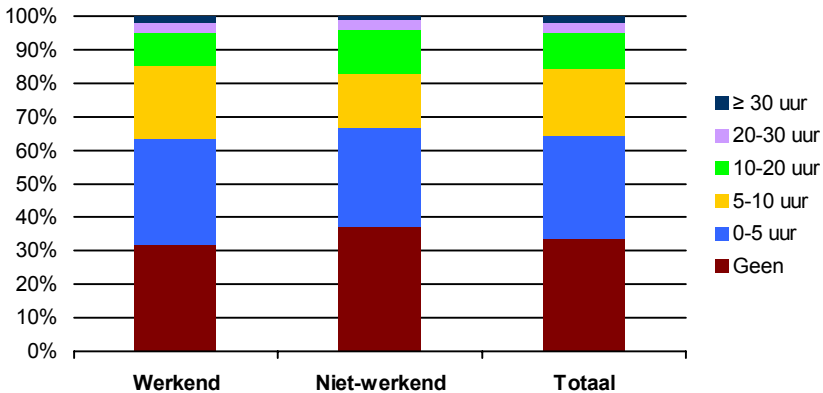
2.6.1 Tijd voor ontspanning en cultuur

Eenderde van de respondenten geeft aan geen tijd in een recente doorsnee week te hebben besteed aan ontspanning en cultuur in georganiseerd verband (zie figuur 2.9).

Voor een bijna even grote groep bedraagt de tijdsbesteding hieraan minder dan 5 uur. Een groep van 20 procent zegt wekelijks tussen de 10 en 20 uur te besteden aan ontspanning en cultuur.

Onder degenen waarvan de tijdsbesteding 10 uur of meer is, 15 procent, bevinden zich veel studenten en jongeren. Van deze groepen is bekend dat ze veel tijd vrijmaken voor deze georganiseerde activiteiten.

Figuur 2.9 Totaal aantal uren ontspanning en cultuur per week, onderverdeeld naar werkenden en niet-werkenden

Opvallend is dat het aandeel dat tijd besteedt aan ontspanning en cultuur onder werkenden iets hoger is dan onder hen die geen betaalde baan hebben, 68 tegen 63 procent. Onder deze beide groepen is het gemiddelde aantal uren dat wekelijks wordt vrijgemaakt voor ontspanning en cultuur nagenoeg gelijk, ongeveer 7 uur en 30 minuten.

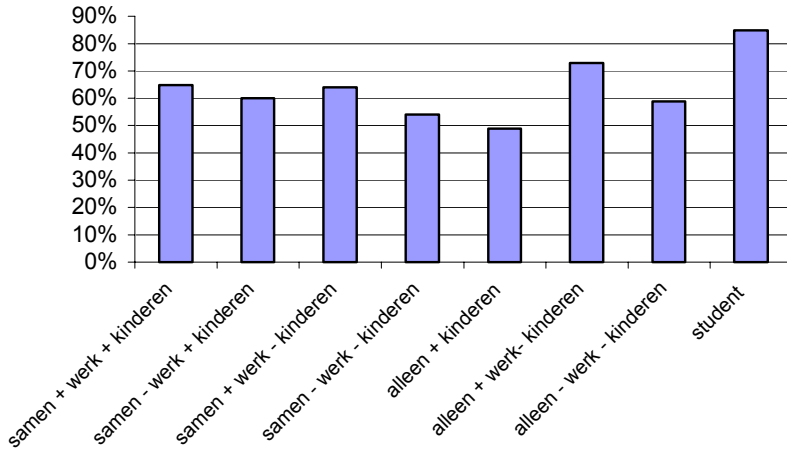
2.6.2 Huishoudtenstype en ontspanning

Het percentage dat tijd vrijmaakt voor ontspanning en cultuur is onder studenten het hoogst; 85 procent (zie figuur 2.10.).

Alleenstaanden zonder kinderen scoren met 73 procent tevens hoger dan gemiddeld. Ook hier is te zien dat het aandeel onder werkenden bij elke woonsituatie (ruim) hoger is dan onder niet-werkenden. Het verschil neemt af als er kinderen zijn.

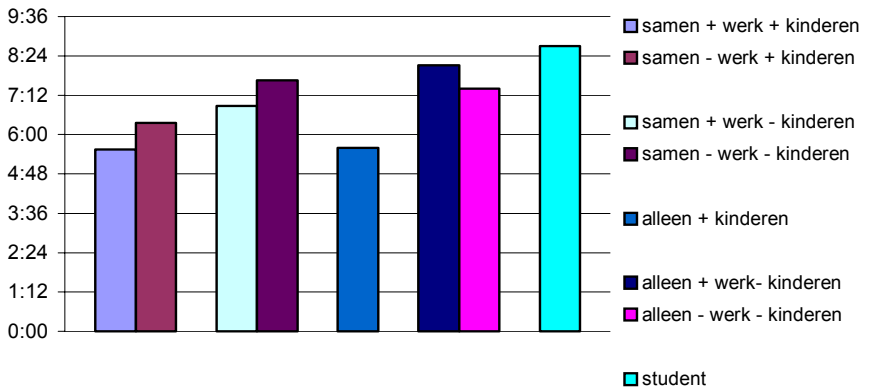
Onder alleenstaanden met kinderen is het laagste percentage te vinden dat tijd besteedt aan ontspanning en cultuur, 49 procent.

Figuur 2.10 Percentage dat wekelijks tijd besteedt aan ontspanning en cultuur

Het gemiddelde aantal uren dat men wekelijks besteedt aan ontspanning en cultuur (onder degenen die er tijd aan besteden), is onder alleenstaanden met kinderen lager dan gemiddeld (5:36 tegen 7:27 uur gemiddeld). Dat geldt met 5 uur en 40 minuten tevens voor samenwonenden met kinderen.

Figuur 2.11 Het gemiddelde aantal uren ontspanning en cultuur naar huishoudentype

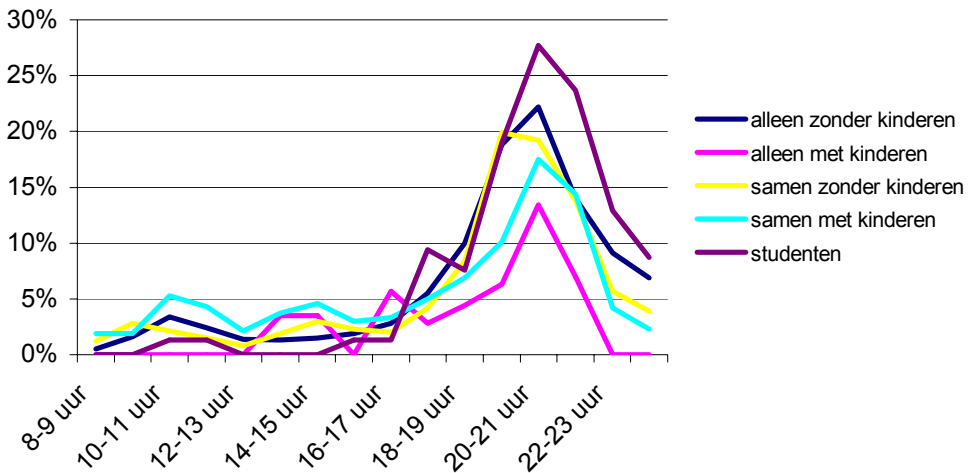
Opvallend is dat werkenden die samenwonen minder tijd besteden aan ontspanning en cultuur dan niet-werkende samenwonenden, terwijl werkende alleenstaanden juist meer tijd vrijmaken voor deze activiteit dan niet-werkende alleenstaanden.

Net zoals bij vrijwilligerswerk speelt bij alleenstaanden een rol dat ontspanning en culturele activiteiten een middel is om sociale contacten aan te gaan. Deze activiteiten kosten veelal wel geld. Geld dat niet werkende alleenstaanden minder ter beschikking hebben dan werkenden. Geldgebrek draagt waarschijnlijk ook bij aan de lage score van een oudergezinnen.

2.6.3 Tijden ontspanning en cultuur per dag

Van maandag tot en met woensdag ligt de gemiddelde aanvangstijd voor ontspanning iets voor het begin van de avond. Op maandag en dinsdag ligt de gemiddelde eindtijd tegen achten; een tijdsbesteding van bijna twee uur. Op woensdag wordt iets later geëindigd, waardoor de totale tijdsbesteding aan ontspanning en cultuur op deze dag bijna 2 uur en 30 minuten bedraagt. Op donderdag en vrijdag is de totale tijdsbesteding hiermee vergelijkbaar.

Figuur 2.12 Dagindeling ontspanning en culturele activiteiten op dinsdag naar huishoudenstype

Het verschil is dat op donderdag later wordt begonnen en later wordt geëindigd, terwijl op vrijdag juist eerder wordt begonnen en eerder wordt geëindigd.

Dat op vrijdag de aanvangstijd vroeger is dan op andere doordeweekse dagen kan te maken hebben met het feit dat respondenten met een betaalde baan op vrijdag vaak eerder vrij zijn.

We hebben ook hier de dinsdag genomen als exemplaar. (zie figuur 2.12)

De diverse patronen van de huishoudenstypen komen grotendeels overeen. Gestart wordt er rond 19.00 uur. De piek ligt tussen 20:00 uur en 21:00 uur. Na tien zijn de meeste respondenten gestopt.

Wel is er een verschil in intensiteit. De respondenten zonder kinderen en de studenten zijn wat actiever dan die met kinderen.

2.7 Samenvatting

Ruim 80 procent van de respondenten werkt doordeweeks. De gemiddelde aanvangstijd op een doordeweekse dag schommelt rond 9:00 uur. Men eindigt zijn werk gemiddeld tussen 16:30 en 17:00 uur. Zaterdags begint men later en stopt men eerder. Zondags wordt hoofdzakelijk 's middags gewerkt.

Studenten beginnen doordeweeks meestal rond 10:00 uur met hun studie. De gemiddelde eindtijd schommelt tussen de 16.00 uur en 17:00 uur. De tijden van de respondenten die naast hun werk een opleiding volgen, volgen dezelfde patronen. Samenwonende respondenten met kinderen wijken wat af omdat zij veel meer 's avonds studeren.

In totaal besteedt een vrijwilliger gemiddeld 6:36 uur per week aan vrijwilligerswerk. Opvallend is dat er meer vrijwilligers te vinden zijn onder samenwonenden met kinderen dan onder samenwonenden zonder kinderen (respectievelijk 20 procent en 13 procent). Een andere bevinding is dat niet-werkenden hoger scoren dan werkenden. Het vrijwilligerswerk is veelal een middagaangelegenheid. Behalve voor samenwonende respondenten met kinderen. Zij doen hun vrijwilligerswerk vooral ook in de avonduren.

Zaterdag is bij uitstek de dag waarop huishoudelijke taken worden verricht. Op deze dag besteden de respondenten gemiddeld bijna 1 uur en 40 minuten aan deze taken. Per week wordt er gemiddeld 8 uur en 28 minuten besteed aan huishoudelijke taken. Respondenten zonder kinderen scoren lager, die met kinderen hoger (vooral de alleenstaande respondenten met kinderen).

Aan het begin van de avond is er tijd om aan georganiseerde ontspannings- of culturele activiteiten te besteden. Alleenstaanden met kinderen besteden de minste tijd aan deze activiteiten, studenten de meeste tijd. Ook samenwonenden met kinderen scoren onder het gemiddelde (= 7:27 uur per week).

3 Zorgtaken

3.1 Inleiding

Naast werken, wonen en ontspanning bestaat een groot deel van een mensenleven uit het zorgen voor kinderen en/of anderen. Zorgactiviteiten lijken een ietwat minder gestructureerd karakter te hebben dan bijvoorbeeld werk of studie. Maar ook zorgactiviteiten en vooral die voor de kinderen kennen een vast ritme. Bovendien kosten ze ook tijd. In dit hoofdstuk gaan we in op de hoeveelheid tijd die het zorgen voor kinderen en anderen vergt.

3.2 Zorg voor kinderen

Het aantal respondenten met kinderen is 218. De activiteiten voor deze kinderen verschillen per leeftijd. Voor de allerkleinsten moet bijvoorbeeld oppas worden geregeld. Bij schoolgaande kinderen kan men veel tijd kwijt zijn aan reistijd van en naar de sportvereniging. Daarom is er een onderscheid gemaakt tussen drie groepen:

- Met kinderen jonger dan 4 jaar, $n = 77$
- Met kinderen vanaf 4 jaar tot en met 12 jaar, $n = 124$
- Met kinderen vanaf 13 jaar tot en met 17 jaar, $n = 73$

Het paspoort heeft met het hebben van kinderen te maken. De schoolvakantie. Kinderen halen en brengen. Ik denk dat het heel erg met elkaar samenhangt. Op het moment dat je kinderen hebt raak je per definitie in de problemen.

3.2.1 Kinderen jonger dan 4 jaar

De zorgtaken buitenshuis voor kinderen onder de vier jaar richten zich vooral op het zorgen voor kinderopvang en oppas. Voor oppas in de avonden wordt vooral een beroep gedaan op familie of vrienden. Spelen bij vriendjes is vooral een middagaangelegenheid. Ook in het weekend is dat een veel voorkomend fenomeen.

Figuur 3.1 Activiteiten en reisduur ten behoeve van kinderen jonger dan 4 jaar

	kinderopvang	oppas familie	peuterspeelzaal	spelen bij vriendjes	zwemles	tussen de middag opvang
dagdeel						
's ochtends	52%	26%	17%	8%	9%	3%
's middags	51%	26%	9%	27%	10%	13%
's avonds	4%	17%	0%	0%	4%	0%
weekend	0%	14%	0%	13%	1%	0%
frequentie						
meer x per week	49%	13%	10%	19%	6%	12%
1 x per week	5%	16%	4%	9%	17%	5%
1 x per maand	0%	14%	0%	1%	0%	0%
1 of 2 x per jaar	0%	1%	0%	1%	0%	0%
reisduur						
< 10 min	27%	12%	16%	21%	9%	.
10 – 30 min	26%	6%	3%	8%	16%	.
30 min – 1 uur	3%	9%	1%	1%	0%	.
> 1 uur	0%	1%	0%	3%	0%	.

Kinderopvang voor de jongste kinderen is een zaak van alle dag. Wat opvalt is de oppas door familieleden. Deze is minder frequent dan de formele kinderopvang. Het lijkt erop dat familieleden fungeren als buffer voor het geval er onvoorzien tijdelijke opvang nodig is. Zwemles, een andere frequent voorkomende activiteit, beperkt zich tot één keer in de week.

Ruim een kwart is tien minuten aan reistijd kwijt voor de oppas. Voor een ongeveer even groot deel kost de reistijd tussen de 10 en 30 minuten. Het heen en weer reizen voor de zwemles slokt ook een klein half uur van de tijd op.

3.2.2 Kinderen van 4 tot en met 12 jaar

Ook bij de kinderen van 4 tot en met 12 jaar is de opvang een belangrijke zorgtaak. Wel concentreert zich deze opvang in de middag.

Ook de andere activiteiten buiten de opvang vinden vaak 's middags plaats. Een uitzondering daarop zijn de activiteiten in sportverenigingen. Deze zijn regelmatig ook 's avonds.

De sportverenigingen en spelen bij vrienden zijn ook voor deze categorie kinderen belangrijke weekendactiviteiten.

De professionele opvang is nog steeds iets waar meerdere keren in de week een beroep op wordt gedaan. Informele oppas vindt minder frequent plaats.

Maar ik wil het zo niet maken, dat ik me afhankelijk maak van gunsten van andere mensen. Ik wil dan liever een oppas betalen ook als het erg duur was. Ik vind dat je niet teveel beroep moet doen op anderen. Dan gaat het leuke eraf.

Wekelijkse activiteiten nemen toe als de kinderen naar school gaan. Zwemles en deelnemen aan muziekvereniging, vinden bijna allemaal één keer per week plaats. Er wordt ook meerdere keren per week gesport.

Dat gaat dus zo de hele dag van 07:15 uur tot 20:30 uur door en dan heb je pas rust. Dinsdag is zo'n zelfde patroon. Dan gaat mijn zoon naar zwemles om 16:00 uur. Woensdag heeft mijn dochter eerst hockeytraining en daarna turnen. Donderdag heeft mijn zoontje weer zwemles. Vrijdag dan werk ik de hele dag dus dan heb ik nergens last van.

Uit bovenstaand citaat wordt duidelijk dat ouders veel bezig zijn met het halen en brengen van kinderen. Per activiteit is men al snel tussen de 10 en 30 minuten kwijt. Voor sommige ouders bedraagt de reistijd naar een sportclub of naar zwemles meer dan een half uur.

Figuur 3.2 Zorgactiviteiten en reisduur ten behoeve van de 4- tot en met 12-jarigen

	tussen de middag opvang	naschoolse of buitenschoolse opvang	opvang door familie/vrienden	professionele opvang aan huis	sportclub	zwemles	muziekvereniging	spelen bij vriendjes
dagdeel								
's ochtends	2%	1%	6%	2%	2%	2%	1%	5%
's middags	42%	19%	20%	10%	35%	20%	10%	63%
's avonds	0%	1%	16%	3%	21%	8%	3%	7%
weekend	0%	1%	13%	5%	21%	2%	2%	31%
frequentie								
meer x per week	35%	17%	10%	.	12%	4%	4%	51%
1 x per week	11%	3%	13%	.	26%	21%	11%	16%
1 x per mnd	1%	0%	15%	.	2%	0%	0%	2%
1 of 2 x per jaar	0%	1%	3%	.	2%	0%	0%	2%
reisduur								
< 10 min	13%	9%	14%	.	17%	10%	2%	39%
10 – 30 min	4%	10%	7%	.	37%	21%	14%	30%
30 - 1 uur	1%	1%	2%	.	7%	3%	2%	2%
> 1 uur	0%	0%	2%	.	4%	0%	2%	0%

3.2.3 Kinderen ouder dan 12 jaar

De opvang speelt bijna geen rol meer in de zorg voor kinderen ouder dan 12 jaar. Ook de zwemles is afgelopen. Het sporten vindt veel meer 's avonds plaats. Ook brengt men in verhouding tot de jongere kinderen vaker 's avonds tijd door bij vriendjes.

Eentje van bijna 19 jaar en eentje van 14 jaar.... Die van mij doen niet zoveel. Die gaan niet naar sport of clubs. Daar stimuleer ik ze zelf ook niet zo in trouwens....Ik heb daar eigenlijk geen geld voor moet ik zeggen. Dat speelt ook een hele grote rol mee denk ik. Dat je daar de middelen niet voor hebt.

De frequentie van de activiteiten van deze groep komt overeen met die van de kinderen jonger dan 12 jaar. Zwemles en muziekvereniging een keer in de week. Meerdere keren in de week sporten en spelen bij vriendjes.

Naarmate de kinderen ouder worden zijn de ouders minder tijd kwijt aan het halen en brengen van hun kinderen. Kinderen van 13 jaar en ouder worden groot genoeg bevonden om zelf te reizen. Voor het vervoeren van en naar de sportclub zijn veel ouders echter toch nog een klein half uur kwijt. Dit kan te maken hebben met het gegeven dat sportaccommodaties vaak buiten de eigen wijk liggen.

Figuur 3.3 Zorgactiviteiten en reisduur ten behoeve van kinderen ouder dan 12 jaar

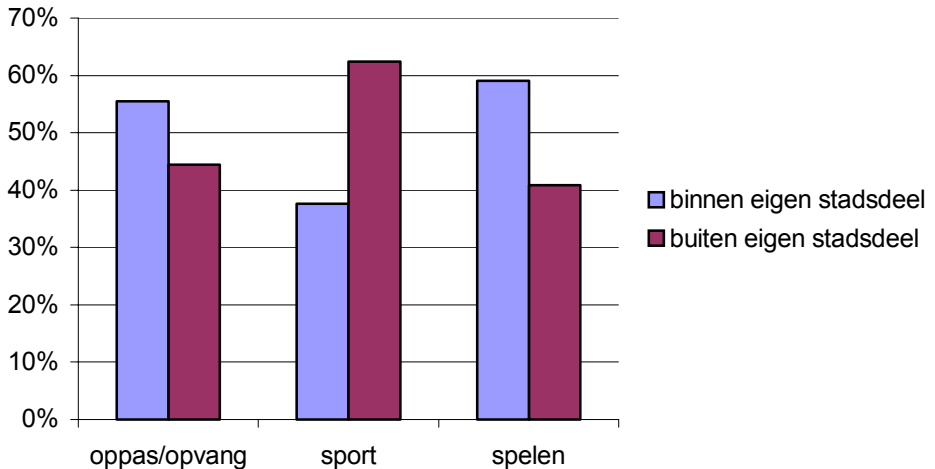
	opvang tussen de middag	sportclub	zwemles	muziekvereni- ging	spelen bij vriendjes
dagdeel					
s ochtends	0%	1%	0%	0%	3%
s middags	18%	26%	3%	18%	44%
s avonds	0%	52%	10%	8%	19%
weekend	0%	32%	0%	0%	32%
frequentie					
meer x per week	15%	38%	1%	7%	38%
1 x per week	4%	29%	11%	15%	5%
1 x per mnd	0%	3%	0%	1%	1%
1 of 2 x per jaar	0%	1%	0%	0%	3%
reisduur					
< 10 min	.	18%	4%	3%	12%
10 - 30 min	.	36%	10%	14%	21%
30 - 1 uur	.	10%	1%	1%	3%
> 1 uur	.	4%	0%	0%	0%

3.2.4 Locatie zorgactiviteiten

Er is gevraagd aan te geven waar de kinderen naar toe worden gebracht. De respons op deze vraag is laag. Daarom is besloten om geen onderscheid te maken tussen de leeftijdsgroepen. Ook zijn er voorzieningen geclusterd. Het cluster Opvang bestaat uit Opvang tussen de middag, Crèche, en Oppas door familie en vrienden. Het cluster Sport uit Sportclub en Zwemles.

Vervolgens is nagegaan of de activiteit in het eigen stadsdeel plaatsvindt. Spelen met vriendjes vindt zes van de tien keer in de eigen woonomgeving plaats. Voor sport wordt het verst gereisd, hetgeen niet verwonderlijk is daar veel sportaccommodaties aan de rand van de stad liggen. Meer dan veertig procent van de respondenten verlaat het eigen stadsdeel om de kinderen van en naar het oppas/opvangadres te brengen.

Figuur 3.4 Locatie zorgactiviteiten ten opzichte van woonadres

3.3 Mantelzorg

Wanneer een familielid, partner, of goede kennis door omstandigheden niet meer in staat is een zelfstandig leven te leiden, kan het zijn dat een deel van de zorgtaken overgenomen moet worden door de directe omgeving. Deze niet-beroepsmatige zorg wordt mantelzorg genoemd.

Honderdtwintig respondenten (= 11%) verlenen zorg aan een of meerdere personen:

- Vijf procent besteedt hieraan minder dan 5 uur per week.
- Voor 3 procent bedraagt de tijd die aan deze zorgtaken wordt besteed tussen de 5 en 10 uur.
- Voor 2 procent is dat tussen 10 en 20 uur.
- Een kleine groep van 1 procent is dagelijks bezig met zorgtaken, de wekelijkse tijdsbesteding is hoger dan 30 uur.

Tussen werkenden en niet-werkenden is nagenoeg geen verschil als het gaat om het uitvoeren van zorgtaken. Het percentage dat zorgtaken verricht is voor beide groepen gelijk.

Mantelzorg per dag

Op zaterdag en zondag worden gemiddeld meer uren aan zorgtaken besteed dan op doordeweekse dagen. In het weekend bedraagt de tijdsbesteding tussen de drie en vier uur per dag, op doordeweekse dagen is dat tussen twee en twee en een half uur.

Gemiddeld genomen zijn deze zorgtaken vooral een middagbezigheid. Op vrijdag en in het weekend ligt de aanvangstijd rond 12:00 uur. Voor de andere dagen is dat iets later. Maandag en dinsdag wordt gemiddeld om ongeveer 12:30 uur begonnen en op woensdag en donderdag is dat rond 13:15 uur. De gemiddelde eindtijd ligt voor alle dagen voor het einde van de middag. In het weekend en op woensdag en donderdag wordt gestopt tussen 15:00 en 16:00 uur. Op de andere dagen is de gemiddelde eindtijd iets vroeger, tussen 14:00 en 15:00 uur.

Er is niet een speciale dag waarop mantelzorg wordt verleend. In het weekend wordt er iets vaker mantelzorg gegeven (ruim 40%) dan op doordeweekse dagen (iets minder dan 40%).

Figuur 3.5 Gemiddelde tijd per dag besteed aan mantelzorg, alleen voor hen die daar op de desbetreffende dag tijd aan besteden

dag	begintijd	eindtijd	gemiddelde tijd per dag	percentage t.o.v. allen die zorgtaken verrichten
maandag	12:36	14:26	1:50	39%
dinsdag	12:28	14:48	2:20	39%
woensdag	13:15	15:49	2:34	37%
donderdag	13:23	15:55	2:32	36%
vrijdag	12:04	13:56	1:52	34%
zaterdag	11:59	15:20	3:21	44%
zondag	11:57	15:42	3:45	41%

3.4 Samenvatting

De zorg voor opvang voor kinderen tot en met 12 jaar is een dagelijks terugkerende bezigheid. Vooral de formele kinderopvang speelt hierin een belangrijke rol. Een groot deel van de ouders is per dag tussen de 10 en 30 minuten kwijt met het halen en brengen van hun kind(eren) naar de opvang. De kinderen spelen veel bij vriendjes dicht bij huis.

Daarnaast gaat bijna 40 procent van de 4- tot en met 12 jarige kinderen minimaal één keer in de week naar een sportvereniging en een kwart naar zwembles. Ook hier zijn de ouders een klein half uur kwijt aan reistijd.

Naarmate de kinderen ouder worden zijn de ouders minder tijd kwijt aan het halen en brengen. Voor het vervoeren van en naar de sportclub zijn veel ouders echter toch nog een klein half uur kwijt.

Behalve aan de zorg voor kinderen besteden 120 van de respondenten tijd aan zorg voor familieleden, partner of vrienden. De meeste doen dat voor minder dan 5 uur. Tussen werkenden en niet-werkenden is nagenoeg geen verschil. Op zaterdag en zondag worden gemiddeld meer uren aan zorgtaken besteed dan op doordeweekse dagen, respectievelijk tussen de 3 en 4 uur en tussen de 2 en 2,5 uur per dag.

4. Tijdsinfrastructuur van de stad Groningen

4.1 Inleiding

Vergeleken met de ruimtelijke ordening is er weinig aandacht voor de ordening van tijd. Dit is opvallend omdat in Nederland tijd, evenals ruimte, een schaars goed is.

Er bestaat weinig empirisch materiaal over ontwikkelingen in de openingstijden van diensten en voorzieningen. Het beschikbare materiaal richt zich veelal op de openingstijden van winkels en heeft anders vooral betrekking op het aantal uren dat diensten en voorzieningen geopend zijn en veel minder op de precieze openingstijden (opening, sluiting). Een uitzondering hierop is een casestudy uit 1980 naar de openingstijden van diensten in een middelgrote stad in het westen van Nederland. Binnen deze casestudy zijn de openingstijden van 120 takken van publieke dienstverlening verzameld op een willekeurige dinsdag (Knulst en Schoonderwoerd, 1984).

In 2001 is deze studie herhaald. Deze studie verschaft daarmee uniek inzicht in de ontwikkeling van openingstijden in Nederland (SCP, 2002). In 2001 heeft de gemeente Amersfoort als onderdeel van het Dagindelingsproject "Tijden van de stad" een vergelijkbare studie naar openingstijden verricht. In het Amersfoortse onderzoek zijn in totaal 160 openingstijden van bedrijven en instellingen verzameld. In het voorliggend onderzoek zijn om een goede afspiegeling te krijgen van bedrijvensectoren in de stad, de tijden van 291 voorzieningen en diensten geïnventariseerd (zie bijlage 3).

De beschrijving van de openingstijden geeft een beeld van de tijdstippen waarop de aanbieders van goederen in de stad Groningen hun deuren openen en weer sluiten. Daarmee wordt inzicht geboden in zowel de openingsduur (chronometrie) als de timing (chronologie) daarvan. Op basis van dit onderzoek kan geen informatie worden gegeven over de ontwikkeling van de tijdsordening in de stad Groningen.

In dit hoofdstuk wordt verder inzichtelijk gemaakt wat het huidige gebruik van voorzieningen en diensten is. Naast het inzoomen op de openingstijden komen de gebruik en de locatie van de voorzieningen en diensten aan bod in dit hoofdstuk. In de volgende paragraaf geven we allereerst een overzicht van de openingstijden van voorzieningen en diensten in de stad.

4.2 Openingstijden voorzieningen en diensten

De openingstijden op alle doordeweekse dagen en de zaterdag en de zondag zijn geïnventariseerd. Er is voor gekozen de koopzondagen buiten beschouwing te laten, omdat deze incidenteel plaatsvinden. Er zijn ieder jaar acht collectieve koopzondagen in de stad Groningen. Deze zijn in principe op de eerste zondag van de maand¹. Daarnaast zijn er vier individuele koopzondagen die iedere winkel voor zichzelf kan invullen gedurende het jaar (Groningen City Club, 2004).

Om een zo representatief mogelijk beeld te geven van de openingstijden geven we een afspiegeling van het aantal vestigingen per sector in de stad Groningen. Hiervoor is gebruik gemaakt van het Statistisch Jaarboek 2003 van de Dienst Informatie en Administratie van de gemeente Groningen. Om uit alle in de stad aanwezige aanbieders op aselechte wijze een bedrijf of organisatie te kiezen is gebruik gemaakt van de gemeentegids, het internet, de Gouden Gids en de CD-foongids.

4.2.1 Indeling voorzieningen en diensten

In dit hoofdstuk houden we ten aanzien van de voorzieningen en diensten acht typen dienstverleners aan, te weten:

- Winkels/markten
- Financieel-zakelijk
- Bestuurlijk
- Medisch
- Maatschappelijk
- Vrije tijd
- Vervoer
- Industrie en bouwnijverheid

¹ Uitzonderingen zijn januari, februari, juni, juli en augustus, dan zijn er geen collectieve zondagen. In december zijn er twee koopzondagen.

Ad1) Tot de *winkels/markten* behoren onder meer winkels als supermarkten, bakkers, slagers, kapsalons, drogisterijen, warenhuizen, cadeauwinkels, schoenzaken, kledingzaken, kringloopwinkels en de diverse markten die in de stad plaatsvinden.

Ad 2) Onder *financieel-zakelijke dienstverleners* vallen vooral de banken, postkantoren, de hypotheekadviseurs, notarissen, makelaars, accountants en uitzendbureaus. Daarnaast worden onder meer reisbureaus, schoonmaakbedrijven en reclamebureaus tot dit type dienstverlener gerekend.

Ad 3) Tot *bestuurlijke dienstverleners* rekenen we met name de afzonderlijke diensten van de gemeente Groningen en de gemeentelijke rechtshulp, de Provinciale diensten, de Rijksbelastingen.

Ad 4) Onder de noemer *medische dienstverleners* vallen onder meer de ziekenhuizen, de Thuiszorg, huisartsen, tandartsen, dierenartsen en de apotheken.

Ad 5) Tot de *maatschappelijke dienstverleners* behoren onder andere de kinderopvang, het onderwijs en de politie.

Ad 6) De dienstverleners op het terrein *vrije tijd* betreffen horecagelegenheden zoals restaurants en cafés. Daarnaast vallen binnen dit type dienstverlener onder meer de musea, de theaters, het casino, bioscopen, kinderboerderijen en de jongerencentra.

Ad 7) *Vervoer* bestaat onder meer uit de loketten en balies van het openbaar vervoer, autoverhuurbedrijven, fietsverhuur en parkeergarages.

Ad 8) Tot *industrie en bouwnijverheid* rekenen we de industriële ondernemers, de nuts- en aannemersbedrijven.

We presenteren de gegevens aan de hand van de volgende indeling:

Figuur 4.1 Aantal dienstverleners per type

aantal dienstverleners per type	aantal
winkels/markten	78
financieel-zakelijk	68
bestuurlijk	13
medisch	28
maatschappelijk	21
vrije tijd	43
vervoer	17
industrie en bouw	23
totaal	291

We kijken nu eerst naar de gemiddelde openingsduur van alle dienstverleners samen.

4.2.2 Openingsduur op werkdagen

De dienstverleners op het gebied van *vervoer* hanteren doordeweeks de ruimste openingstijden. Gemiddeld genomen zijn deze dienstverleners 15,7 uur per dag geopend. Met name de parkeergarages hanteren ruime openingstijden. *Industrie en bouw* volgen met 11 uur per dag. Het zijn hier met name de bouwbedrijven die bij nood 24 uur per dag beschikbaar zijn en daarmee zorgen voor een ruime openingsduur.

Je past je aan. De openingstijden van voorzieningen en winkels is een gegeven. Tenminste zo beschouw je dat. Schooltijden eigenlijk ook. Helaas heb je ook het openbaar vervoer als een gegeven, want ze gaan heus niet voor jou de dienstregeling wijzigen. En dus pas je je aan.

Winkels, markten en zakelijke dienstverleners

De *winkels en markten* zijn gemiddeld 8,4 uur per dag geopend. Het gegeven dat de markten niet dagelijks plaatsvinden is van invloed op het gemiddeld aantal uren van de *winkels en markten*. Kijken we specifiek naar het gemiddeld aantal uren dat de winkels (zonder de markten daarin mee te nemen) open zijn dan zien we dat die openingsduur in werkelijkheid langer is.

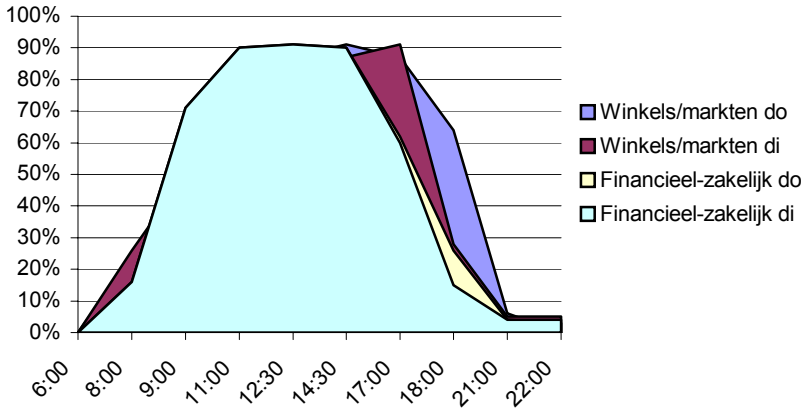
De helft van de winkels is om 9:00 uur geopend. De meeste dienstverleners op het *financieel-zakelijke* vlak en de *maatschappelijke dienstverleners* zijn vanaf 9:00 uur open voor het publiek.

Op de donderdag is de sluitingstijd van veel winkels en enkele financieel-zakelijke dienstverleners zoals verwacht later.

Respondent X: De winkels zijn nu al wat langer open en dat is ideaal.

Respondent Y: Ja, je kunt er tot 22:00 uur terecht. Ideaal.

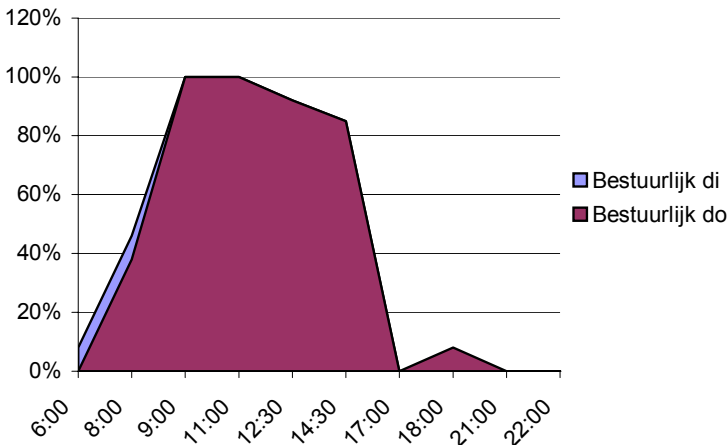
Figuur 4.2 Openingstijden winkels en financieel-zakelijke dienstverleners

Bestuurlijke dienstverleners

De meeste dienstverleners sluiten de deuren tussen 17:00 en 18:00 uur. De bestuurlijke dienstverleners sluiten hun deuren al eerder. Om 17:00 uur is geen van deze dienstverleners nog geopend. Een uitzondering vormt de donderdagavondopenstelling van de afdeling Burgerzaken van de gemeente Groningen.

Figuur 4.3 Openingstijden bestuurlijke dienstverleners

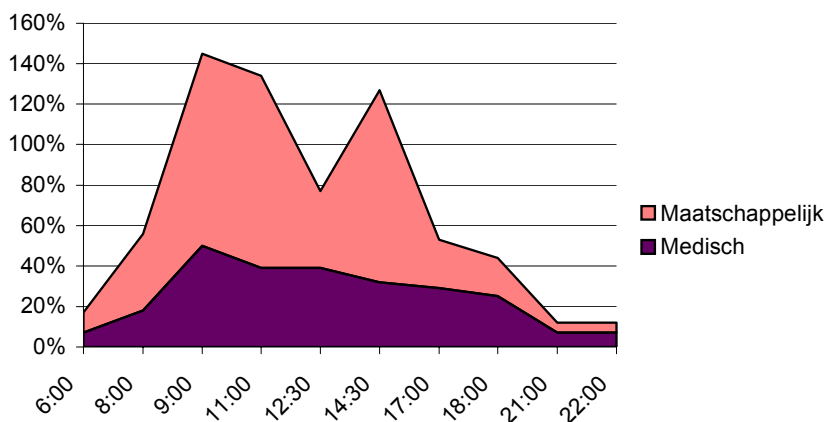

Maatschappelijke en medische dienstverleners

Bij de maatschappelijke dienstverleners is het meest duidelijk zichtbaar dat men tussen de middag de deuren sluit. Het gaat hier vooral om onderwijsinstellingen. In de dataverzameling is de tussen-de-middagopvang van onderwijsinstellingen buiten beschouwing gelaten, omdat het geen reguliere onderwijsactiviteit betreft. Indien de tussen-de-middagopvang wordt meegerekend wordt de dip tussen 12:00 en 13:00 uur vermoedelijk kleiner.

Wat opvalt is dat het percentage geopende medische dienstverleners gedurende de gehele dag vrij laag ligt. Dit valt te verklaren doordat met name de openingstijden van de balies en loketten zijn geregistreerd, net als de tijden van de bezoeken. Medische dienstverleners worden echter doorgaans "op afspraak" bezocht. Dit is niet in de registratie van de tijden meegenomen.

Figuur 4.4 Openingstijden maatschappelijke en medische voorzieningen

Dat om 21.00 uur nog 7 procent van de medische dienstverlening is geopend is toe te schrijven aan de bezoeken van de ziekenhuizen en de dienstverleners die voor spoedgevallen beschikbaar zijn. De openingstijden van deze dienstverleners laten geen substantieel verschil zien tussen de dinsdag en donderdag.

Dienstverleners op terrein van vervoer en vrije tijd, industrie en bouw en vrije tijd

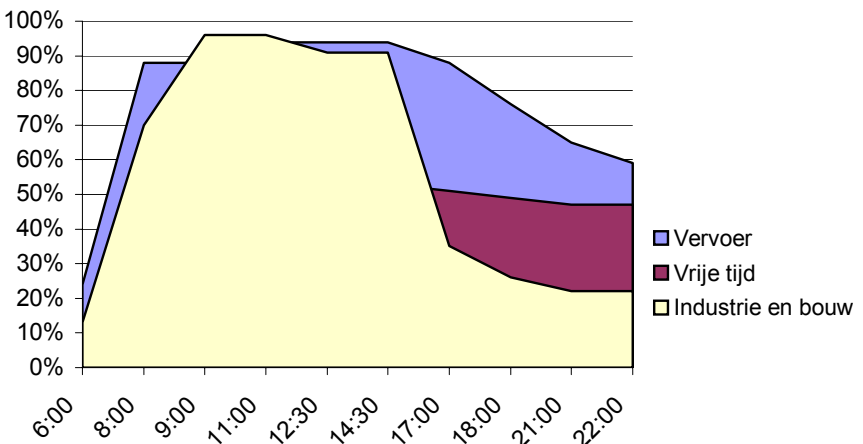
Ongeveer de helft van de dienstverleners op het terrein van vervoer en de vrije tijd is tussen 18:00 en 22:00 nog geopend. Het zijn met name de horecagelegenheden en de parkeergarages die dan nog niet gesloten zijn. Bij de nog geopende dienstverleners op het terrein bouw en industrie gaat het om bedrijven die oproepbaar zijn in geval van nood.

4.2.3 Percentage diensten en bedrijven open op zaterdag

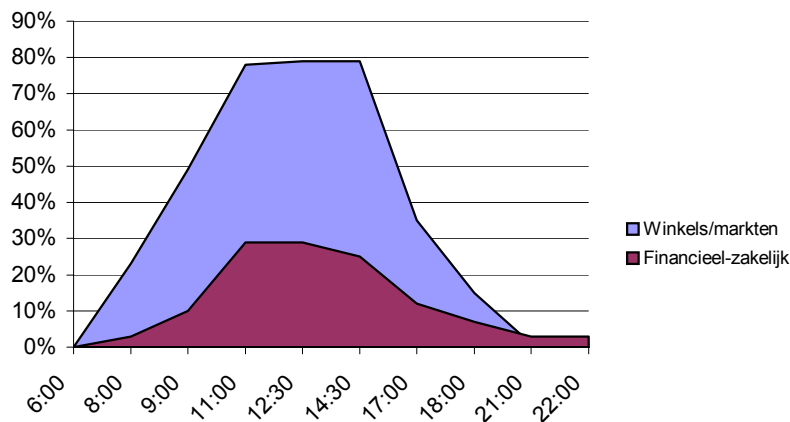
De meeste winkels sluiten een uur eerder dan door de week het geval is. Ook de *financieel-zakelijke* dienstverleners sluiten vroeger op de middag. Het percentage geopende *bestuurlijke diensten* is op zaterdag beperkt. Van de *maatschappelijke dienstverleners* is het met name de politie die op zaterdag bereikbaar is. Op zaterdag zijn wel veel dienstverleners op het gebied van *vervoer* geopend. Net als relatief veel dienstverleners op het terrein van de *vrije tijd*.

Deze dienstverleners hanteren op zaterdag ook ruimere openingstijden. Zie figuur 4.7 voor de percentages geopende dienstverleners op zaterdag.

Figuur 4.5 Openingstijden dienstverleners op het terrein van vervoer, vrije tijd en industrie en bouw

Figuur 4.6 Openingstijden winkels en financieel-zakelijke dienstverleners op zaterdag

Figuur 4.7 Percentage dienstverleners geopend op zaterdag

percentage open dienstverleners op een willekeurige zaterdag op verschillende tijdstippen										
uur op de dag	6:00	8:00	9:00	11:00	12:30	14:30	17:00	18:00	21:00	22:00
bestuurlijk	-	-	8%	8%	8%	8%	-	-	-	-
medisch	7%	7%	7%	11%	7%	7%	11%	11%	7%	7%
maatschappelijk	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
vrije tijd	5%	5%	7%	35%	44%	53%	47%	49%	47%	40%
vervoer	29%	94%	94%	100%	88%	88%	82%	82%	71%	65%
industrie en bouw	13%	26%	30%	30%	30%	26%	26%	17%	17%	13%

4.2.4 Geopende dienstverleners op zondag

De meerderheid van de dienstverleners opent de deuren niet op de zondag. De *bestuurlijke dienstverleners* zijn in het geheel niet open op zondag. Van alle dienstverleners is 18 procent op de zondag geopend.

De dienstverleners die op zondag geopend zijn betreffen met name de *vrije tijdsdienstverleners* zoals de musea, de kinderboerderijen en de horecagelegenheden.

Figuur 4.8 Geopende dienstverleners op zondag

percentage open bedrijven op een willekeurige zondag op verschillende tijdstippen										
uur op de dag	6:00	8:00	9:00	11:00	12:30	14:30	17:00	18:00	21:00	22:00
winkels/markten	-	-	1%	3%	3%	3%	3%	1%	-	-
financieel-zakelijk	-	-	-	3%	4%	6%	4%	3%	1%	1%
bestuurlijk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
medisch	7%	7%	7%	11%	7%	7%	11%	11%	7%	7%
maatschappelijk	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
vrije tijd	5%	5%	5%	19%	23%	37%	37%	42%	42%	35%
vervoer	12%	35%	35%	35%	35%	47%	47%	47%	41%	35%
industrie en bouw	13%	22%	22%	22%	22%	22%	22%	13%	13%	13%

Ook de dienstverleners op het gebied van *vervoer* (parkeergarages, fiets-, en autoverhuur etc.) zijn geopend, net als de tankstations die vallen onder de *winkels*. Verder zijn de medische dienstverleners geopend zoals de 24-uurs apotheek Hanzeplein, de ziekenhuizen en de Thuiszorg die op zondag voor spoedgevallen bereikbaar is.

4.3 Onderscheid openingsduur centrum en overige buurten

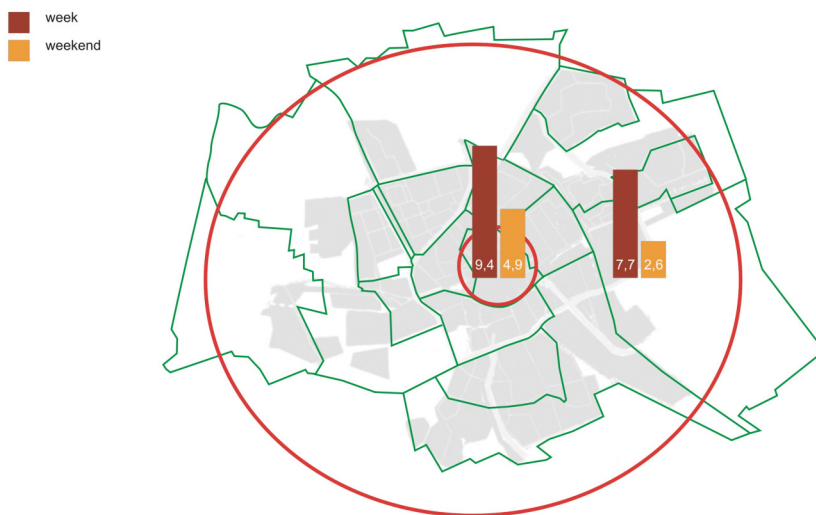
Bij het verzamelen van de openingstijden is onderscheid gemaakt tussen de openingstijden van voorzieningen en dienstverlenende bedrijven in het centrum van de stad en die in de omliggende buurten. Figuur 4.9 geeft het onderscheid tussen het centrum en de overige wijken weer.

De oplossing van het probleem zit gewoon in het feit dat we teveel moeten van ons zelf. Dat heeft er niet mee te maken dat je de voorzieningen netjes bij elkaar zet en of ze flexibel open zijn of niet.

Als we kijken naar de gemiddelde openingsduur van dienstverleners in het centrum, van maandag tot en met vrijdag, ten opzichte van de overige wijken dan blijkt dat de winkels in het centrum gemiddeld een langere openingsduur hebben. De dienstverleners in het centrum (n=123) hebben een gemiddelde openingsduur van 9,4 uur. De dienstverleners in de overige wijken (n=168) hebben een gemiddelde openingsduur van 7,7 uur.

Ook in het weekend zijn de winkels in het centrum gemiddeld langer open dan de winkels in de overige wijken. De winkels in het centrum zijn gemiddeld 4,9 uur open. De winkels in de overige wijken zijn in het weekend minder geopend met als gevolg een beperktere gemiddelde openingsduur: 2,6 uur.

Figuur 4.9 Openingsduur centrum en overige buurten

4.4 Frequentie gebruik voorzieningen en diensten

In het voorgaande deel van dit hoofdstuk hebben we een overzicht gegeven van de tijden van voorzieningen en diensten in de stad Groningen.

In deze paragraaf geven we weer op welke momenten de respondenten die in de stad wonen gebruik maken van de verschillende voorzieningen en diensten en met welke frequentie.

Figuur 4.10 Frequentie gebruik voorzieningen en diensten

	n	> 1x p. week	1x per week	1x per maand	1 of 2x per jaar
supermarkt waar u meestal de boodschappen doet	1085	75 %	23%	2%	1%
supermarkt 2	787	29%	52%	16%	3%
winkels in het centrum	916	18%	49%	28%	4%
huisarts	887	2%	2%	11%	84%
ziekenhuis/polikliniek	375	2%	2%	11%	84%
thuiszorg/kraamzorg	23	22%	28%	15%	35%
consultatiebureau	85	7%	16%	22%	53%
tandarts	945	1%	2%	1%	96%
apotheek	689	1%	2%	27%	68%
dierenarts	265	2%	2%	6%	89%
bank/hypotheekadviseur etc.	389	4%	8%	19%	69%
postkantoor	742	2%	11%	55%	31%
notaris/makelaar/ boekhoudkantoor etc.	167	2%	4%	14%	78%
kapper	892	0%	1%	64%	31%
garages	490	2%	1%	5%	92%
gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs, gemeentelijke info	820	1%	1%	1%	97%
gemeenteloket voor uitkering/werk	84	6%	9%	31%	50%
milieudienst (grofvuil etc.)	357	1%	2%	6%	91%
ggd (voorlichting, inenten, wvg etc.)	135	0%	2%	2%	96%
leerlingvervoer etc. (ocsw)	12	21%	21%	6%	52%
horecagelegenheden	930	16%	33%	37%	12%
musea/theater	697	1%	4%	41%	52%
de sportaccommodatie waar u meestal komt	682	46%	41%	8%	4%
bibliotheek waar u meestal komt	493	8%	23%	52%	16%
politie	139	5%	2%	4%	85%

Boodschappen

Onderscheiden we de supermarkten van de winkels in het centrum, dan blijkt dat bijna driekwart van de respondenten aangeeft meerdere malen per week boodschappen te doen in de supermarkt waar men het meest gebruik van maakt (supermarkt 1). Naar supermarkt 2 gaat men doorgaans één keer per week; de helft van de respondenten geeft dit aan. De winkels in het centrum worden meestal ook één keer in de week bezocht; bijna de helft van de respondenten geeft deze frequentie aan.

Boodschappen door forensen

Eenderde van de geïnterviewde forensen bezoekt de supermarkt meerdere malen per week. Het tijdstip waarop men naar de supermarkt gaat varieert. De meerderheid weet het bezoek aan de supermarkt te beperken tot één keer per week of zelfs minder. Negen van de tien forensen gaan niet in de stad Groningen naar de supermarkt, maar elders.

Medische voorzieningen

De medische voorzieningen worden door de meerderheid van de respondenten (79%) één of twee keer per jaar bezocht. 23 respondenten ontvangen thuis/kraamzorg. De helft ervan heeft in de week van de dataverzameling één of meerdere keren contact gehad met thuiszorg of kraamzorg.

Commerciële dienstverleners

De commerciële dienstverleners worden niet zeer frequent bezocht. Van de respondenten brengt 31 procent de commerciële dienstverleners één keer per maand een bezoek. Het gaat dan om bezoek aan het postkantoor en de kapper. Door 60 procent van de respondenten worden de financiële dienstverleners slechts één of twee keer per jaar bezocht. Bijna iedereen gaat één of twee keer per jaar naar een garage.

De gemeentelijke diensten

De gemeentelijke loketten en diensten worden over het algemeen niet vaker dan één of twee keer per jaar bezocht; het gaat hier om meer dan 90 procent van de respondenten. Dit met uitzondering van het gemeenteloket voor uitkering en/of werk. Dit loket wordt door eenderde van de respondenten eens per maand bezocht. Twaalf respondenten maken meerdere keren per week gebruik van het leerlingenvervoer.

Recreatieve voorzieningen en culturele diensten

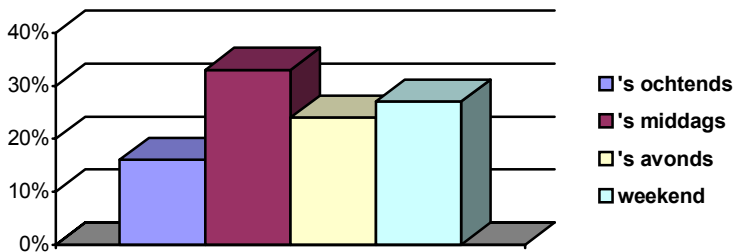
De respondenten bezoeken horecagelegenheden over het algemeen één of meerdere keer per maand. Museum- en theaterbezoek vindt minder frequent plaats; één of twee keer per jaar.

Bijna alle gebruikers van sportaccomodaties geven aan deze een of meerdere keren per week te bezoeken.

Wanneer

Figuur 4.11 laat zien op welk moment van de dag men doorgaans naar de winkels gaat om boodschappen te doen. Ongeveer eenderde van de respondenten zegt doorgaans de boodschappen te doen op doordeweekse dagen 's middags. 27 Procent van de respondenten haalt doorgaans in het weekend zijn of haar boodschappen. 24 Procent doet de boodschappen meestal op een doordeweekse dag 's avonds en 16 procent doet dat door de week 's ochtends.

Figuur 4.11 Boodschappen: ochtend, middag, avond of weekend

Wanneer we onderscheid maken tussen de supermarkten en de winkels in het centrum dan zien we het volgende beeld: bijna een kwart van de respondenten gaat 's middags door de week naar de twee favoriete supermarkten om boodschappen te doen. Naar de winkels in het centrum gaat men vooral in het weekend.

Figuur 4.12 Gebruik voorzieningen per dagdeel

	ochtend in week	middag in week	avond in week	weekend	meer antwoorden
medische voorzieningen	47%	33%	5%	4%	11%
commerciële dienstverlening	30%	38%	7%	11%	15%
gemeentelijke diensten	39%	31%	9%	11%	10%
cultuur en recreatie	3%	7%	29%	28%	33%
bibliotheek waar u meestal komt	9%	45%	9%	18%	20%
politie	1%	23%	34%	11%	31%
alle voorzieningen en diensten samen	25%	29%	13%	15%	19%

Medische voorzieningen

De medische voorzieningen worden over het algemeen in de ochtend op een doordeweekse dag bezocht; 47 procent van de respondenten geeft dit aan. 's Middags door de week bezoekt 33 procent van de respondenten de medische voorzieningen. Een bezoek aan de medische dienstverlening op een doordeweekse avond wordt door een beperkte groep (5%) aangegeven. Deze uitzondering wordt gevormd door de respondenten die hebben aangegeven gebruik te maken van de dienstverlening van de dierenarts. 42 Procent bezoekt deze doorgaans op een avond op een doordeweekse dag. Een bezoek aan medische voorzieningen in het weekend vindt niet veel plaats; slechts 4 procent geeft dit aan. Kijken we naar het weekend dan zien we dat de thuiszorg en kraamzorg van alle medische voorzieningen door de respondenten verhoudingsgewijs het meest is aangegeven als "wordt meestal gebruik van gemaakt in het weekend".

Forensen en medische voorzieningen

Ook negen van de tien geïnterviewde forensen gaan slechts één à twee keer per jaar naar de huisarts of tandarts. Eén op de vijf bezoekt een tandarts in Groningen.

Commerciële dienstverlening

De commerciële dienstverleners worden door 38 procent van de respondenten doorgaans op een doordeweekse dag bezocht in de middag. 30 Procent van de respondenten bezoekt de commerciële dienstverlening 's ochtends door de week, 7 procent doet dat meestal 's avonds en 11 procent kiest daartoe voor het weekend.

De monteurs/reparateurs die aan huis komen, komen over het algemeen, door de week, in de ochtend langs. Ook een bezoek aan de garage vindt meestal 's ochtends plaats.

Een bezoek aan het postkantoor vindt over het algemeen 's middags plaats. De bank/hypotheekadviseur wordt vooral 's middags bezocht maar de hypotheekadviseurs komen ook relatief vaak 's avonds bij de klant aan huis. Kijken we naar het weekend, dan zien we dat de grootste groep zich 's middags in de week de haren laat verzorgen, maar dat relatief ook veel respondenten (22 procent) voor een bezoek aan de kapper kiezen voor de zaterdag.

Bestuurlijke dienstverlening

De gemeentelijke diensten worden het meest 's ochtends door de week bezocht; 39 procent van de respondenten geeft dit tijdstip aan. "Op de middag door de week" is het tijdstip dat door 31 procent van de respondenten is aangegeven. Respectievelijk 9 procent en 11 procent van de respondenten geven aan voor het bezoeken van de gemeentelijke dienst te kiezen voor een doordeweekse avond of voor het weekend. Verantwoordelijk voor de eerste score is de openstelling van de DIA (paspoorten, rijbewijzen, algemene informatie etc.) op de donderdagavond en voor de score in het weekeind is met name de Milieudienst verantwoordelijk, met de mogelijkheid tot het aanbrengen van grof vuil en ander afval op de zaterdag.

Cultuur en recreatie

Naar de voorzieningen en diensten op het gebied van cultuur en recreatie (horeca, musea/theater en sportaccommodaties) gaat men doorgaans doordeweeks in de avonden (29%) en in het weekend (28%). Het bezoeken van sportaccommodaties vindt hoofdzakelijk op de doordeweekse avonden plaats en musea c.q. theaterbezoek in het weekend.

Het naar de bibliotheek gaan is een activiteit die vooral doordeweeks en dan met name 's middags plaatsvindt. Bijna de helft van de respondenten (n=478) geeft dit tijdstip aan.

Politie

Contact met de politie vindt over het algemeen op een doordeweekse avond plaats. Het gaat hier om bezoek aan het hoofdkantoor in het centrum van de stad.

4.5 Samenvatting

De openingstijden van 291 voorzieningen en diensten zijn geïnventariseerd. De helft van de winkels gaat om 9:00 uur open. De meeste dienstverleners op het financieel-zakelijke vlak en de maatschappelijke dienstverleners zijn vanaf 9:00 uur open voor het publiek. De dienstverleners en winkels sluiten de deuren tussen 17:00 en 18:00 uur, met uitzondering van de supermarkten en de koopavond op donderdag.

De medische voorzieningen werken veelal "op afspraak". Na 21:00 is nog 7 procent van deze voorzieningen open hetgeen toe te schrijven is aan de spoedpoli's van de ziekenhuizen en andere medische dienstverleners. De bouwsector scoort vrij hoog wat betreft haar openingstijden, doordat veel bedrijven oproepbaar zijn in geval van nood. De vervoerssector is bijna een continuebedrijf.

De supermarkten bezoekt men één of meerdere keren per week.

Recreatieve voorzieningen één keer per week of per maand. Bij andere voorzieningen zoals het gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs enzovoorts, de bank, medische dienstverleners, de garage komt men één of twee keer per jaar. Het tijdstip waarop men de voorzieningen bezoekt verschilt. Boodschappen worden vooral 's middags gedaan. Financiële zaken regelt men 's middags maar ook relatief vaak thuis in de avond.

Van de respondenten geeft 9 procent aan het gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs enzovoorts te bezoeken tijdens de openstelling op de donderdagavond.

5. Mobiliteit

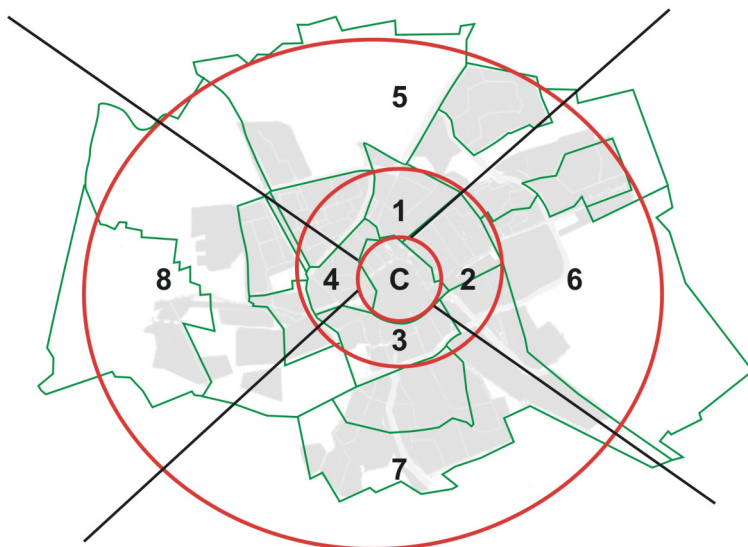
5.1 Inleiding

Om de woon- en werklocaties inzichtelijk weer te geven, hebben we de stad opgedeeld in drie ringen en vier kwadranten. De eerste ring is getrokken rond het centrum van de stad, de tweede ring om de wijken die liggen binnen de ringweg en de derde ring om de buitengrens van de stad. De kwadranten verdelen de stad in noord, oost, zuid en west kwartieren, met uitzondering van het centrum. Door deze indeling zijn er negen secties ontstaan (zie figuur 5.1). De bepaling van de grenzen van de stadsdelen is gebaseerd op de wijkindeling van de stad zoals die wordt gebruikt in het kader van het Grote Steden Beleid. Zo bestaat sectie 2 uit de wijken Paddepoel en Korreweg-Hoogte.

Een aanzienlijk aandeel van de respondenten werkt buiten de gemeentegrenzen. We hebben deze groep in drie afzonderlijke secties ingedeeld, te weten:

- De sectie Regio: deze bestaat uit een straal van twintig kilometer om de stad inclusief gemeente Assen.
- De sectie provincie Groningen: de provinciegrens bepaalt deze sectie.
- De sectie Elders in Nederland.

Figuur 5.1 Grafische weergave secties

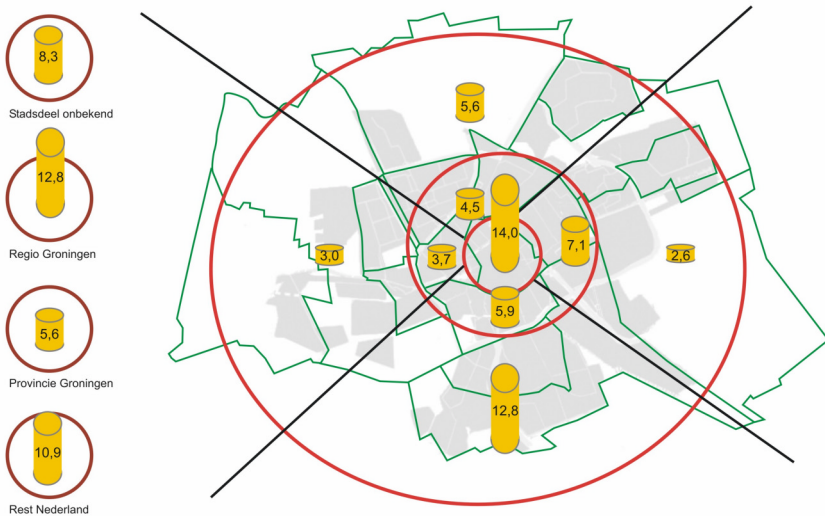

Code	Stadsdeel	type bedrijvigheid ter oriëntatie
C	Centrum	Rijksuniversiteit Groningen Gemeente Groningen Provincie Groningen winkelcentra en horeca
1	Korreweg, Hoogte & Paddepoel	winkelcentra en industrieterrein de Hoogte
2	Oosterpark	Academisch Ziekenhuis Groningen, GGD Groningen
3	Oud-zuid	Theodorus Niemeyer KPN NS
4	Schildersbuurt & Oranjewijk	kleine dienstverlenende bedrijven
5	Beijum, Noord & Hunze	Zernikecomplex met delen RuG en Hanzehogeschool kleinindustrie: Pop Dijkemaweg, Noorder Hogebrug
6	Lewenborg & Oost	industriegebied Oost: Euvelgunne, Driebond, Milieuboulevard
7	Nieuw-zuid	Martiniziekenhuis grote dienstverleners
8	Hoogkerk, Vinkhuizen & West	industrieterrein Winschoterdiep suikerfabrieken Gasunie industriegebieden Peizerweg, Hoendiep, Vierverlaten

5.2 Reizen tussen woon- en werklocatie

Voor iedere sectie is op basis van de postcode van de werkende respondent en adresgegevens van zijn of haar werklocatie het percentage werkenden berekend dat in elk van die stadsdelen werkt. In figuur 5.2 is weergegeven waar de respondenten werken. Veertien procent van de respondenten werkt in het centrum van de stad. Een andere grote groep wordt gevormd door de respondenten die werkzaam zijn ten zuiden van de ringweg (sectie 7). Bijna dertig procent verlaat voor hun werk de stad.

Figuur 5.2 Spreiding werklocaties respondenten

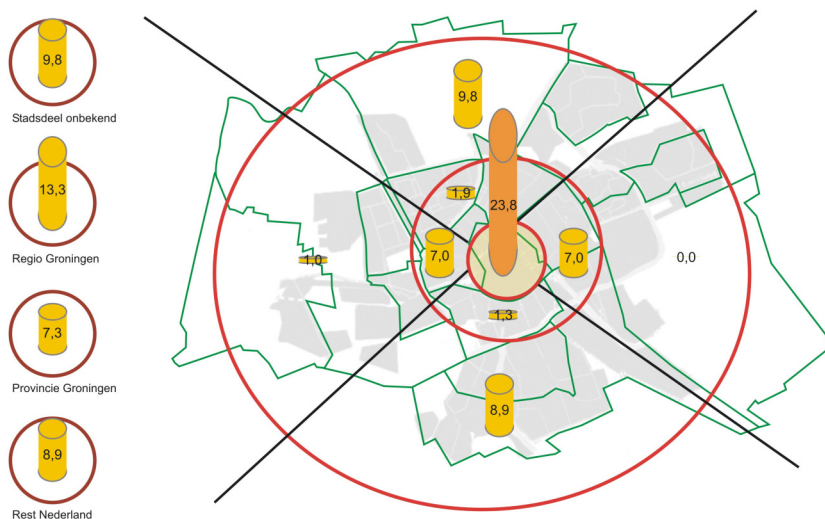
Omdat het nogal uitmaakt of iemand vanuit het Centrum naar buiten moet reizen of vanuit Hoogkerk naar het industrieterrein Driebond in het Oosten is besloten per sectie een overzicht te maken. In figuur 5.3 tot en met 5.11 worden de resultaten grafisch gepresenteerd.

Veel werkgevers hebben wel A-locaties. Of dicht bij station. De meesten zijn denk ik wel redelijk bereikbaar.

Wonen in het centrum

De respondenten die wonen in het centrum werken vaak ook in het centrum. Een van de tien werkt buiten de ringweg in het noorden. Evenveel werken in het zuiden. Wat echter opvalt is dat bijna een derde van de werkenden die in het centrum wonen, buiten de stad werkt.

Figuur 5.3 Grafische weergave wonen in het centrum en werklocatie

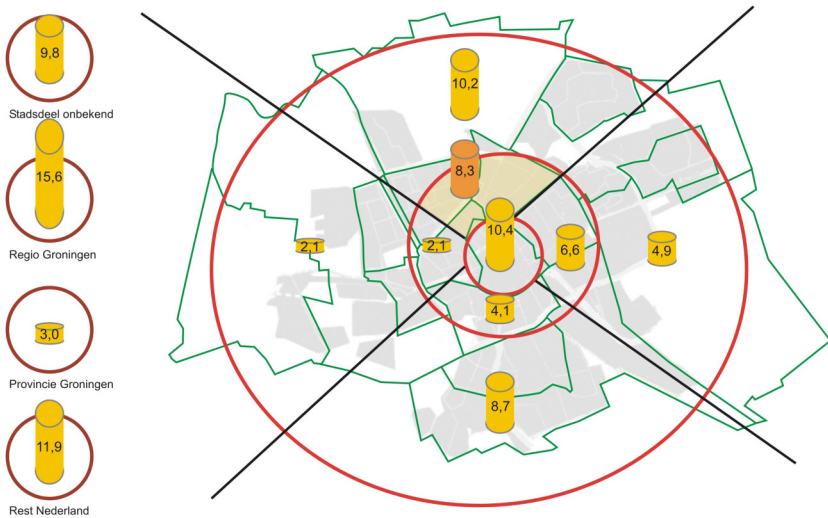
In de binnenstad is het lastig om eruit te komen. Ik moet juist naar Stadskanaal toe. Dan ga je over die Diepenringen en dan heb je om de haverklap een stoplicht. Dat houdt er op. Die stoplichten zouden weg moeten of zo. Dan stroomde het misschien wel beter door. Mensen trekken snel op. Twee rijen naast elkaar. Dan nog fietsertjes.

Wonen in sectie 1: Korrewegwijk & Paddepoel

De werkenden in sectie 1 werken grotendeels op dezelfde locaties als de werkenden in het centrum: ongeveer 10 procent ten noorden en zuiden van de ringweg en bijna 30 procent buiten de stad.

Er zijn twee opvallende verschillen. Ten eerste ruim tien procent van de werkenden in sectie 1 werkt in het centrum en acht procent in de eigen sectie. Ten tweede bijna 5 procent werkt ten oosten de ringweg, een gebied met veel industrie.

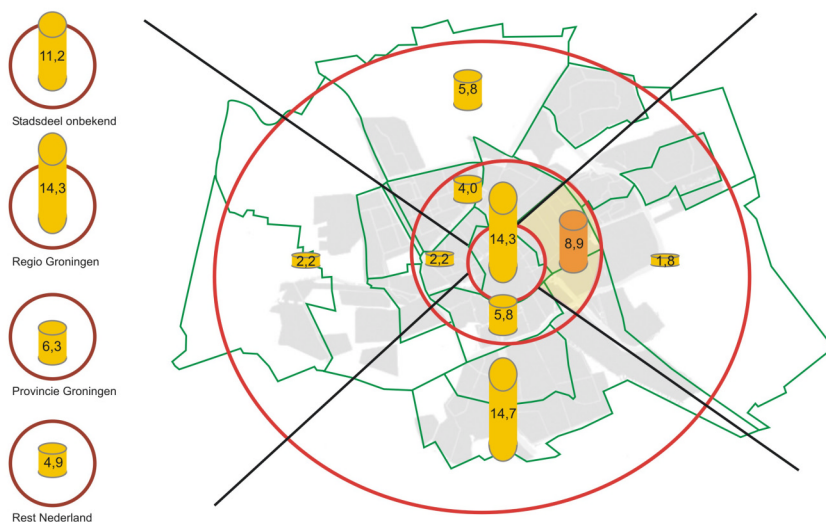
Figuur 5.4 Grafische weergave wonen in sectie1 en werklocatie

Wonen in sectie 2: Oosterpark

De werkenden in Sectie 2 werken hoofdzakelijk in de woonomgeving, in het centrum of ten zuiden van de ringweg. In vergelijking met twee voorgaande secties werken ze weinig in de rest van Nederland.

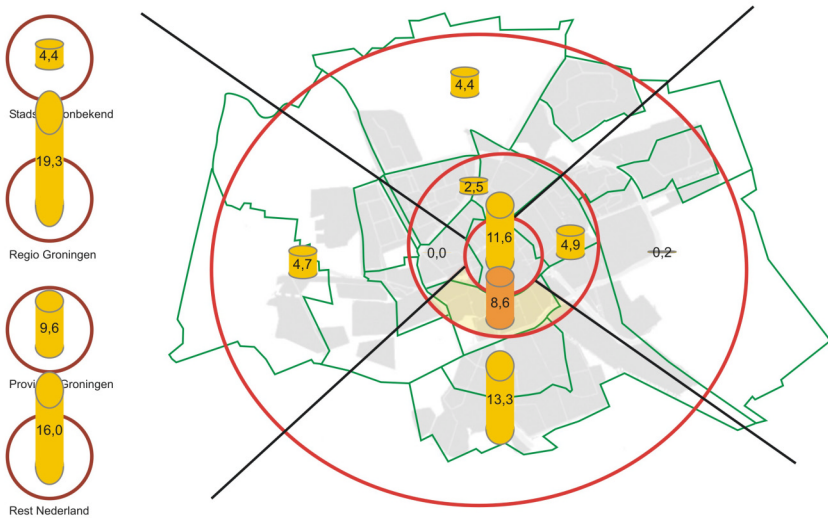
Figuur 5.5 Grafische weergave sectie 2 en werklocatie

Wonen in sectie 3: Oud-zuid

Bijna de helft van de werkenden in Sectie 3 werkt buiten de stad, en dan vooral in de regio Groningen. Voor de rest heeft men vooral werk in de eigen woonomgeving of in de sectie Nieuw-Zuid of in het Centrum.

Figuur 5.6 Grafische weergave sectie 3 en werklocatie

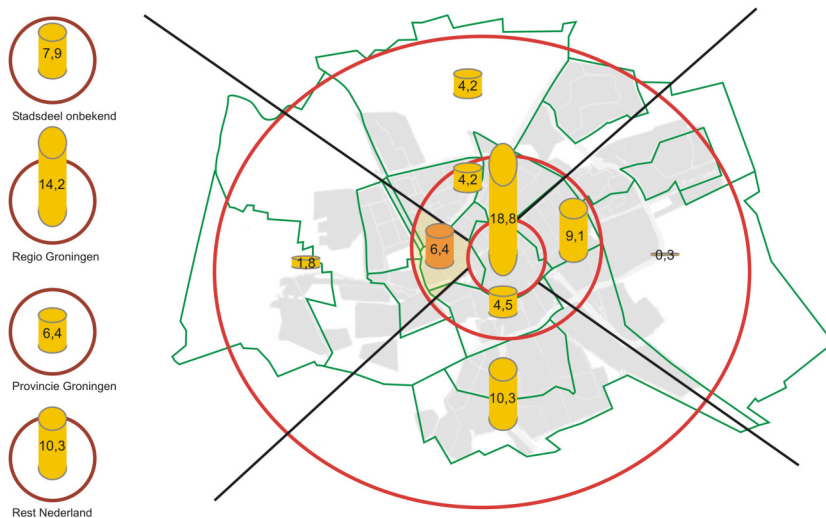

Toen wij het huis uitkozen waar we nu wonen hebben we dat gedaan omdat het op relatief korte afstand is van het station. Je kan zelfs lopen, op de fiets is het 3 minuten. Gunstige plek ten opzichte van uitvalswegen, zodat ik niet over het Julianaplein zou hoeven als dat niet perse hoeft.

Wonen in sectie 4: Schildersbuurt & Oranjewijk

Het werk voor werkenden woonachtig in sectie 4 concentreert zich vooral in en rond het centrum. Dertig procent van de werkenden verlaat de stad om erbuiten te werken.

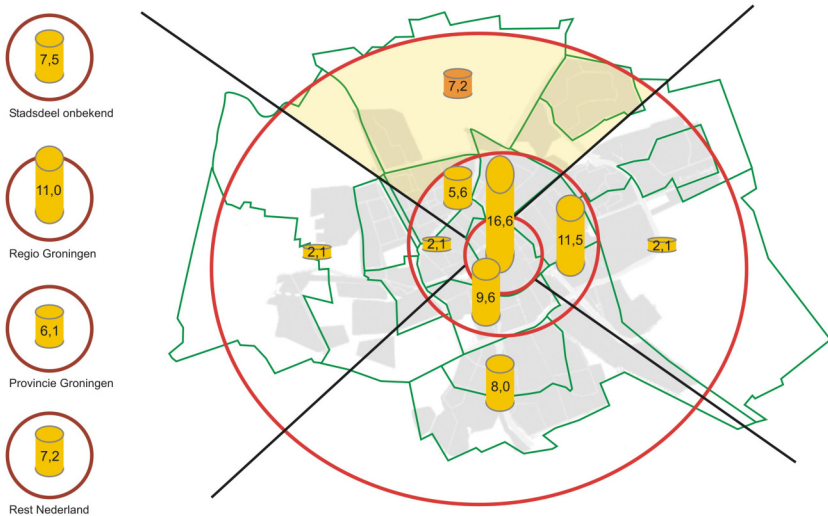
Figuur 5.7 Grafische weergave sectie 4 en werklocatie

Wonen in sectie 5: Beijum & Hunze & Noord

In vergelijking met de werkenden in andere stadsdelen zijn de werkenden uit sectie 5 vooral werkzaam in het centrum, ten oosten van het centrum binnen de ringweg en ten noorden van de ringweg. Dit zijn de stadsdelen met veel dienstverlenende bedrijven, onderwijsinstellingen, overheid en het Academisch Ziekenhuis Groningen.

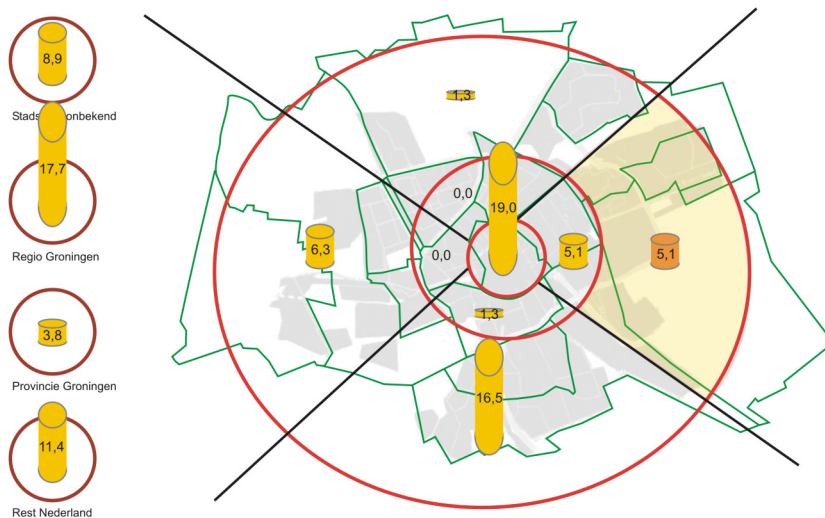
Figuur 5.8 Grafische weergave sectie 5 en werklocatie

Wonen in sectie 6: Lewenborg & Oost

Iets meer dan een derde van hen die in sectie 6 wonen, werkt in het centrum of ten zuiden van de ringweg doet. Daarnaast werkt verhoudingsgewijs een aanzienlijk deel in de eigen sectie en aan de andere kant van de stad, in de sectie Hoogkerk & West. Beide secties kenmerken zich door de industriegebieden.

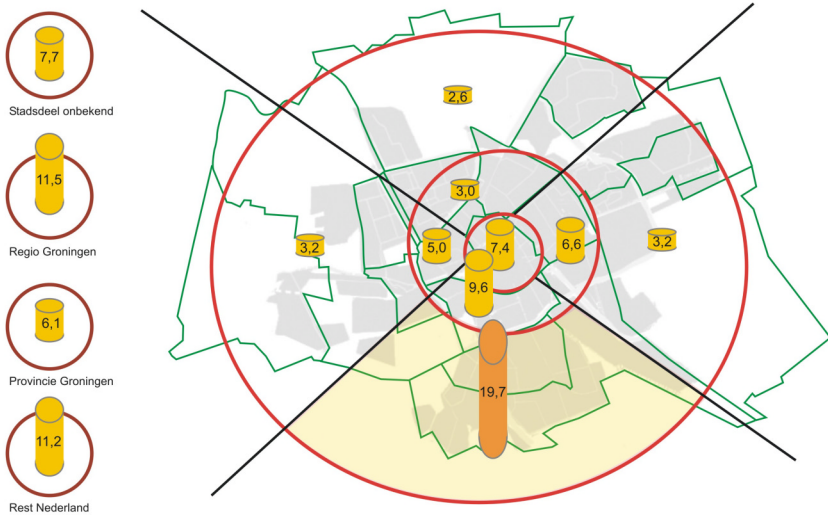
Figuur 5.9 Grafische weergave sectie 6 en werklocatie.

Wonen in sectie 7: Nieuw-zuid

De werkenden woonachtig in sectie 7 werken verhoudingsgewijs het minste in het centrum. Zij werken vooral in hun eigen woonomgeving of de sectie zuid binnen de ringweg.

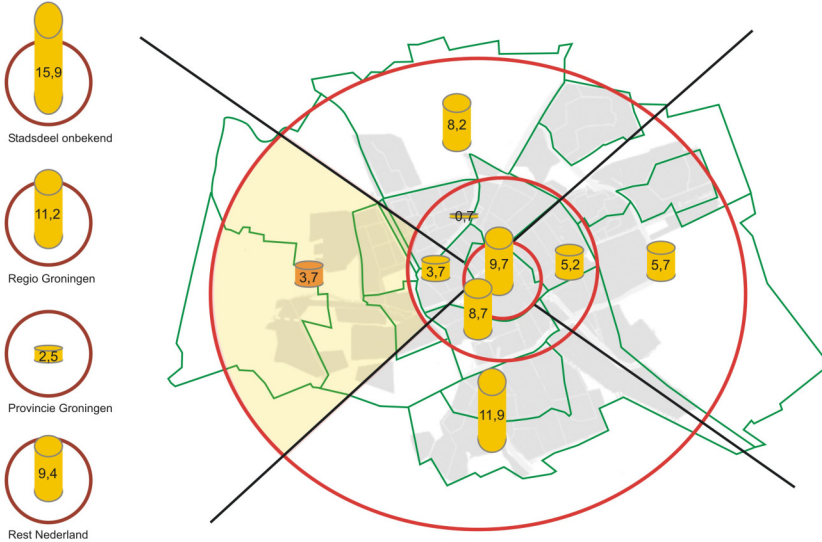
Figuur 5.10 Grafische weergave sectie 7 en werklocatie

Wonen in sectie 8: Hoogkerk & West

Deze werkers werken relatief weinig buiten de stad. Wat opvalt is het hoge aandeel werkenden dat werkzaam is ten noorden van de ringweg. Daarnaast moet een relatief grote groep naar de andere kant van de stad: ten oosten van de ringweg.

Figuur 5.11 Grafische weergave sectie 8 en werklocatie

Forensen

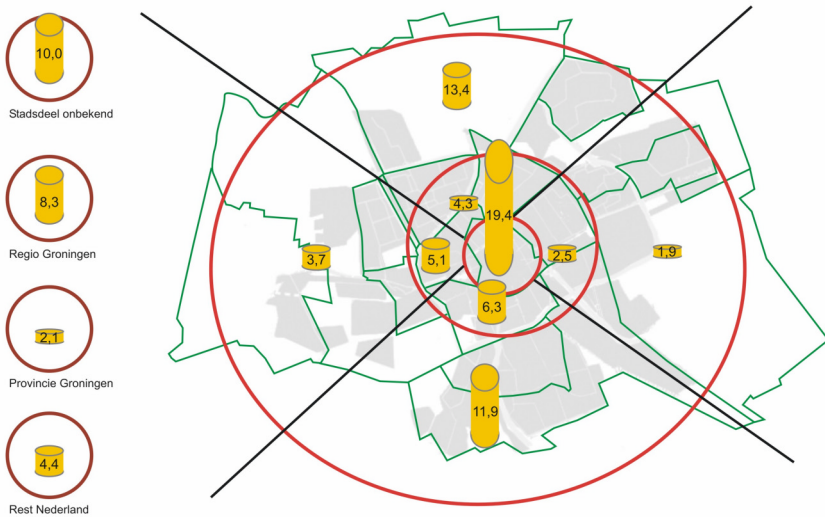
Bij benadering een derde van de respondenten geeft werklocaties aan die zich concentreren rond het Academisch Ziekenhuis en de Europaweg. Dit is niet verwonderlijk om dat op deze locaties een groot deel van de enquêtes is verspreid. Ook de overige respondenten werken voornamelijk in en nabij het stadscentrum.

Van de personen (n=8) die aangeven op dinsdag onderwijs te volgen geven vijf personen aan dit in de stad te doen op de locaties: Zernike en het Academiegebouw in het centrum. Eén persoon geeft een andere locatie nabij het centrum aan. Twee personen volgen de studieactiviteiten buiten Groningen, namelijk in Assen en Zevenhuizen. Voor hen is Groningen een 'tussenstation'.

5.3 Cultuur- en ontspanningslocaties

De meeste locaties waar men geniet van cultuur en/of ontspanning zijn zoals verwacht gelegen in het centrum. Ook reist men veel ten noorden en ten zuiden van de ringweg. Daar liggen grote sportcomplexen. Wat opvalt is het geringe percentage ten oosten van de ringweg, terwijl in deze sectie het Kardinge-sportpark is gevestigd.

Figuur 5.12 Cultuur- en ontspanningslocaties

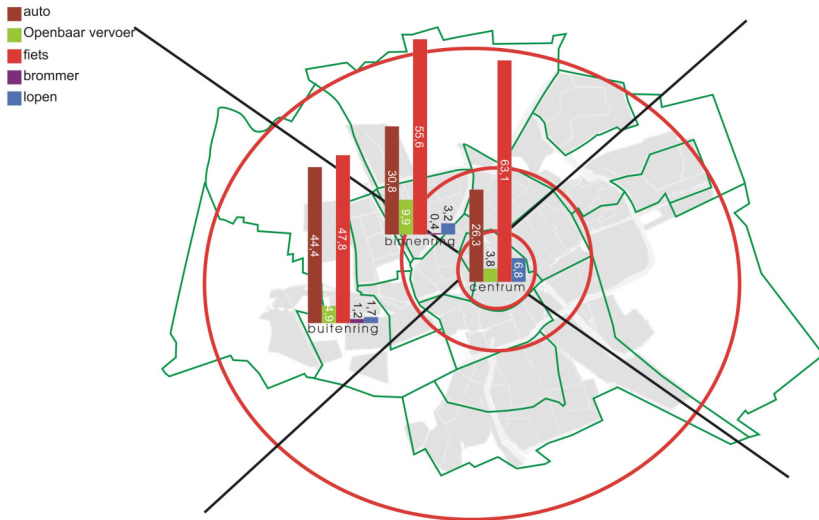

5.4 Vervoersmiddel

Veruit de meeste werkenden maken gebruik van de fiets of de auto. Op doordeweekse dagen gaat ruim één op de drie werkenden met de auto naar het werk en ruim de helft gaat op de fiets. Vijf procent van de werkenden gebruikt op deze dagen het openbaar vervoer.

Tussen de ringen zijn duidelijk verschillen merkbaar. Hoe verder van het centrum af, hoe minder men gebruik maakt van de fiets en hoe meer van de auto. De respondenten woonachtig buiten het centrum maar binnen de ringweg gebruiken verhoudingsgewijs vaker het openbaar vervoer. Hier bevinden zich verhoudingsgewijs ook veel respondenten die voor hun werk de stad verlaten.

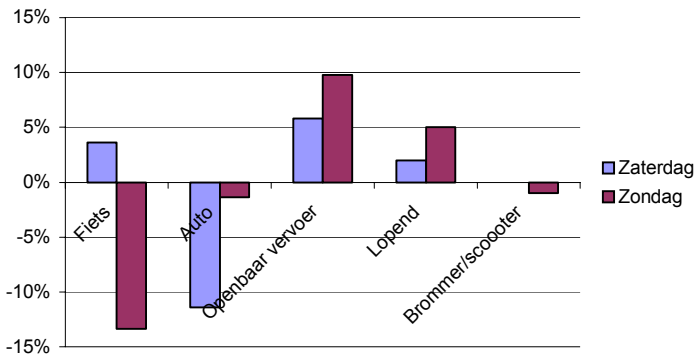
Figuur 5.13 Vervoermiddel per ring

Ik ga overal tussendoor. Ik heb nergens last van. Ik ben sneller op de fiets op mijn werk dan met de auto. Bij X mag je ook alleen parkeren als je buiten de stad woont. Ten tweede vind ik het ook gewoon lekker om te fietsen. En het gaat sneller.

In het weekend laat men de auto vaker staan. (zie figuur 5.14)
 Op zaterdag wordt er meer gefietst en gebruik gemaakt van het openbaar vervoer. Het zondaggebruik van het openbaar vervoer is nog groter, maar dit gaat ten koste van de fiets. Daarentegen loopt men wel vaker.

Figuur 5.14 Verhouding gebruikt vervoermiddel weekend ten opzichte van door de week

Studenten

Studenten zijn gedefinieerd als respondenten die ingeschreven staan bij een onderwijsinstelling en die minder dan 12 uur werken.

Het fietsgebruik onder studenten is flink hoger dan onder werkenden.

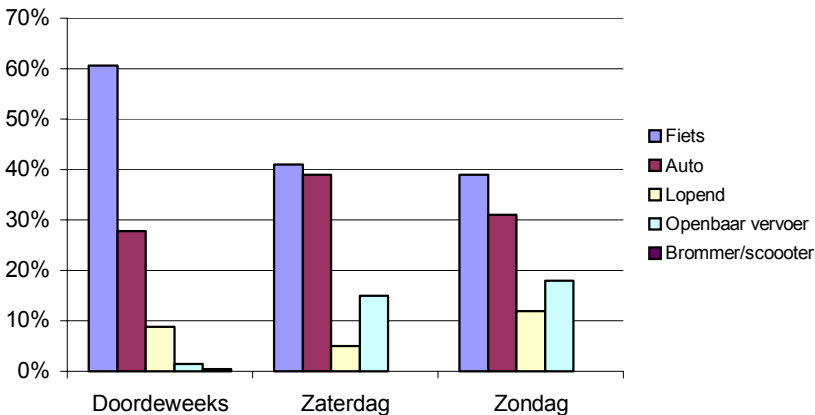
Studenten maken in driekwart van de gevallen gebruik van de fiets om naar hun studieplek te gaan. Zij maken ruim 10 procent minder gebruik van de auto in vergelijking met werkende respondenten.

Op zaterdag en zondag is het autogebruik iets hoger. Verder geeft 7 procent aan met het openbaar vervoer te gaan en bijna 10 procent gaat lopend naar de studieplek.

Vrijwilligerswerk

Bij het vrijwilligerswerk worden hoofdzakelijk de auto en de fiets gebruikt om op het werk te komen (figuur 5.15). Het autogebruik is in vergelijking met betaald werk iets lager. Ongeveer een kwart maakt op doordeweekse dagen gebruik van de auto. Met een derde is dat in het weekend wat hoger.

Figuur 5.15 Vervoermiddel vrijwilligerswerk

Vervoermiddel bij zorgactiviteiten

Kinderen jonger dan 4 jaar worden relatief vaak met de auto naar de oppas of naar zwemles te brengen. De fiets wordt regelmatig gebruikt om de kleine kinderen naar hun vriendjes of de peuterspeelzaal te brengen.

De auto wordt bij kinderen tussen de 4 en 12 jaar minder ingezet voor vervoer naar en van de opvangvoorzieningen. Daarvoor in de plaats wordt de auto gebruikt voor de sportclub. De fiets blijft echter het meest favoriete transportmiddel.

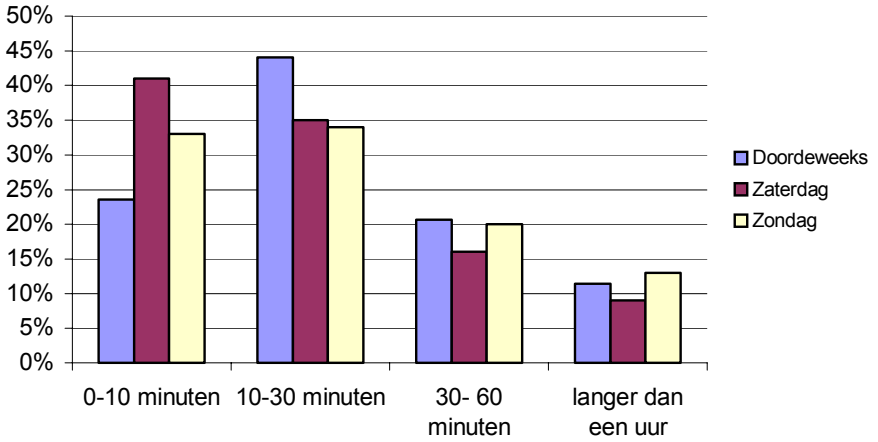
Figuur 5.16 Vervoermiddel bij activiteiten voor kinderen

	auto	openb.vervoer	fiets	lopend
jonger dan 4 jaar				
kinderopvang	38%	1%	25%	17%
oppas door familie/vrienden	19%	1%	5%	5%
peuterspeelzaal	3%	1%	13%	1%
spelen bij vriendjes	8%	4%	17%	12%
zwemles	16%	0%	8%	4%
4- tot en met 12-jarigen				
naschoolse of buitenschoolse opvang	8%	1%	10%	2%
oppas door familie/vrienden	12%	1%	11%	7%
sportclub	31%	1%	38%	2%
zwemles	20%	2%	17%	2%
muziekvereniging	6%	2%	12%	1%
spelen bij vriendjes	13%	2%	51%	30%
kinderen ouder dan 12 jaar				
sportclub	34%	0%	37%	1%
muziekvereniging	5%	1%	11%	1%
spelen bij vriendjes	3%	0%	30%	12%

5.5 Reistijden

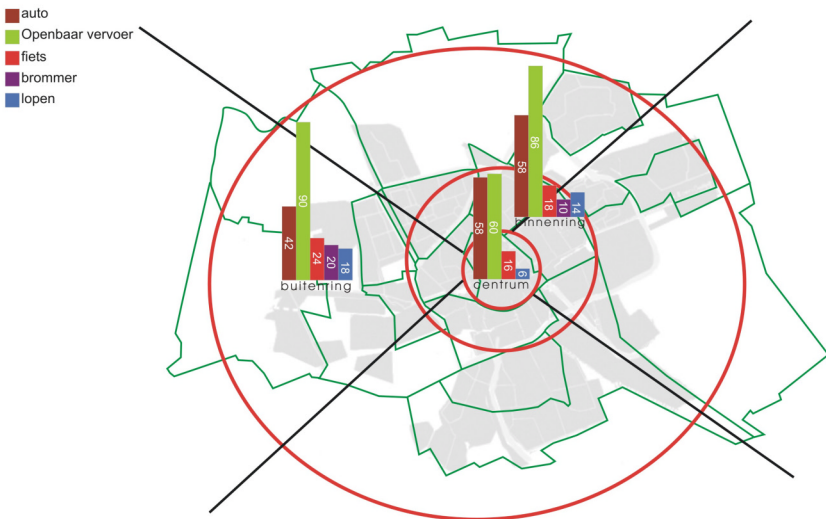
Bijna 70 procent van de werkenden zijn doordeweeks minder dan een half uur kwijt om op en neer naar hun werk te reizen. De lengte van de reistijd lijkt te corresponderen met het vervoermiddel: lopen gemiddeld 12 minuten, fietsen 20 minuten, auto klein uur en openbaar vervoer ongeveer 80 minuten.

Figuur 5.17 Reistijden van en naar het werk

Zondags duurt relatief gezien de reis het langst. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat er zondags meer gebruik wordt gemaakt van het openbaar vervoer (zie figuur 5.14.) gecombineerd met een minder intensieve dienstregeling.

Figuur 5.18 Reistijden per ring

De respondenten die met hun auto naar het werk gaan en in het centrum wonen zijn gemiddeld 58 minuten kwijt aan reistijd. Dat is evenveel als zij die rond het centrum wonen. Degene die buiten de ringweg wonen zijn met de auto het snelst heen en weer naar hun werk, namelijk 42 minuten. Wonen buiten de ringweg brengt wel een langere fietstijd met zich dan binnen de ringweg of in het centrum, respectievelijk 24 minuten, 18 minuten en 16 minuten.

Ik ben ook een tijdje met de bus gegaan naar mijn werk toe. Ik was op den duur bijna 2 uur onderweg. Nou dat vind ik diep triest. Terwijl als ik nu in de auto stap ben ik binnen 10 minuten op mijn werk. Ik was bijna 2 uur onderweg: eerst met de bus naar het station, daar moet je wachten want je mist net de andere bus. Ze gaan maar om het half uur, dus moet ik weer een halfuur wachten totdat die bus komt. En dan nog eens een keer naar huis rijden.

Studenten

Gemiddeld is de reistijd (heen en terug) voor studenten met 28 minuten iets lager dan voor werkenden. Dat komt omdat studerenden vaker binnen de gemeente studeren dan werkenden binnen de gemeente werken. De gemiddelde afstand is hierdoor kleiner en daarmee ook de reistijd.

Vrijwilligerswerk

Autogebruikers zijn gemiddeld ongeveer een uur kwijt om naar het vrijwilligerswerk te gaan en weer terug. Voor fietsers is dat bijna 15 minuten. Degenen die gaan lopen wonen vlak bij het werk. De reistijd is met bijna 10 minuten het kortst. Ook hier geldt dat de vrijwilligers die gebruik maken van het openbaar vervoer de meeste reistijd kwijt zijn, ruim anderhalf uur.

5.6 Reizen naar voorzieningen

Een goede bereikbaarheid van de voorzieningen en diensten in de stad komt de leefbaarheid van verschillende locaties in de stad ten goede. Welke vervoersmiddelen gebruiken de respondenten om zich in de stad te verplaatsen? En hoe snel zijn de voorzieningen en diensten in de stad Groningen te bereiken? Hier gaan we in de volgende subparagrafen op in.

5.6.1 Vervoersmiddel

Uit de enquête blijkt dat Groningen een fietsstad bij uitstek is. Respondenten maken veelvuldig gebruik van de fiets. Ruim de helft van de respondenten neemt naar alle voorzieningen en diensten in de stad de fiets. Met name het op de fiets naar de recreatieve voorzieningen gaan is populair; 60 procent van de respondenten doet dit.

Wanneer pakt men de auto? Bijna eenderde van de respondenten pakt de auto van en naar de medische dienstverlening, de commerciële diensten en de gemeentelijke diensten. Lopend gaat bijna eenderde naar de winkels, de voorzieningen en diensten op het terrein van cultuur en recreatie en naar de bibliotheek en de politie.

5.6.2 Reistijd

Aan de respondenten is gevraagd hoeveel reistijd men meestal nodig heeft om de diensten en voorzieningen in de stad te bereiken.

Voor de meeste respondenten blijkt de reistijd vanuit de woonplek naar de voorzieningen en diensten in de stad niet meer dan 30 minuten in beslag te nemen. De diverse voorzieningen en diensten in de stad liggen dusdanig gunstig, dat men weinig tijd kwijt is aan reizen.

In deze paragraaf geven we inzicht in de benodigde reistijd naar diverse voorzieningen en diensten in de stad.

Winkels

Ongeveer de helft van de respondenten heeft minder dan 10 minuten reistijd nodig om naar de winkels te gaan. Met name de supermarkt waar men doorgaans de boodschappen haalt (supermarkt 1) is in minder dan 10 minuten (heen en terug) te bereizen; 70 procent van de respondenten geeft dit aan. Voor ruim de helft van de respondenten kost het heen en teruggaan van supermarkt 2 ook minder dan 10 minuten. Voor ongeveer de helft van de respondenten neemt de weg naar de winkels in het centrum tussen de 10 en 30 minuten tijd.

Medische voorzieningen

De meerderheid van de respondenten (83%) bereikt de medische voorzieningen in een tijdsbestek van 30 minuten. "Minder dan 10 minuten" kost het 40 procent van de respondenten. Met name de apotheek is voor velen dichtbij; 57 procent zegt dat de reistijd naar de apotheek minder dan 10 minuten kost. Ook het reizen van en naar de huisarts kost doorgaans minder dan 10 minuten (45%).

Commerciële diensten

Het reizen van en naar de commerciële diensten kost de respondenten over het algemeen tussen de 10 en 30 minuten. Vooral het postkantoor is voor relatief veel respondenten dichtbij. Voor ruim de helft van de respondenten kost het van en naar het postkantoor reizen minder dan 10 minuten. Ook de kapper zoekt men in de buurt; 49% weet in minder dan 10 minuten van en naar de kapper te reizen.

Gemeentelijke diensten

Meer dan de helft van de respondenten (55%) zegt dat de reistijd van en naar de gemeentelijke diensten hen tussen de 10 en 30 minuten kost. Van de gemeentelijke diensten wordt de GGD aangegeven als 'het verst weg'. Ruim de helft van de respondenten (61%) zegt dat de reistijd hiervoor tussen de 30 en de 60 minuten in beslag neemt.

Cultuur en recreatie

Het reizen van en naar horecagelegenheden kost de respondent over het algemeen tussen de 10 en 30 minuten. Deze reistijd geldt ook voor de musea, het theater en de favoriete sportaccommodatie.

Politie en bibliotheek

Ook de politie en de bibliotheek zijn doorgaans snel te bereiken. De reistijd is voor 54 procent van de respondenten minder dan 10 minuten.

5.7 Samenvatting

Om de woon- en werklocaties en de bewegingen daartussen inzichtelijk weer te geven, hebben we de stad opgedeeld in negen secties. De bepaling van de grenzen van de secties is gebaseerd op de wijkindeling van de stad zoals die wordt gebruikt in het kader van het Grote Steden Beleid.

De werkzaamheden worden vooral in het centrum van de stad verricht. In het centrum bevinden zich enkele locaties van grote werkgevers, zoals de Rijksuniversiteit Groningen, de gemeente Groningen en de provincie Groningen. Daarnaast zijn er in het centrum veel winkels en horecabedrijven. Ook het zuiden, waar onder andere het Martiniziekenhuis en een aantal grote dienstverlenende bedrijven zijn gevestigd, scoort hoog. Dertig procent van de respondenten verlaat voor hun werk de stad.

Per sectie is vervolgens aangegeven waar de respondent die in de sectie woonachtig zijn werken. Daarbij vallen een aantal zaken op: Vijfenveertig procent van de respondenten die in Oud-zuid wonen werken buiten de stad. Respondenten die in het centrum wonen of in Nieuw-zuid werken verhoudingsgewijs veel in de eigen sector. Relatief veel mensen woonachtig in het westen van de stad werken in het oosten. De duur van de reistijd lijkt te corresponderen met het vervoermiddel: lopen gemiddeld 12 minuten, fietsen 20 minuten, auto een klein uur en het openbaar vervoer ongeveer 80 minuten. De reistijd naar de supermarkt is doorgaans minder dan 10 minuten (heen en terug). De reistijd naar andere voorzieningen, zoals medische voorzieningen of gemeentelijke diensten belooft een klein half uur. De bereikbaarheid van voorzieningen in Groningen is goed te noemen. De fiets is het meest favoriete vervoersmiddel om naar het werk te gaan of voorzieningen te bezoeken (ruim de helft). Eén op de drie werkenden pakt de auto. Hoe verder de respondent van het centrum woont, hoe minder er gebruik wordt gemaakt van de fiets en hoe meer van de auto. Studenten fietsen meer dan werkenden. De auto wordt vaak gebruikt om naar de kinderopvang te gaan, de kinderen naar zwembaden te brengen of naar de sportclub. Hoe groter de kinderen zijn, hoe vaker er gebruikt wordt gemaakt van de fiets.

6 Knelpunten en problemen

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten beschreven van de behoeften- en knelpuntenanalyse ten aanzien van het gebruik van voorzieningen en diensten in de stad.

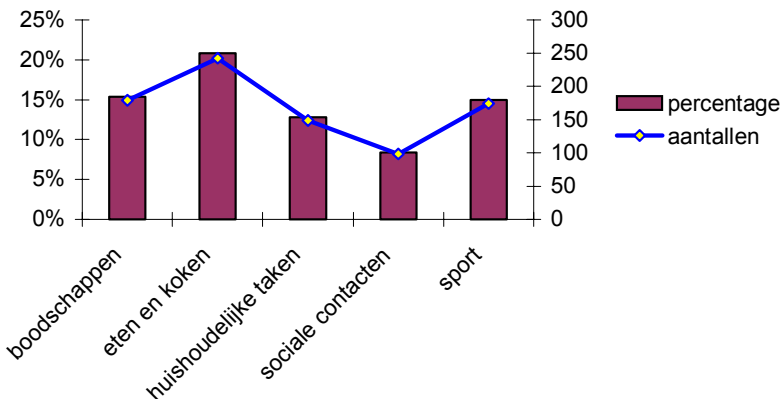
In de volgende paragraaf geven we weer in hoeverre respondenten problemen ervaren bij het gebruik van de voorzieningen en diensten in de stad en welke oorzaken ze daarvoor aan geven.

6.2 Knelpunten bij werk en studie

In deze paragraaf komen de knelpunten aan de orde die de respondenten ondervinden bij het combineren van (vrijwilligers)werk en/of studie met andere activiteiten. De respondenten hebben, in hun eigen woorden, de knelpunten en het tijdstip waarop zich deze voordoen kunnen weergeven. Vervolgens zijn de genoemde knelpunten gecategoriseerd.

Het vaakst worden knelpunten genoemd die met kinderen te maken hebben. Deze knelpunten behandelen we in paragraaf 6.3. In figuur 6.1 is te zien welke andere categorieën zijn onderscheiden en hoe vaak ze zijn genoemd.

Figuur 6.1 Percentage genoemde knelpunten (met uitzondering van knelpunten rond de zorg voor kinderen, zie 6.3)

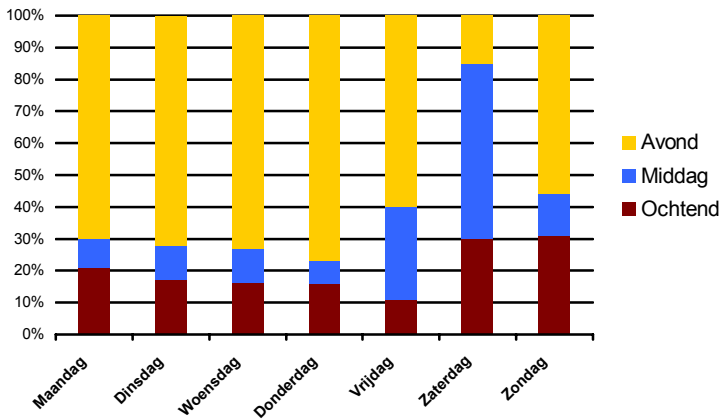
Eén op de vijf respondenten noemt eten en koken als knelpunt. Sport en boodschappen worden door 15 procent genoemd als knelpunt. Acht procent geeft aan dat sociale contacten een knelpunt vormen bij het combineren van de dagelijkse activiteiten. Door drukte is niet genoeg tijd voor het onderhouden van de vrienden- en kennissenkring.

De belangrijkste oorzaak voor de ervaren knelpunten is dat door drukte, met name in de avonduren, er weinig tijd zit tussen (vrijwilligers)werk en studie overdag en de activiteiten 's avonds, waaronder sport en studie.

Dagen en dagdelen

In figuur 6.2 zijn de verschillen te zien in de dagdelen waarop knelpunten zich voordoen. Doordeweeks doen zich de knelpunten hoofdzakelijk voor in de avond. Van maandag tot met donderdag is ruim 70 procent van de knelpunten gelokaliseerd in de avond. Op vrijdag- en zondag doen 60 procent van de knelpunten zich voor in de avond. Deze percentages zijn flink hoger dan de 15 procent die geldt voor de zaterdagavond.

Figuur 6.2 Dagdelen waarop genoemde knelpunten betrekking hebben, per dag

Op zaterdag, en in mindere mate op vrijdag, heeft een groot deel van de knelpunten betrekking op de middag. Voor de zaterdag is dat 55 procent. De ervaren knelpunten betreffen vaak sporten, boodschappen, of huishoudelijke taken.

Voor de vrijdag is 30 procent van de genoemde knelpunten van toepassing op de middag. Dit aandeel ligt voor de overige dagen rond 10 procent.

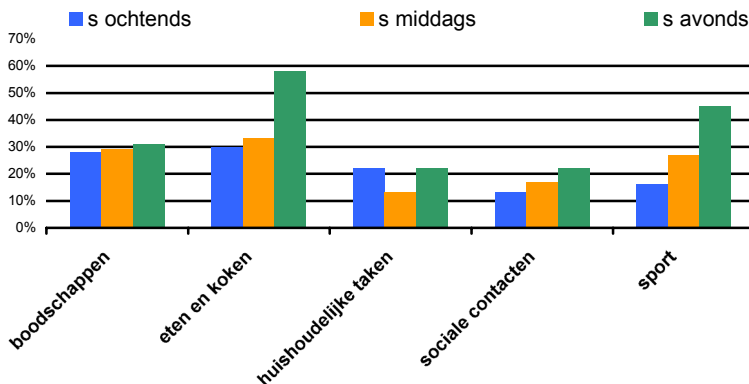
In het weekend doen zich procentueel meer knelpunten voor in de ochtend, dan op de andere dagen. Bijna eenderde van de knelpunten die zich in het weekend voordoen is van toepassing op de ochtend, op de overige dagen ligt dit aandeel tussen de 10 en 20 procent. Vaak zijn het knelpunten die betrekking hebben op huishoudelijke taken.

Indien we kijken naar het moment waarop zich specifieke knelpunten voordoen dan blijkt dat knelpunten die te maken hebben met sport, eten en koken, en in mindere mate sociale contacten, zich hoofdzakelijk voordoen in de avond.

Als de kinderen op bed gaan om half negen, is het de was doen en opvouwen en dan tot half een studeren, dan heb je geen tijd meer om de krant te lezen of wat dan ook.

Boodschappen worden over de drie dagdelen in gelijke mate als knelpunt benoemd. Hetzelfde, maar dan met een dip in de middag, zien we voor knelpunten op het gebied van de huishoudelijke taken.

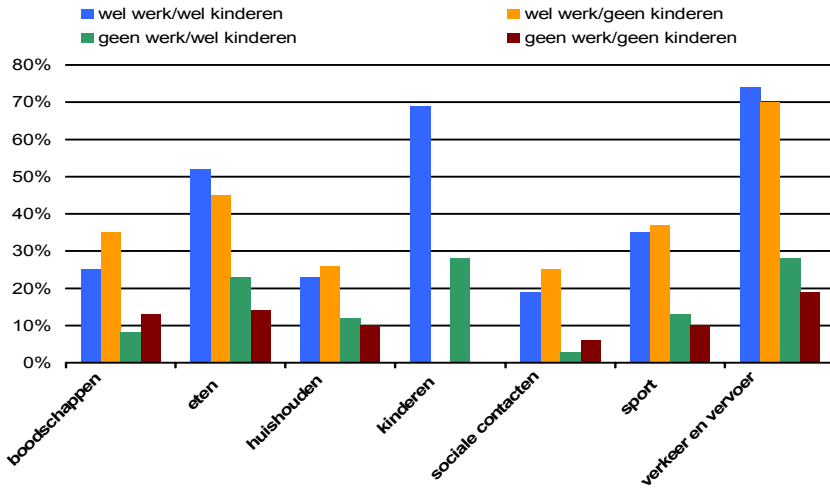
Figuur 6.3 Percentage genoemde knelpunten naar dagdeel

Knelpunt naar huishoudtype

Uit figuur 6.4 blijkt dat vooral het wel of niet hebben van betaald werk van invloed is op het ondervinden van knelpunten. Zowel werkenden met kinderen als werkenden zonder kinderen noemen de verschillende knelpunten aanzienlijk vaker dan niet-werkenden met wel of geen kinderen.

Figuur 6.4 Percentage genoemde knelpunten naar woon- en werksituatie

Respondenten met kinderen noemen vooral het knelpunt 'eten' vaker dan respondenten zonder kinderen.

Als je zoals ons een gezin hebt met twee werkende ouders en jonge kinderen en je wilt ook nog wat maatschappelijk verantwoordelijk zijn door vrijwilligerswerk te doen, dan maak je het jezelf gewoon heel moeilijk.

6.3 Knelpunten bij zorg voor kinderen

Bij het invullen van de vraag welke knelpunten zich voordoen met het combineren van (vrijwilligers)werk en studie werden 116 keer een of meerdere knelpunten ingevuld. Dat is 53 procent van de respondenten met kinderen (n =218).

Uit de omschrijvingen valt op te maken dat het vaak gaat om tijdsproblemen bij het brengen en ophalen van school, of kinderdagverblijf. Maar ook opvang op vrije school(mid)dagen wordt regelmatig genoemd.

De knelpunten doen zich hoofdzakelijk 's ochtends voor (43%) en in mindere mate 's middags (29%). De avond scoort met 18 procent beduidend lager.

De respondenten hebben aan kunnen geven hoe betaalde arbeid moeilijk te combineren valt met zorg voor kinderen. Bijna een kwart van degene die hiervan gebruik heeft gemaakt geeft aan dat dit regelmatig tot vrijwel altijd voorkomt (zie figuur 6.5).

Het aantal respondenten dat scores heeft ingevuld bij onderwijs/studie en/of vrijwilligerswerk is te klein om uitspraken over te doen. (De non-respons is respectievelijk 84 en 85 procent.)

Figuur 6.5 Ervaren knelpunten bij de combinatie van zorg voor kinderen met andere activiteiten

	betaalde arbeid	ontspanning	eigen huishouden
vrijwel nooit	16%	22%	17%
af en toe	61%	49%	48%
regelmatig	19%	21%	30%
vrijwel altijd	4%	7%	6%
respons	42%	54%	59%

Behalve moeilijkheden bij het combineren van de zorg voor kinderen en betaalde arbeid geeft een redelijk groot aantal respondenten met kinderen aan dat zich problemen voordoen met huishoudelijke taken en ontspanningsactiviteiten, zoals sport, culturele uitstapjes, uitgaan enzovoorts.

6.4 Knelpunten bij zorg voor anderen

De zorg voor anderen (dwz niet de eigen kinderen) blijkt vooral ten koste te gaan van het huishouden. Ook ontspanningsactiviteiten schieten er vaak bij in. Met arbeid lijkt de zorg voor anderen redelijk te combineren. Toch is er ook hier nog een groep die aangeeft regelmatig knelpunten tegen te komen.

Figuur 6.6 Ervaren knelpunten bij het combineren van zorg voor anderen met overige activiteiten

	arbeid	onderwijs	vrijwilligerswerk	ontspanning	eigen huishouden
vrijwel nooit	22%	9%	1%	14%	16%
af en toe	30%	10%	23%	25%	26%
regelmatig	15%	3%	7%	19%	20%
vrijwel altijd	1%	4%	4%	5%	5%
respons	67%	26%	35%	64%	68%

6.5 Problemen met voorzieningen en diensten

In de enquête is gevraagd of men problemen ondervindt bij het gebruik van de voorzieningen en diensten in de stad. De respondenten komen bij de meeste voorzieningen en diensten in de stad nauwelijks problemen tegen (zie figuur 6.7).

Bij zes voorzieningen en diensten ondervinden minimaal 10 procent van de respondenten problemen:

- huisarts, 10 procent
- de monteurs en reparateurs (aan huis), 22 procent
- bank en/of hypotheekadviseur, 12 procent
- postkantoor, 19 procent
- gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs en gemeentelijke informatie, 22 procent
- gemeenteloket voor uitkering en werk, 19 procent

In figuur 6.8 wordt per voorziening aangegeven welke knelpunten zich volgens de respondenten voordoen. Het aantal antwoorden bij sommige voorzieningen is zo laag (onder de honderd) dat ze niet opgenomen zijn in de figuur.

De knelpunten van de voorzieningen concentreren zich rond de openingstijden en de wachttijden. Uitschieters (boven 35 procent) wat betreft de wachttijden zijn het ziekenhuis/polikliniek, het gemeentelijk loket voor paspoort, rijbewijs en gemeentelijke informatie, de huisarts en het postkantoor.

Van deze voorzieningen scoort vooral het gemeentelijk loket voor paspoort, rijbewijs en gemeentelijke informatie relatief laag (dus goed) wat betreft het knelpunt openingstijden. De apotheek en banken scoren bij dit knelpunt hoog. De uitschieter is met 70% de bibliotheek.

Figuur 6.7 Problemen met voorzieningen

	aantal	nooit/soms	regelmatig/vrijwel altijd
supermarkt waar u meestal de boodschappen doet	998	94%	6%
supermarkt 2*	774	93%	7%
winkels in het stadscentrum	859	91%	9%
huisarts	858	90%	10%
ziekenhuis/polikliniek	491	91%	9%
thuiszorg/kraamzorg	79	99%	1%
consultatiebureau	125	97%	3%
tandarts	822	95%	5%
apotheek	682	94%	6%
dierenarts	251	97%	3%
monteurs/reparateurs (aan huis)	463	78%	22%
bank/hypotheekadviseur etc.	370	88%	12%
postkantoor	684	81%	19%
notaris/makelaar/boekhoudkantoor etc.	191	93%	7%
kapper	753	96%	4%
garages	418	93%	7%
gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs, gemeentelijke info etc.	776	78%	22%
gemeenteloket voor uitkering/werk	142	81%	19%
milieudienst (grofvuil etc.)	288	96%	4%
ggd (voorlichting, inenten, wvg etc.)	149	94%	6%
leerlingvervoer etc. (ocsw)	55	96%	4%
horecagelegenheden	807	96%	4%
musea/theater	614	97%	3%
de sportaccommodatie waar u meestal komt	572	97%	3%
bibliotheek waar u meestal komt	446	96%	4%
politie	229	91%	9%

Figuur 6.8 Soorten knelpunten met voorzieningen

	totaal	openingstijden	te druk met andere taken	vervoersproblemen	wachtijden	anders	meerdere antwoorden
dagelijkse boodschappen							
supermarkt waar u meestal de boodschappen doet	346	23%	15%	7%	25%	13%	17%
supermarkt 2*	245	20%	14%	9%	30%	11%	15%
winkels in het stadscentrum	379	30%	16%	13%	15%	10%	16%
medische voorzieningen							
huisarts	332	31%	5%	4%	36%	5%	18%
ziekenhuis/polikliniek	182	17%	3%	5%	58%	5%	12%
tandarts	225	29%	10%	8%	27%	10%	15%
apotheek	197	38%	8%	2%	34%	9%	10%
commerciële dienstverlening							
monteurs/repareurs (aan huis)	259	29%	12%	1%	23%	14%	21%
bank/hypotheekadviseur etc.	163	48%	10%	4%	23%	6%	10%
postkantoor	354	34%	4%	2%	36%	3%	22%
kapper	183	32%	16%	3%	30%	10%	9%
garages	135	29%	13%	14%	19%	6%	19%
gemeentelijke diensten							
gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs, gemeentelijke info etc.	513	21%	3%	2%	47%	1%	25%
cultuur en recreatie							
horecagelegenheden	174	13%	13%	10%	15%	37%	12%
musea/theater	123	15%	25%	14%	7%	26%	12%
de sportaccommodatie waar u meestal komt	112	23%	21%	19%	8%	17%	12%
overig							
bibliotheek waar u meestal komt	120	70%	8%	3%	6%	6%	7%

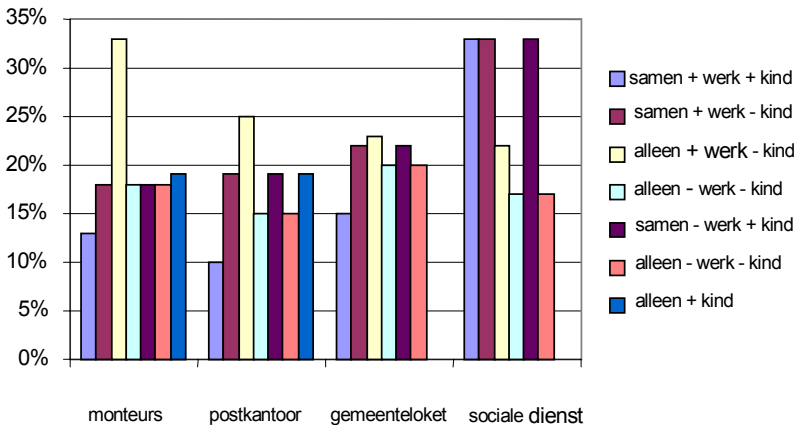
Een uitzondering hierop vormt het bezoek aan musea en sportaccomodaties. Bij deze voorzieningen oordeelt een kwart van de respondenten dat zij het te druk hebben.

Mijn paspoort was geloof ik ergens in maart verlopen. Ik kreeg van te voren keurig bericht van de gemeente, dat ik in februari met korting een nieuw paspoort kon komen halen. Maar ik weet gewoon niet hoe ik het voor elkaar moet krijgen.

De kinderen zitten op school, heel de week. Mijn partner werkt, ik werk. Je moet toch met de hele familie op pad en pasfoto's laten maken en vervolgens bij de DIA in de rij gaan staan. Dat is er nog niet van gekomen. Kennelijk is die drempel zo hoog, dat ik denk 'het is wel goed'.

Een in het oog springend gegeven is dat samenwonende respondenten met kinderen zonder werk verhoudingsgewijs meer problemen ondervinden dan samenwonende respondenten met kinderen en werk. Dit terwijl de eerste groep meer 'flexibel tijd' heeft dan de tweede.

Figuur 6.9 Problemen met voorzieningen naar huishoudenstype

Een uitzondering hierop vormt het bezoek aan musea en sportaccomodaties. Bij deze voorzieningen oordeelt een kwart van de respondenten dat zij het te druk hebben.

6.6 Verkeersknelpunten

Verkeersknelpunten worden van alle knelpunten het vaakst genoemd: 27 procent.

De respondenten beginnen allemaal te werken op hetzelfde tijdstip: 9:00 uur. Dit betekent dat tussen 8:00 uur en 9:00 uur iedereen op weg is naar het werk. Vanaf 16.30 uur vertrekken de meeste van het werk. 261 respondenten (= 22,8 procent) geven aan dan fileproblemen tegen te komen. Avondknelpunten worden nog iets vaker gemeld dan ochtendknelpunten.

Locatie files

De files op de Ringweg worden als grootste knelpunt genoemd en dan met name de zuidelijke ringweg. Een enkeling noemt de Ringweg Oost als probleem. Ook files in de omgeving van het Oosterpark en Hoogkerk worden door een enkeling ervaren als verkeersproblemen.

Naast files op de ringweg ervaren de Groningse respondenten ook verkeersknelpunten in de stad zelf.

De knelpunten concentreren zich in het zuiden van de stad, maar ook ten oosten van het centrum worden verkeersknelpunten gesignaleerd.

Deze knelpunten hebben te maken met de in- en uitvalswegen.

Regelmatig genoemd worden de Ketwich-Verschuurlaan, de Hereweg en de Petrus Camperssingel.

Onveiligheid

62 Respondenten benoemen de periode tussen 7:30 uur tot en met 9:00 uur als onveilig. Veertig respondenten doen dat voor de periode tussen 16:00 uur en 18:30 uur. Slechts 20 respondenten noemen onveilige wegen en fietspaden later op de avond en de nacht.

Voor 102 respondenten (9 procent) staan verkeersknelpunten in de ochtend en avond dus ook voor onveiligheid op de weg.

Ik heb in aardig wat grote steden gewoond, maar als je hier drie keer met je ogen knippert zie je drie fietsers van alle kanten op je afkomen. Ik heb zelf geen auto, dus als ik al in iets zit in de stad dan zit ik in de bus. Ik zit dan echt zo van 'help dit wil ik allemaal niet zien'. Of 'gelukkig ik leef nog'.

Forensen

Van de geïnterviewde forensen (n=24) zegt een kleine meerderheid (n=13) 's ochtends in de file te staan. De aangegeven tijdstippen in de ochtend variëren van 7:45 tot 8:45 uur, met een piek om 8:00 uur.

De overige geïnterviewde forensen (n=11) geven aan in de namiddag in de file te staan. De door deze respondenten aangegeven tijdstippen lopen van 15:00 tot 17:30 uur, met een piek om 17:00 uur.

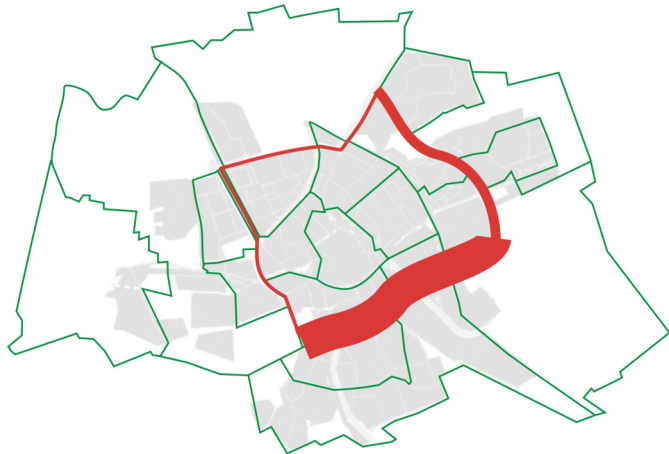
Ik breng zelf eerst 's ochtends de kinderen op de fiets naar school. Dan fiets ik door naar mijn werk. Ik ben dan inderdaad niet de enige die dat soort dingen doet. Het scheelt al een stuk als je een halfuurtje later komt. Dan is het een stuk rustiger.

Twaalf van de geïnterviewde forensen geven aan dat *vertraging* bij het gebruik van het openbaar vervoer een probleem voor hen is. Hierbij wordt specifiek het Centraal Station in de stad genoemd. Een enkeling noemt ook hier de Zuidelijke Ringweg.

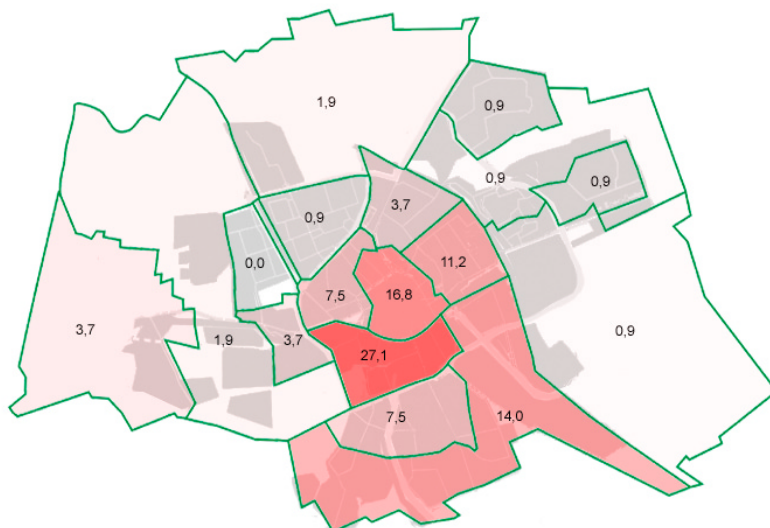
Dat het met name gaat om een *slechte aansluiting* van het openbaar vervoer wordt aangegeven door zeven personen (10%). Ook hier gaat het hoofdzakelijk om de aansluiting die wordt gemist op het Centraal Station in de stad.

Zij geven aan dat de slechte aansluiting met name in de ochtend voorkomt. De genoemde problemen ten aanzien van de aansluiting vinden hoofdzakelijk plaats van 6:00 tot 10:00 uur.

Figuur 6.10 Files op de Ringweg naar hun frequentie als aangegeven knelpunt

Figuur 6.11 Verkeersknelpunten in de stadsdelen m.u.v. de Ringweg

6.7 Samenvatting

De respondenten hebben in hun eigen woorden knelpunten bij het combineren van (vrijwilligers)werk en of studie met andere activiteiten kunnen noemen. Koken en eten scoort het hoogst als knelpunt (20%). Sport en boodschappen doen worden door 15% van de respondenten als knelpunt genoemd. De belangrijkste oorzaak voor de ervaren knelpunten is dat door drukte, met name in de avonden er te weinig tijd zit tussen (vrijwilligers)werk en studie overdag en de activiteiten 's avonds, waaronder sport en studie. In het weekend concentreren zich de knelpunten op de zaterdagmiddag en in mindere mate op de zondagochtend. Zowel werkenden met als zonder kinderen noemen de verschillende knelpunten vaker dan niet-werkenden al of niet met kinderen.

Bijna een kwart van de werkende respondenten met kinderen geeft aan regelmatig tot vrijwel altijd in de problemen te komen met het combineren van de taken. Ook het combineren van de zorg voor de kinderen met het huishouden en met ontspanning is lastig voor respectievelijk 36 en 28 procent van de 218 respondenten met kinderen. De mantelzorg blijkt vooral ten koste te gaan van het eigen huishouden en de ontspanning. Met werk blijkt deze zorg aardig te combineren.

De ervaren knelpunten met voorzieningen hebben vooral te maken met openingstijden en wachttijden. Uitschieters wat betreft de wachttijden zijn het ziekenhuis/polikliniek, het gemeentelijke loket voor paspoort, rijbewijs en gemeentelijke informatie, de huisarts en het postkantoor. Banken en apotheken scoren hoog op het knelpunt openingstijden. De uitschieter met 70% is de bibliotheek.

Het bezoek musea en sportaccommodaties wijkt wat betreft het soort knelpunt af van de andere voorzieningen. Een kwart van de respondenten oordeelt dat zij het te druk hebben om een museum te bezoeken of naar een sportaccommodatie te gaan.

Bij de verkeersknelpunten worden frequent de files op de zuidelijke Ringweg genoemd. Ook daarnaast doen zich met name in het zuiden van de stad relatief gezien veel knelpunten voor. Voor de forensen zijn vooral vertragingen bij het openbaar vervoer een probleem.

7 Gewenste oplossingen

7.1 Inleiding

Uit voorgaand hoofdstuk is gebleken dat een grote groep respondenten knelpunten ervaart bij het combineren van activiteiten. Hen is gevraagd aan te geven welke oplossingen zij zelf hanteren ten aanzien van deze knelpunten en of zij behoefte hebben aan andere oplossingen.

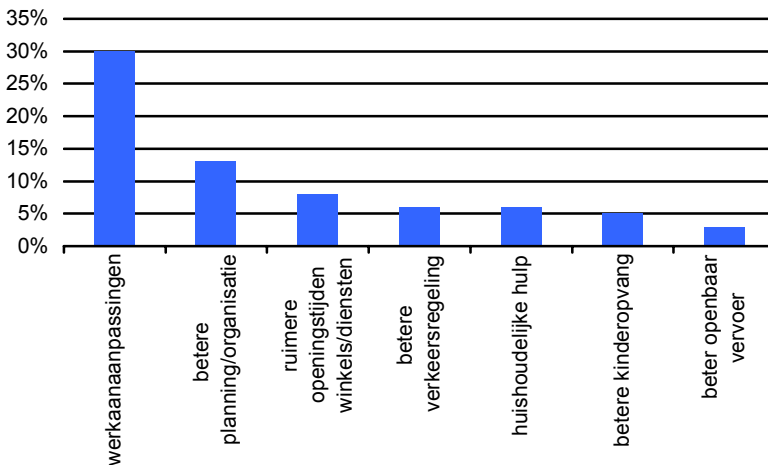
7.2 Genoemde oplossingen

Werkende respondenten ervaren de meeste knelpunten. De oplossingen voor hun knelpunten zoekt 30 procent van hen in verandering van de werksituatie. Hierbij gaat het vaak om flexibele(r) werktijden, telewerken, of korter werken.

Een groep van 13 procent ziet een betere planning en/of organisatie als oplossing voor de genoemde knelpunten. Door betere afspraken te maken en de verschillende activiteiten beter te organiseren moet de afstemming van taken gemakkelijker verlopen.

De overige oplossingen worden door minder dan 10 procent genoemd.

Figuur 7.1 Percentage genoemde oplossingen

Opvallend hierbij is dat van de inwoners die kinderen hebben en knelpunten hebben benoemd, slechts 5 procent een oplossing ziet in een betere regeling voor de kinderopvang. Hierbij gaat het om een betere afstemming van werk met school en kinderopvang. Blijkbaar worden voor knelpunten op dit terrein andere oplossingen gezocht, zoals werkaanpassingen en een betere planning en organisatie.

Nu is het zo dat de kinderen om 8.30 beginnen en dat de juf / meester om 8.15 verantwoordelijk is en dan mag je ze echt achterlaten. Zeg maar. Als dat om 8:00 uur zou zijn, zou dat voor veel werkenden wat schelen.

Forensen

Welke acties ondernemen de forensen om de verschillende activiteiten zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen? *Beter plannen* en het inschakelen van *hulp van vrienden en familie* zijn de twee meest genoemde acties. Het goed plannen, het verdelen van taken en afstemmen van de bezigheden op die van de andere leden van het huishouden wordt door bijna de helft van deze respondenten (n=43) genoemd. Het inschakelen van hulp van vrienden en familie wordt door 16 procent genoemd als actie ter verbetering.

Andere acties die worden beschreven zijn: *het aanpassen van het vervoer*, zoals het met de auto gaan in plaats van met de bus, *eerder of juist later reizen met het openbaar vervoer*, *vroeger opstaan en voor de file uitrijden en het inschakelen van huishoudelijke hulp*.

Oplossingen die de respondenten aandragen (n=38) om minder tijdsdruk te ondervinden hebben in eerste plaats te maken met het vervoer.

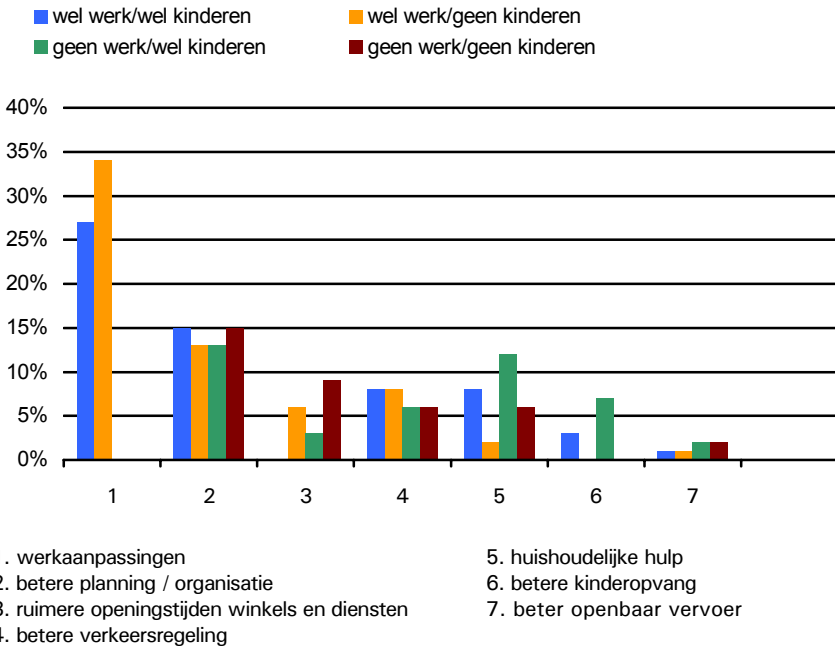
Deze respondenten (32%) geven onder meer aan: *minder reistijd woon-werkverkeer, een tweede auto aanschaffen, meer parkeerplekken creëren in de stad, betere en snellere verbindingen van het Openbaar vervoer en meer voorzieningen in de eigen woonplaats*.

Op de tweede plaats (24%) beschrijven deze respondenten oplossingen die te maken hebben met hun werk. *Minder werken, werken op flexibele tijden en thuiswerken* zijn de meest genoemde oplossingen.

Overige oplossingen die worden aangedragen zijn: *het inschakelen van huishoudelijke hulp, oppas voor de kinderen, sporten op een ander tijdstip, flexibelere schooltijden van de kinderen en beter plannen*.

Oplossingen naar woon- en werksituatie

Evenals bij de knelpunten is ook voor de oplossingen een onderscheid gemaakt naar de woon- en de werksituatie. Figuur 2.23 laat de percentages van de genoemde oplossingen zien voor elke onderscheiden groep.

Aanpassingen aan het werk

Werkenden zonder kinderen zien vaker een oplossing in aanpassingen van het werk dan werkenden met kinderen.

Ik werk wel eens thuis met kinderen maar dan kan er ook weer zomaar wat tussendoor komen. Of je moet de kinderen dan gewoon even 'verwaarlozen' en daar even strikt in zijn. Dat ze weten nu moet je me niet lastig vallen. Maar ja, kinderen zijn kinderen.

Betere planning/organisatie

Tussen de verschillende groepen is weinig onderscheid als het gaat om een betere planning/organisatie als oplossing voor de genoemde knelpunten. Alle groepen scoren rond 13 procent.

Je moet dan keuzes maken, want als je dat niet doet dan doet het lichaam dat op gegeven moment wel. Zover wil je het niet laten komen. Dat is wel confronterend dat je lijf minder kan dan je zou willen.

Ruimere openingstijden

Hoewel de percentages niet hoog zijn is het opvallend dat respondenten zonder kinderen vaker kiezen voor ruimere openingstijden van winkels als oplossing. Respondenten zonder kinderen en zonder werk scoren met bijna 10 procent zelfs het hoogst.

Het blijkt dat er een samenhang is tussen de leeftijd en ruimere openingstijden als oplossing voor genoemde knelpunten. Jongeren kiezen vaker dan ouderen voor ruimere openingstijden van winkels en diensten als oplossing.

Aangezien jongeren minder vaak kinderen hebben en minder vaak betaald werk verrichten is het aandeel onder deze groepen hoger.

Betere verkeersregeling

Werkenden kiezen iets vaker dan niet-werkenden voor een verbeterde verkeersregeling als oplossing de genoemde knelpunten, 8 tegen 5 procent. Ook hier zijn de percentages en verschillen klein. Bij de knelpunten zagen we al dat verkeers- en vervoersproblemen vaker door werkenden dan door niet-werkenden werden genoemd. In verhouding tot het aandeel genoemde knelpunten op het gebied van verkeer en vervoer is het percentage dat voor een betere verkeersregeling kiest onder werkenden klein. Het kan zijn dat men niet voor dergelijke oplossingen kiest omdat die in praktische zin nauwelijks realiseerbaar zijn.

Of ik begin heel vroeg, of ik begin heel laat. Ik kan dat toevallig. Dat is luxe. Mensen die dat niet kunnen hebben een probleem.

Hulp in het huishouden

Inwoners met kinderen zien in een huishoudelijke hulp vaker een oplossing dan respondenten zonder kinderen. In paragraaf 2.6 zagen we al dat huishoudens met kinderen ruim meer tijd kwijt zijn aan huishoudelijke taken. Inwoners die wel kinderen hebben, maar geen betaalde baan, kiezen met 12 procent het vaakst voor de huishoudelijke hulp. Het gaat hier vaak om vrouwen waarvan de partner werkt, waardoor huishoudelijke taken en de zorgtaken voor de kinderen voor een groot deel op de schouders van deze vrouwen terechtkomen.

De percentages voor de overige oplossingen zijn dermate laag dat hier verder niet meer op in wordt gegaan.

Tijdens het groepsinterview noemde een van de aanwezigen vakantieopvang als een gewenst aanbod.

Wat ten aanzien van de schoolvakanties nog niet aan de orde geweest is, is vakantie-opvang voor de kinderen. Dat lijkt mij ideaal. 6 weken schoolvakantie. Ik kan geen 6 weken opnemen. Ik heb 4 weken. Ik zit met die 2 weken overbrugging.

7.3 Gewenst tijdstip gebruik voorzieningen en diensten

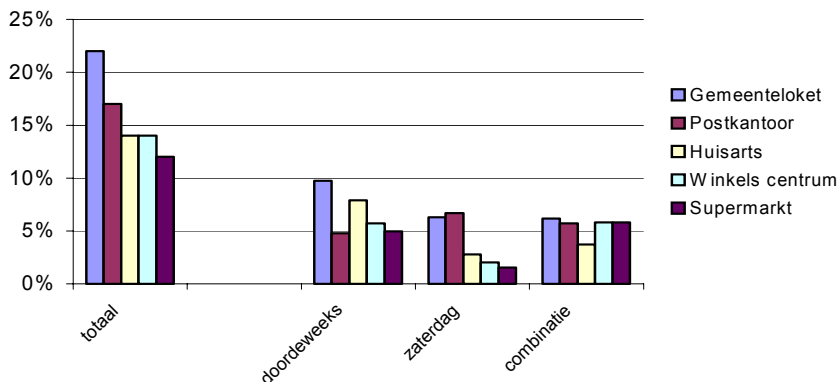
In de enquête is gevraagd naar problemen die de respondenten ervaren ten aanzien van voorzieningen en diensten. In paragraaf 6.5 hebben we deze problemen beschreven.

In deze paragraaf zoomen we in op de *openingstijden* en gaan we in het bijzonder in op welk *tijdstip* en op *welke dag(en)* de respondenten gebruik wensen te maken van de betreffende voorzieningen en diensten. Aan de respondenten is gevraagd alleen het gewenste tijdstip en de gewenste dag aan te geven als men daadwerkelijk, op het aangegeven moment, gebruik zou gaan maken van de voorziening of dienst en ook in de mogelijkheid is de voorziening of dienst op dat moment te bezoeken.

Een aantal respondenten heeft aangegeven behoefte te hebben aan ruimere of andere openingstijden van achtereenvolgens:

- het gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs en gemeentelijke informatie (22%, aantal = 223)
- het postkantoor (17%, aantal = 180)
- de huisarts (14%, aantal =151)
- winkels in het stadscentrum (14% aantal =142)
- en de supermarkt waar meestal de boodschappen worden gedaan (12% aantal = 129)

Figuur 7.3 Gewenste ruimere openingstijden voorzieningen

De aangegeven gewenste sluitingstijden liggen in het algemeen voor alle voorzieningen later dan de huidige sluitingstijd. De door de respondenten gewenste eindtijd voor de doordeweekse dagen varieert tussen veelal 18:00 en 21:00 uur, met een uitzondering voor de supermarkt waarvan sommigen aangeven een sluitingstijd van 22:00 uur te prefereren. Het aantal respondenten dat een gewenste eindtijd heeft ingevuld is echter te klein om harde uitspraken over de voorkeur voor een specifiek tijdstip te doen.

Een opvallend punt is dat een groepje van 17 respondenten aangaf dat wat hen betreft het gemeenteloket pas om 17.00 uur open hoeft te gaan. Het is aannemelijk dat het hier voornamelijk gaat om werkenden. Het hebben van werk is waarschijnlijk ook de reden dat een bijna even grote groep aangeeft het op prijs te stellen als de huisarts om 8:00 uur bezocht kan worden.

De gewenste openingstijden op zaterdag lopen van 9:00 uur tot 18:00 uur voor het gemeenteloket, het postkantoor en de huisarts. De winkels in het centrum en de supermarkten mogen voor de respondenten wel wat eerder open en later dicht. Daarbij moet wel rekening worden gehouden met het gegeven dat slechts een kleine 6 procent van de respondenten hun voorkeur heeft uitgesproken.

Ook de wens van ruimere opening van voorzieningen en diensten op zondag is in beperkte mate aangegeven. De behoefte aan ruimere openingstijden op zondag van de supermarkt waar men doorgaans boodschappen doet is nog het grootst (7%). Gevolgd door de vraag naar ruimere openingstijden van winkels in het stadscentrum (6%), van de bibliotheek (4%), horecagelegenheden (3%) en van de tweede supermarkt waar men gebruikt van maakt (3%).

7.4 Bereidheid tot verandering

Voor het project Tijden van de Stad is het van belang of de burgers van Groningen willen investeren in het veranderen van de tijdsinfrastructuur van de stad. Het simpelweg vragen naar investeringsbereidheid brengt het risico met zich mee dat veel respondenten ja zullen antwoorden, omdat er geen consequenties aan verbonden zijn. Daarom is besloten te vragen of de respondenten bereid zijn te betalen, dus financieel te investeren. Veel gewenste veranderingen brengen immers kosten mee. Sommige daarvan zijn directe kosten, zoals die voor hulp in de huishouding. Andere werken meer indirect door, bijvoorbeeld verhoging van leges of duurdere boodschappen in een avondwinkel. Van de 761 respondenten die deze vraag hebben ingevuld zijn 302 respondenten (= 40 procent) bereid voor een gewenste voorziening te betalen.

Er is nagegaan of de bereidheid om te betalen samenhangt met:

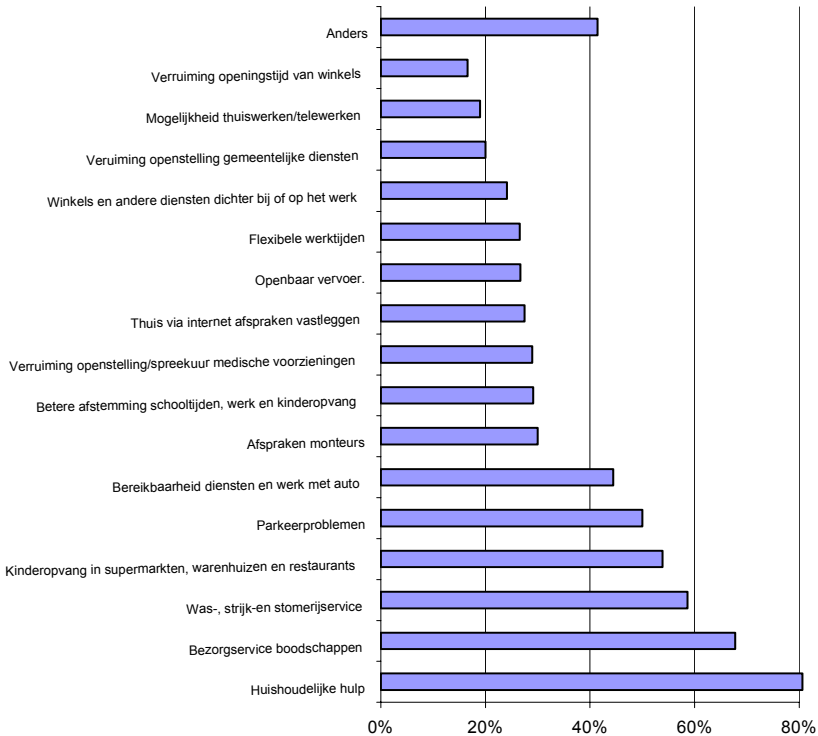
- sexe
- leeftijd
- opleiding
- woonsituatie
- betaald werk
- inkomen

Daarbij is gebleken dat alleen de scores op opleiding, betaald werk en inkomen samenhangen met bereidheid om te betalen. Deze drie variabelen blijken onderling echter ook samen te hangen. Het inkomen is hoger bij respondenten met betaald werk en bij respondenten met een hogere opleiding.

Het is aannemelijk dat vooral de hoogte van het inkomen van invloed is op de bereidheid tot betalen. Hoe hoger het inkomen hoe meer financiële armslag men heeft om te betalen voor gewenste voorzieningen.

De respondenten hebben kunnen opschrijven voor welke gewenste verandering zij willen betalen. Figuur 7.4 biedt een overzicht. Een onderverdeling naar groepen is per gewenste verandering niet mogelijk omdat de absolute aantallen daarvoor te klein zijn.

Figuur 7.4 Percentage dat bereid is te betalen voor de voorziening die zij graag gerealiseerd zien

We hebben wel 3 kinderen en allebei een baan. Dat is zegmaar wel "harde tijd." Je wordt wel geleefd, van moment tot moment. Veel van die dingen is wel te regelen. Een vervoerskwestie is vaak ook een kwestie van keuzes. Je kunt het niet helemaal kiezen natuurlijk, waar je werkt bijvoorbeeld niet, tot op zekere hoogte kun je dat wel beïnvloeden.

Een andere indicator voor veranderingsbereidheid is het aantal respondenten dat zich heeft opgegeven om in het groepsinterview van gedachten te wisselen (tijds-)knelpunten en mogelijke oplossingen.

In de vragenlijst is aangegeven dat de duur van het gesprek anderhalf uur bedraagt. In totaal hebben 158 respondenten (13,5 procent) zich opgegeven door hun naam en adres op te geven.

7.5 Samenvatting

Mogelijke oplossingen voor de voornaamste knelpunten worden het vaakst gezocht in veranderingen in de werksituatie: flexibelere werktijden, telewerken of korter werken. Een betere planning en / of organisatie biedt volgens 13 procent een mogelijke oplossing voor de knelpunten. Ook ruimere openingstijden worden gezien als oplossingen. Daarbij worden vooral de volgende voorzieningen genoemd: het postkantoor, de huisarts, winkels in het stadscentrum en de supermarkt waar meestal de boodschappen worden gedaan en het gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs en gemeentelijke informatie.

In totaal 158 respondenten (= 13,5%) hebben aangegeven deel te willen nemen aan het groepsinterview. Dit illustreert de bereidheid van de respondenten om zich in te spannen voor een verandering van de tijdsinfrastructuur van de stad. 302 Respondenten hebben aangegeven bereid te zijn voor een gewenste voorziening te betalen. De top vijf van de gewenste voorzieningen zijn: huishoudelijke hulp, bezorgservice boodschappen, was en strijkservice, kinderopvang in supermarkten, warenhuizen en restaurants en betere parkeerfaciliteiten.

8. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de centrale onderzoeksvraag en worden de meest opvallende resultaten besproken. De conclusies zijn gebaseerd op de bevindingen uit de schriftelijke enquêtes alsmede op de uitkomsten van het groepsinterview dat is gehouden met een vijftal deelnemers. In aansluiting op de conclusies worden aanbevelingen geformuleerd.

8.1 Conclusies

Conclusie 1 Vaste dagindeling

Groningers werken, studeren en ontspannen op vaste tijdstippen. Wat dat betreft vertonen Groningers een sterke 9 tot 5 cultuur. De dag wordt overdag gevuld met werken. Vanaf 19:30 uur wordt de avond besteed aan vrijwilligerswerk en (sportieve) ontspanning. Daarvoor wordt er gekookt en gegeten, daarna is er tijd voor het huishouden.

Conclusie 2 Verkeersknelpunten door vaste werktijden

De vaste dagindeling maakt dat iedereen op hetzelfde tijdstip gebruik maakt van de weg. Veel Groningers wonen redelijk dicht bij hun werk. Een aanzienlijke groep werkt echter buiten de gemeentegrenzen of aan de andere kant van de stad. Daarbij komt dat Groningen ook veel forensen kent, die op hetzelfde moment op weg zijn naar of van hun werk. Het weggebruik overschrijdt de capaciteit met als gevolg een ochtend- en avondspits.

Conclusie 3 Goede bereikbaarheid werkplekken

Files worden als een groot knelpunt ervaren. Vooral de dertig procent van de werkende die de stad voor hun verlaten en de forensen hebben hier last van. De reistijd van inwoners van Groningen die in de stad werken is korter dan een half uur.

Groningen is een echte fietsstad. De infrastructuur van de stad (omvang, verkeersmaatregelen, ligging werkplekken) stimuleert de inwoners van Groningen om de fiets te pakken. Inwoners die buiten de Ringweg wonen hebben de neiging om vaker de auto te gebruiken.

Conclusie 4 Zorg voor kinderen gaat ten koste van ontspanning

Groningers met kinderen besteden meer tijd aan huishouden.

Alleenstaanden met kinderen kunnen dit huishouden niet delen met een partner en zijn hierdoor genoodzaakt als individu meer tijd aan het huishouden te besteden. De tijd die zij besteden aan ontspanningactiviteiten buitenshuis is minder dan bij samenwonenden of alleenstaanden zonder kinderen.

Alleenstaanden zonder kinderen besteden sowieso meer tijd aan georganiseerde ontspanningsactiviteiten, dan respondenten met kinderen. Deze laatste groep moet vaak oppas regelen en is bovendien nog druk met het huishouden.

Conclusie 5 Hoe ouder de kinderen hoe minder belasting.

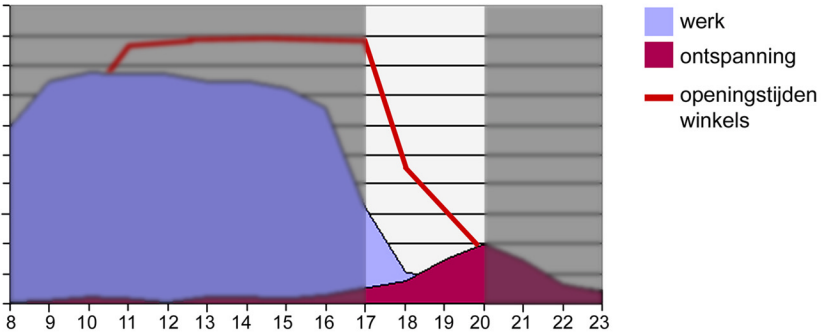
Ouders van jonge kinderen zijn ongeveer een half uurtje tijd kwijt voor het halen en brengen van hun kind(eren) naar de opvang. Schoolgaande kinderen worden regelmatig van en naar sportverenigingen en zwemles gehaald en gebracht. In het groepsinterview is naar voren gekomen dat dit een grote belasting met zich brengt. Kinderen ouder dan 12 jaar worden veel minder gebracht en gehaald. Zij gaan veelal op eigen gelegenheid. Behalve naar de sportvereniging dan worden ze regelmatig met de auto gebracht.

Conclusie 6 Weinig ruimte tussen openingstijden voorzieningen en werk en ontspanningsactiviteiten.

De sluitingstijd van winkels, financiële dienstverleners, gemeenteloketten en andere dienstverleners is voor dan wel vlak na het einde van de werktijd. Rekeninghoudend met een half uur reistijd, met eventueel de stress van het in de file staan, is men vanaf 18.30 in staat boodschappen te doen dan wel dingen te regelen. Twee uur later staan ontspanningsactiviteiten gepland. Dit betekent dat naast dat er boodschappen moeten worden gehaald, er ook gekookt moet worden en dat in een kort tijdsbestek. Vooral als er dan ook kinderen in het spel zijn die al dan niet van de kinderopvang gehaald moeten worden is het een gevlieg.

Figuur 8.1 geeft schematisch weer in welk tijdsbestek zich de meeste knelpunten voordoen op een doordeweekse dag.

Figuur 8.1 Opeenhoping van knelpunten op een doordeweekse dag

Conclusie 7 Voorzieningen snel te bereiken.

De spreiding van de voorzieningen is zodanig dat men niet langer dan een half uur nodig heeft om een benodigde voorziening te bereiken.

Voor de favoriete supermarkt in de buurt heeft men in het algemeen niet langer dan 10 minuten nodig.

Om voorzieningen te bezoeken, gebruikt men vooral de fiets.

Conclusie 8 Wacht- en openingstijden van gemeenteloket en postkantoor punten van kritiek.

De sluitingstijd van 16:00 uur van het gemeentelijke loket voor paspoort, rijbewijs en gemeentelijke informatie is te vroeg en de wachttijd is te lang. Dezelfde kritiek is er op het postkantoor.

Er is ook soortgelijke kritiek geuit op monteurs en reparateurs.

Daarnaast speelt bij deze voorziening het punt dat men geacht wordt thuis te zijn als de monteur langs komt. Omdat er geen tijdstip kan worden afgesproken is de klant de hele dag of een dagdeel gebonden aan huis.

Maar liefst 70 procent van de respondenten ervaart de openingstijden van de bibliotheek waar ze het meest van gebruik maken als knelpunt.

Conclusie 9 Oplossingen gezocht in eigen invloedssfeer en werk.

De tijden worden als gegeven beschouwd. Men accepteert ze en spreekt slechts in beperkte mate wensen voor verandering uit. Er worden oplossingen aangedragen die men zelf in de hand heeft. Een veel genoemde oplossing is het beter plannen en organiseren van het leven. Thuiswerken en telewerken worden evenals flexibel werken regelmatig genoemd.

Conclusie 10 Kwart van de populatie heeft problemen met het combineren van werk, zorg voor kinderen, ontspanning en het huishouden

De centrale onderzoeksvraag is of gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad Groningen, tijdsknelpunten ervaren in het combineren van de functies wonen, werken, zorgen, recreatie, verkeer, gezondheidszorg, studie en kinderopvang. Deze vraag kan met een volmondig ja worden beantwoord vooral voor Groningers die werken. De knelpunten worden nog stringenter als er voor kinderen gezorgd wordt.

8.2 Aanbevelingen

Aanbeveling 1 Een actieve overheid

Het veranderen van de tijdsinfrastructuur van de stad Groningen vereist inzet van de gemeente Groningen, burgers, en werkgevers cq dienstverleners. De rol van de gemeente is daarbij tweeledig. Zij levert net zoals een bedrijf diensten en producten. Veranderingen in de tijdinfrastructuur heeft ook gevolgen voor het aanleveren van deze diensten en producten. Daarnaast kan aan de overheid een faciliterende rol worden toebedacht. Vanuit haar verantwoordelijkheid heeft de gemeente immers belang bij een goed woon- en werkklimaat voor haar burgers.

De faciliterende rol kan bestaan uit het ter beschikking stellen van middelen om de andere twee partijen te enthousiasmeren initiatieven te ondernemen om de tijdsinfrastructuur van Groningen te veranderen.

Aanbeveling 2 Benutten creativiteit burgers

Enkele respondenten schreven als toelichting op hun vragenlijst dat zij zich ineens hadden gerealiseerd hoe druk zij het hebben. Betere planning en organisatie is een van de oplossingen die de respondenten hebben aangedragen om met de drukte op te gaan. Burgers zoeken dus ook oplossingen in de eigen invloedssfeer.

Burgers zijn zich bewust van de keuzes die ze maken en de consequenties ervan. Ze zijn bereid om zowel te investeren in geld als in tijd om de tijdinfrastructuur van de stad te veranderen (zie paragraaf 7.4).

Eén van de initiatieven die het project Tijden van de stad zou kunnen ontplooiën is om het aantal keuzealternatieven uit te breiden. Dit vereist het aanspreken van de creativiteit van de burgers, het stimuleren na te denken buiten de gangbare paden.

Aanbeveling 3 Flex werkplekken

Groningers werken volgens kantoortijden. Het ligt voor de hand om flexibeler om te gaan met deze werktijden. Dit zou voorkomen dat iedereen op hetzelfde moment op de weg gaat. Bovendien kan dan de smalle tijdsruimte tussen werk overdag en ontspanning 's avonds worden opgerekt.

Naast flexibele werktijden kan er ook nagedacht worden over flexibele werkplekken. Nu is het nog zo dat veel Groningers de halve stad door moeten om naar hun werk te gaan. Door werkplekken, bijvoorbeeld in de vorm van kantoorruimtes, in de nabijheid van de directe woonomgeving te creëren kan dit worden tegengegaan.

Thuiswerken heeft als nadeel dat de werkende gestoord kan worden door de kinderen. Bovendien is er minder stimulans uit van de woonomgeving dan van een functionele werkomgeving: aanwezigheid andere werkenden, ICT-infrastructuur, ARBO-technisch verantwoorde inrichting. Voordelen zijn minder verkeersdruk op de wegen en minder reistijd tussen huis, kinderopvang en werk.

Aanbeveling 4 Oppas voor de avond

Kinderen brengen veel levensvreugde. Ze zijn echter ook handenbinders. Dit geldt in het bijzonder voor de alleenstaande ouders. Zij kunnen immers geen beroep doen op een partner om op de kinderen te passen.

Om ouders meer tijd te geven voor activiteiten is het aan te bevelen om professionele kinderopvang in de avond aan te bieden. Als de ouders deze tijd benutten voor het huishouden, hebben zij in het weekend meer tijd om samen met de kinderen activiteiten te ondernemen. Daarnaast biedt kinderopvang in de avond ouders de mogelijkheid om vrijwilligerswerk of georganiseerde ontspannings- en/of culturele activiteiten te ondernemen. Het zou de maatschappelijke participatie van de (alleenstaande) ouders ten goede komen.

Aanbeveling 5 Maatschappelijk ondernemen

Vrijwilligerswerk komt steeds meer onder druk te staan wegens tijdgebrek. Met bedrijven en dienstverlenende instellingen kan het gesprek worden aangegaan over bereidheid om personeel voor een of enkele uren per week de mogelijkheid te geven om vrijwilligerswerk te doen. Bedrijven en dienstverlenende instellingen kunnen dit gebruiken om hun naamsbekendheid te vergroten en hun maatschappelijke betrokkenheid te tonen aan hun medewerkers en de stad. Daarnaast zijn ook zij gebaat bij een goed leefklimaat. Een teruggang van vrijwilligerswerk heeft immers grote consequenties voor het verenigingsleven in de stad. Het verenigingsleven is een bindmiddel. Het bevordert de participatie en interactie van burgers van uiteenlopende pluimage en daarmee de sociale cohesie van de stad.

Literatuurlijst

Boekenoogen, M (2003). *Tijden van de stad. Stadspeiling 2002. Zorg, werk en openingstijden*. Amersfoort: Onderzoek en Statistiek gemeente Amersfoort.

Breeveld, K. en Broek, van den A. (2001). *Trends in de tijd. Overzicht van uitkomsten TBO-2000*. Den Haag: SCP.

Breeveld, K., Cloin, M. en Broek, van den A. (2002). *Ruimte voor tijd. Op weg naar een monitor tijdsordening*. Den Haag: SCP.

Breeveld, K. en Broek, van den A. (2003). *De meerkeuzemaatschappij. Facetten van de temporele organisatie van verplichtingen en voorzieningen*. Den Haag: SCP.

Harms, L. (2003). *Mobiel in de tijd. Op weg naar een auto-afhankelijke maatschappij, 1997-2000*. Den Haag: SCP.

Keuzekamp, S. (red.). (2003). *Beter voor de dag. Evaluatie van de stimuleringsmaatregel Dagindeling*. Den Haag: SCP.

Knulst, W. en Schoonderwoerd, L. (1983). *Waar blijft de tijd? Onderzoek naar tijdsbesteding in Nederland*.

Projectbureau Dagindeling (2002). *Ruimte in de tijd. Publicatie is geschreven in opdracht van staatssecretaris Verstand van Sociale Zaken en Werkgelegenheid*. Den Haag: SCP.

Bureau Onderzoek & Statistiek (2001). *Onderzoek openingstijden Amersfoort t.b.v. internationale contacten*. Amersfoort: Onderzoek en Statistiek gemeente Amersfoort.

Swanborn, P.G. (1999). *Evalueren. Het ontwerpen, begeleiden en evalueren van interventies: een methodische basis voor evaluatie-onderzoek*. Amsterdam: Boom.

Bijlage 1 Begripsomschrijving

<i>Deeltijders</i>	Burgers tussen 20 en 64 jaar die minder dan 36 uur per week betaalde arbeid verrichten (SCP, 2003).
<i>Diensten</i>	Producten die niet tastbaar zijn zoals horeca, handel, transport, zorg en overheid.
<i>Eenoudergezin</i>	Huishouden bestaande uit één volwassene met één of meer thuiswonende kinderen.
<i>Student</i>	Personen die staan ingeschreven bij een onderwijsinstelling en wiens hoofdbezigheid het volgen van een deel- dan wel voltijdstudie in de stad Groningen is. Werk is voor hen een nevenactiviteit. Als criterium is gekozen dat zij minder dan 12 uur per week werken.
<i>Eenpersoonshuishouden</i>	Huishouden bestaande uit één persoon.
<i>Gebruikers van de stad</i>	Betreft zowel inwoners van de stad Groningen als personen die buiten De stad wonen en hun werk en/of Studie in de stad hebben.
<i>GBA</i>	De Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA) is een Geautomatiseerd Persoonsregistratiesysteem van De gemeente. Dit is het Steekproefkader waaruit de totale Steekproef wordt getrokken. Het Betreft een bestand op Persoonsniveau met onder meer Gegevens over geslacht, leeftijd, burgerlijke staat en etniciteit van alle personen die in de stad Groningen woonachtig zijn (CBS, 2003).
<i>Jongeren</i>	Burgers tussen 15 en 19 jaar. Nederland kent iets minder dan 1 miljoen jongeren. 9% van de bevolking (SCP, 2003).
<i>Mantelzorg</i>	Niet-beroepsmatige zorg voor familielid, partner, of goede kennis.

<i>Ouderen</i>	Burgers boven de 64 jaar. Nederland kent 2,2 miljoen ouderen. 21% van de bevolking (SCP, 2003).
<i>Validiteit</i>	Een valide meting is een meting die daadwerkelijk datgene meet wat men wil meten (CBS, 2003).
<i>Voltijders</i>	Burgers tussen 20 en 64 jaar die minimaal 36 uur per week betaalde arbeid verrichten. Nederland kent 5,6 miljoen voltijders. 58% van de Nederlandse bevolking (SCP, 2003)
<i>Weegfactor</i>	Een weegfactor zorgt ervoor dat de steekproef voor enkele belangrijk geachte aspecten identiek is verdeeld als de populatie. Als een steekproef voor bepaalde aspecten onvoldoende representatief is, kan het wegen van de uitkomsten zorgen voor zuiverder resultaten (SCP).
<i>Werkzame beroepsbevolking, in dit onderzoek ook: werkenden</i>	Mensen die in Nederland wonen en betaald werk hebben van twaalf uur of meer per week. In deze publicatie worden alleen mensen van 15-64 jaar als deel van de werkzameberoeps-bevolking beschouwd.
<i>Werkloze beroepsbevolking</i>	Mensen zonder werk (of met werk voor minder dan twaalf uur per week), die actief op zoek zijn naar betaald werk voor twaalf uur per week en die daarvoor direct beschikbaar zijn.
<i>Voorzieningen</i>	Alle private en publieke voorzieningen die goederen of diensten aanbieden in de stad Groningen. Voorzieningen zijn instellingen of diensten die in bepaalde behoeften voorzien.

Bijlage 2 Deelvragen onderzoek

De centrale onderzoeksvraag omvat een aantal deelvragen op het gebied van de beschikbaarheid van tijd, de reistijd en de toegankelijkheid.

1. Beschikbaarheid van tijd

- Welke openingstijden gelden er in de stad Groningen voor winkels, openbare voorzieningen, recreatieve voorzieningen, scholen, gezondheidszorg en kinderopvang?
- Welke knelpunten ervaren gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad, met de afstemming van tijden en het combineren van werk, zorg voor gezin, recreatie, kinderopvang, school, gezondheidszorg, winkels en openbare voorzieningen?
- Op welke tijdstippen verrichten gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad de verschillende functies?
- Bij welke overgang van functie naar functie worden de meeste knelpunten ervaren?
- Welke veranderingen wensen gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad om de verschillende functies goed te combineren?
- Welke oplossingen hebben gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad voor de knelpunten en wat hebben ze voor deze oplossingen over?
- Zijn er verschillen in ervaren knelpunten tussen werkenden die werk met zorgtaken combineren en werkenden zonder zorgtaken?

2. Reistijd vanwege de ruimtelijke plaatsing

- Op welke locaties in de stad verrichten gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad verschillende functies (wonen, werken, zorgen, recreatie, verkeer, gezondheidszorg, onderwijs en kinderopvang)?
- Op welke wijze verplaatsen zij zich van functie naar functie?
- Hoeveel tijd kost het zich te verplaatsen van functie naar functie?
- Welke knelpunten ervaren gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad bij het verplaatsen van functie naar functie (bijvoorbeeld fysieke afstand, veiligheid, vertragingen)?
- Welke oplossingen hebben gebruikers van voorzieningen en diensten voor knelpunten en wat hebben ze voor deze oplossingen over?

3. Toegankelijkheid

- Welke afwegingen maken gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad bij het verrichten van een bepaalde functie op een bepaald locatie?
- Ondernemen gebruikers van voorzieningen en diensten in de stad actie om de verschillende functies beter op elkaar af te stemmen en zo ja, welke acties?

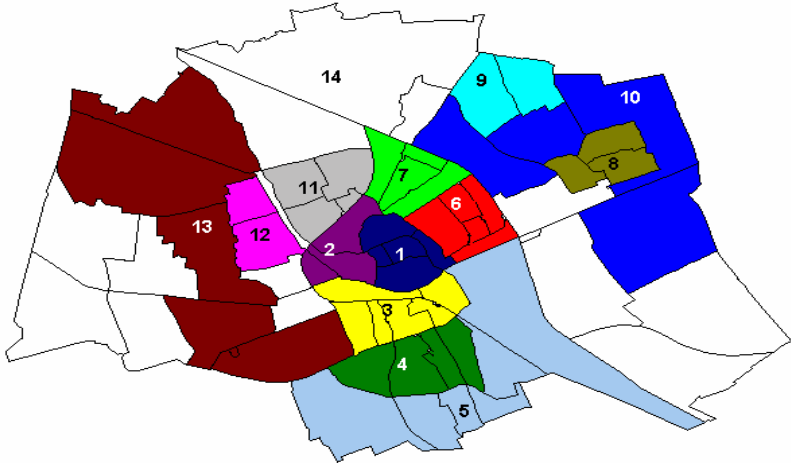
Bijlage 3 Openingstijden

Bij de verzameling van de openingstijden is recht gedaan aan de oorspronkelijke verhoudingen van voorzieningen en diensten in de stad Groningen en is daarvan een afspiegeling gemaakt. Onderstaande sectoren zijn minimaal meegenomen in de inventarisatie:

sector	sectie	te verzamelen openingstijden van:	totaal
commerciële dienstverlening	handel	winkels en markten	50
	horeca	horecagelegenheden	14
	vervoer, opslag en communicatie	vervoersmaatschappijen, garages	6
	financiële instellingen	bank, hypotheekadviseurs, verzekeringsmaatschappijen	5
	zakelijke dienstverlening	makelaars, advocatenkantoor, notarissen, administratiekantoor	50
	niet-commerciële dienstverlening	overheid	gemeentelijke diensten
onderwijs		scholen, kinderopvang	10
gezondheidszorg/welzijn		poliklinieken, huisartsen, tandartsen, thuiszorg	20
cultuur en recreatie		musea, theater, sport, zwembad	20
industrie en bouwnijverheid	industrie	csm suiker bv, theodorus niemeyer bv, hooghoudt bv	5
	nutsbedrijven	waterbedrijf, energiebedrijf	5
	bouw	aannemersbedrijven, installatiebedrijven	10
landbouw	landbouw	niet van toepassing*	
		totaal	195

* De omvang van de landbouw in de stad Groningen is verwaarloosbaar klein (bron: Statistisch Jaarboek 2003, DIA).

Bijlage 4 GSB-wijkindeling

1. Centrum

- 00 Stadscentrum
- 01 Binnenstad-zuid
- 02 Binnenstad-oost
- 03 Binnenstad-west
- 04 Binnenstad-noord

2. Oranjewijk/Schilderswijk

- 10 Schildersbuurt
- 13 Kostverloren
- 20 Oranjebuurt

3. Oud-zuid

- 11 Zeeheldenbuurt
- 50 Oosterpoortbuurt
- 60 Herewegbuurt
- 61 Rivierenbuurt
- 70 Laanhuizen
- 71 Grunobuurt

4. Nieuw-zuid corporatief

- 62 Helpman-oost
- 64 Helpman-west
- 66 De Wijert-noord
- 69 Woonwijk 'Helpman'
- 72 Corpus den hoorn-noord

5. Nieuw-zuid particulier

- 51 Industriebuurt
- 63 Villabuurt-oost
- 65 Coendersborg
- 67 De Wijert-zuid
- 68 Villabuurt-west
- 73 Corpus den Hoorn-zuid

6. Oosterpark

- 40 Gorechtbuurt
- 41 Oosterparkbuurt
- 42 Bloemenbuurt
- 43 Florabuurt
- 44 Damsterbuurt

7. Korreweg/De Hoogte

- 30 West-indische buurt
- 31 De hoogte
- 32 Oost-indische buurt
- 33 Korrewegbuurt

8. Lewenburg

- 91 Lewenburg-zuid
- 92 Lewenburg-noord
- 93 Lewenburg-west

9. Beijum

- 36 Beijum-oost
- 37 Beijum-west

10. Nieuw-oost

- 53 Middelbert
- 94 Bovenstreek
- 98 Ruischerbrug
- 97 Ulgersmabuurt

13. Nieuw-west

- 74 Stadspark
- 79 Woonwinkamp 'de kring'
- 83 Leegkerk
- 84 Dorkwerd
- 85 Bangeweer
- 86 De Held

11. Paddepoel

- 21 Tuinwijk
- 22 Selwerd
- 23 Paddepoel-zuid
- 24 Paddepoel-noord

14. Hoogkerk/De dorpen

- 12 Friesestraatweg
- 16 Hoendiep
- 25 Noorderhoogebrug
- 26 Universiteitscomplex
- 27 Koningslaagte
- 52 Euvelgunne
- 54 Engelbert
- 55 Roodehaan
- 59 Woonschepenhaven
- 75 Peizerweg
- 80 Hoogkerk-dorp
- 81 Hoogkerk-zuid
- 82 Vierverlaten
- 87 Zuidwending
- 90 Oosterhoogebrug

12. Vinkhuizen

- 14 Vinkhuizen-zuid
- 15 Vinkhuizen-noord

Bijlage 5 Achtergrondkenmerken respondenten

Achtergrondkenmerken

geslacht	aantal	perc.	
man	581	51%	
vrouw	562	49%	
totaal	1143	100%	
woonsituatie	aantal	perc.	
alleenstaand zonder kinderen	413	37%	
alleenstaand met kinderen	51	5%	
samenwonend/gehuwd zonder kinderen	282	25%	
samenwonend/gehuwd met kinderen	189	17%	
inwonend bij ouders	41	4%	
studentenhuis	119	11%	
anders	22	2%	
totaal	1117	100%	
kinderen	aantal	perc.	gem.aantal
geen thuiswonende kinderen	902	77%	x
kinderen 0-3 jaar	77	7%	1,2
kinderen 4-12 jaar	124	11%	1,5
kinderen 13-17 jaar	73	6%	1,3
kinderen 18 jaar en ouder	35	3%	1,2
totaal			1,7
leeftijd	aantal	perc.	
18-24 jaar	291	25%	
25-34 jaar	308	27%	
35-44 jaar	219	19%	
45-54 jaar	191	17%	
55 jaar en ouder	134	12%	
totaal	1143	100%	
etnische achtergrond	aantal	perc.	
nederlands	1093	97%	
niet-nederlands	31	3%	
totaal	1124	100%	

werk		
werkt wel	710	62%
werkt niet	433	38%
totaal	1143	100%
werk naar woonsituatie		
alleenstaand zonder kinderen		
wel werk	273	67%
geen werk	133	33%
totaal	406	100%
alleenstaand met kinderen		
wel werk	31	61%
geen werk	19	39%
totaal	50	100%
samenwonend/gehuwd zonder kinderen		
beide werken	131	47%
een van beide werkt	89	32%
beide werken niet	60	21%
totaal	280	100%
samenwonend/gehuwd met kinderen		
beide werken	128	68%
een van beide werkt	47	25%
beide werken niet	13	7%
totaal	188	100%
inwonend bij ouders		
wel werk	14	34%
geen werk	27	66%
totaal	41	100%
studentenhuis		
wel werk	24	20%
geen werk	95	80%
totaal	119	100%
anders		
wel werk	11	50%
geen werk	11	50%
totaal	22	100%

Bijlage 6 Dagbesteding

Gemiddelde werktijden per dag, alleen voor degenen die op de desbetreffende dag werkzaam zijn

dag	begintijd	eindtijd	gemiddelde werktijd	percentage werkenden van alle werkenden
maandag	8:53	16:39	7:46	82%
dinsdag	9:05	16:44	7:39	84%
woensdag	8:59	16:42	7:43	81%
donderdag	9:10	16:49	7:39	83%
vrijdag	9:16	16:37	7:21	71%
zaterdag	11:08	16:00	4:52	13%
zondag	12:43	15:24	2:41	7%

Gemiddelde studietijden per dag, alleen voor degenen die op de desbetreffende dag tijd besteden aan de studie

dag	begintijd		eindtijd		gemiddelde studietijd		percentage studerende van alle studerende	
	student	niet-student	student	niet-student	student	niet-student	student	niet-student
maandag	10:41	11:38	15:10	15:57	4:29	4:19	83%	57%
dinsdag	10:02	11:28	15:35	16:55	5:33	5:27	82%	63%
woensdag	10:06	10:30	15:51	15:56	5:45	5:26	86%	56%
donderdag	9:58	10:32	15:19	16:24	5:21	5:52	79%	50%
vrijdag	10:08	10:05	14:58	15:40	4:50	5:35	65%	48%
zaterdag	11:38	11:46	17:38	17:29	6:00	5:43	12%	9%
zondag	14:14	11:49	16:09	16:13	1:55	4:24	5%	6%

Gemiddelde werktijden per dag, alleen voor degenen die op de desbetreffende dag tijd besteden aan vrijwilligerswerk

dag	begintijd	eindtijd	gemiddelde werktijd	percentage werkenden van alle werkenden
maandag	12:24	15:08	2:44	34%
dinsdag	15:37	18:33	2:56	29%
woensdag	14:51	17:39	2:48	34%
donderdag	14:08	17:30	3:22	27%
vrijdag	13:45	17:20	3:35	23%
zaterdag	13:28	15:10	1:42	22%
zondag	12:34	17:19	4:45	15%

Bijlage 7 Gewenste dag activiteiten voor kinderen

Kinderen 0 t/m 3, n= 77							
	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
Voorschoolse opvang	5	3	3	1	1	0	0
Tussen de middag opvang	9	10	4	6	6	0	1
Naschoolse of buitenschoolse opvang	7	6	6	5	4	0	0
Crèche	16	15	20	19	13	0	1
Peuterspeelzaal	5	4	4	4	4	0	0
Professionele oppas aan huis	1	1	1	2	1	1	0
Professionele oppas elders	1	1	2	2	1	1	0
Oppas door familie/vrienden	3	5	6	8	9	6	2
Sportclub	2	2	3	2	3	1	4
Zwemles	7	4	7	3	4	4	2
Muziekvereniging	0	0	1	0	3	1	1
Jeugdvereniging/buurthuis	0	0	1	0	0	0	0
Spelen bij vrienden	8	8	6	8	8	6	6

Kinderen 4 t/m 12, n= 124							
	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
Voorschoolse opvang	8	6	6	5	3	1	1
Tussen de middag opvang	28	24	7	26	13	1	4
Naschoolse of buitenschoolse opvang	14	12	8	12	6	1	1
Crèche	8	5	7	4	3	0	0
Peuterspeelzaal	2	2	2	2	3	0	1
Professionele oppas aan huis	0	1	1	2	1	3	2
Professionele oppas elders	0	0	0	0	0	0	0
Oppas door familie/vrienden	3	3	3	5	7	6	3
Sportclub	14	13	26	11	16	13	5
Zwemles	9	7	11	7	10	10	4
Muziekvereniging	5	8	7	5	6	3	1
Jeugdvereniging/buurthuis	0	0	2	0	2	2	3
Spelen bij vrienden	22	23	28	21	27	22	19

Kinderen 13 t/m 17, n = 73							
	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag	Zondag
Voorschoolse opvang	0	0	0	1	0	1	1
Tussen de middag opvang	4	4	0	4	2	1	1
Naschoolse of buitenschoolse opvang	1	1	0	1	0	1	1
Crèche	1	0	0	0	0	0	0
Peuterspeelzaal	0	1	0	0	1	0	1
Professionele oppas aan huis	0	0	0	0	0	0	0
Professionele oppas elders	0	0	0	0	0	0	0
Oppas door familie/vrienden	0	0	0	1	1	1	0
Sportclub	9	6	12	6	6	9	3
Zwemles	1	1	0	0	0	0	0
Muziekvereniging	4	4	4	4	4	0	0
Jeugdvereniging/ buurthuis	0	0	1	0	1	0	1
Spelen bij vrienden	8	9	7	8	9	8	6

Bijlage 8 Gewenste dagen open

Aan de respondenten die hebben aangegeven dat openingstijden een knelpunt vormen zijn verzocht de gewenste dag aan te kruisen waarop een voorziening geopend zou moeten zijn.

	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag	zaterdag	zondag
Supermarkt waar u meestal de boodschappen doet	89	81	84	83	86	79	81
Supermarkt 2*	54	57	54	54	56	57	35
Winkels in het stadscentrum	89	84	86	86	98	89	65
Huisarts	109	96	101	103	100	72	32
Ziekenhuis/polikliniek	49	48	48	47	46	30	14
Thuiszorg/kraamzorg	7	6	6	5	6	6	2
Consultatiebureau	9	7	8	6	6	6	1
Tandarts	68	62	62	60	59	48	11
Apotheek	66	62	66	67	65	58	20
Dierenarts	19	16	18	18	17	21	9
Monteurs/reparateurs (aan huis)	68	68	71	73	68	61	15
Bank/hypotheekadviseur etc.	53	49	48	49	47	57	5
Postkantoor	99	96	97	104	100	138	16
Notaris/makelaar/boekhoudkantoor etc.	24	22	20	21	23	19	1
Kapper	63	57	55	54	53	48	10
Garages	41	35	34	37	35	41	5
Gemeenteloket voor paspoort, rijbewijs, gemeentelijke info etc.	145	141	147	146	148	141	14
Gemeenteloket voor uitkering/werk	21	19	20	20	20	16	2
Milieudienst (grofvuil etc.)	27	25	26	25	27	42	6
GGD (voorlichting, inenten, wvg etc.)	23	19	20	21	18	16	4
Leerlingvervoer etc. (OCSW)	6	5	5	5	5	7	2
Horecagelegenheden	33	30	29	34	38	48	33
Musea/theater	22	23	24	24	25	28	22
De sportaccommodatie waar u meestal komt	28	28	25	31	24	27	23
Bibliotheek waar u meestal komt	57	56	58	51	59	62	40
Politie	39	37	39	38	37	33	24

